

nec relinquet malū ipunitū. vnde
abbat. **Let ret. abuet abundanter.**
penas infligendo pro quolibet pec-
cato mortali. **facientibus supbia.**
quia in quolibet peccato mortali ē
superbia a contemptus dei.

Cassio. Vnde h supbiam nō
accipe sed potius p cūctis vicis.
qm̄ ex supbia nascitur quicq̄ mo-
tum prauitate peccatur. Deinde se-
quitur exhortatio bonoz ne se a re-
cto proposito carnis imbecillitate s̄b-
ducant. vnde dicit. **Viriliter agi-
te.** v̄m bonis operibus cōstātissimē
perdurate ne feminea mollicie defi-
ciatis qui corda vestra dño cōstan-
ter offertis. Vnde dicit. **et conforte-
tur cor v̄strū.** hoc at̄ preceptū viris
feminisq̄ concessū cōe est. viriliter
enī oīs sexus agit: qui nescit mol-
lissimis facilitatibus immutari.

Nicolaus. Et in fine v̄du-
bit oēs dicēs
Loēs qui speratis in dño. Spe debi-
ta que est certa expectatio future
beatitudinis ex gratia et meritis p-
ueniens.

Cassio. pacta est iaz
magni ps̄ sa-
lubris a decora contexio. vbi a in-
firmitas humanitatis exprimit̄.
a beneficia diuina monstrantur.
vt vnusquisq̄ considerans fragili-
tatem suam non superbiat a respici-
ens miā diuinā n̄ expauescat.

Collect. Verba igit̄ fratres
kmi que in hoc psal-
mo audistis: in corde vestro descri-
bite in vobis transformate in his
deū laudate. a si psalmus orat: o

rate. si gemit gemitē. a si timz tinte-
te. speculū enī peregrinantū est in
hac vita in quo p̄pha hortat̄ oēs
diligere deū. p̄seuerare cōstanter i
bono proposito a sperare in dño que
supplices deprecemur vt nostris infu-
det mentibus curam se diligendi.
detq̄ nobis fortitudinem contra
hostiū insidias a tēptationes viri-
liter decertandi. quatinus calcatis
contēptisq̄ secularibus spem nr̄az
in ip̄o figentes valeamus ad illā
dulcedinē peruenire quā in celesti
patria suis electis preparauit: a ab-
scondit dñs n̄ ihs x̄ps cui est ho-
nor a gl̄a in secula seculoz Amen.

Psalmus xxxi.

B **Eati quorum**
Titulus talis est. **Intelle-
ctus dauid.** **Cassio.**

Cum generaliter omēs psal. dicti
sunt ad intellectū: vt eos sensus
noster agnosceret: ne viuendi re-
gulas ignoraret. Merito querēdū
videtur cur in hoc titulo posuerit
intellectus dauid. Primo memit
dauid p̄pter dñm x̄pm qm̄ ad ip̄z
respicit quicq̄ penitens iste dictu-
tus est. deinde intellectus i deo sequi-
tur. quia nisi misericordia dñi suf-
fragante peccata nostra intellexe-
rimus ad penitentie studium per-
uenire non possumus. **In** alio
quippe psalmo dictum est. **Deli-
cta quis intelligit.** **Hoc** enim
quod dicit intellectus. vt cur nos
intelligere diuinitas prestiterit.

R. in.

peccata nostra pro eis diuendis
studiosissime supplicemus. Non ei
pro illo errore quis supplicat que
procius **August.** Primo in
ignorat. **August.** intelligas te
peccatorem esse. post si ceperis bo
nū facere ne tribuas viribus tuis
verbis te iustificans sed diuine gr
acie ut non sit dolus in corde.

Cassiodo. Licet em̄ sint et
alii penitentiuꝝ
psal. tamen ppter subtilitatem di
stantie diuersa tituloz sigtioē vo
cati sunt. p̄mus enim qui sexto lo
co psalmoꝝ ponit continet p titu
lo. In finē in hymnis p octaua d̄d
qm̄ ille totus ad futuri iudicij p̄ti
neti morem. **Iste** vero tali titulo
merito prenotatus est: qui se dete
rioratū tardius intellexit quia pec
cata que cōfestim prodi debuerāt
dño. se diutius tacuisse cōfessus ē

Glosa. propheta ergo in p̄soā
penitentis iniciū bonū
p indulgentiam dei esse oñdit di.

Nicol. **B**eati. **I**mmorta
les laudabiles
a gloriosi **Nico.** Et si nondū in
re tñ i sp̄
fuit tales **Jeronimus** ab
illo qui iustificat impiū. unde sb̄
ditur. **I** quorum remisse sunt iniqui
tates. **I**a domino per baptisimū et
martiriū vel per confessionem.

Nicolaus. **H**ec remissio cul
pe non fit nisi p
graciam que est que baz arra glo
rie future in qua oēs sunt beati. **a**
quorum tecta sunt peccata. **I**. ipsi
deo: non q̄ possit ei aliquid celari

vel tegi. sed quia nō respicit talia
ab vltorius punienda saltē p̄ca el
na **Gregorius** in cōmen
to sup eze
chiel. omel. iij. p̄cā vero tegim⁹ ai
lona facta mal' actibus superponi
mus. Nam qm̄ abdicam⁹ mala q̄
fecim⁹ quasi tegimē ei rei sup duci
mus. quā erubescimus videri. Quā
uis em̄ sancti viri in hac vita ab
huc sint: hñt tamen qd̄ ante dei o
culos tegere debeant. qz oīno est i
possibile vt aut in opere: aut in co
gitatione nunq̄ delinquant.

Hugo. Octā igitur remissa
p cōfōem teguntur
per boni operis executionem sic qz
by abolis non possit ea ampli⁹ le
gere in circographo suo. nec ac cusa
re in die iudicij punienda. vñ sub
ditur. **B**eatus vir cui non imputa
uit dñs p̄cā. **I**ab etna lre puniēdū

Iero. qd̄ tegit non videt quod
non videtur non imputa
tur. quod non imputatur si puni
etur. **N**ec est in spiritu eius dol⁹.

Nicola⁹ qz vere penitet me
te sicut exteri⁹ ore.

Hugo. Dolus em̄ eēt in spū
eius si qd̄ dolet a cōfi
tetur emendare vtiliter non velt.
quod inuit dominus extra ipocri
tas a dolosos dicens math. vij.
Ex fructibus eorum cognoscetis
eos. **D**enique ostendit impedin
tum remissionis peccatorum. di
cens **Q**uoniam tacui. **I** quia non
sum tibi cōfessus peccatū meum
aut ipsum abscondendo aut ipsum
descendo. **L**iueteraue it ossa mea

Nicola virtutes seu vires anime mee. de se cert ex patrum contradiatione que p ossa designatur. in quibus consistit robur corporis. sicut in virtutibus a viribus anime robur mentis sequitur.

Augusti Quia damare; tota die la prius se tacuisse dicat. cur hic se damasse profetur. Sed tacuit confessionem. damavit presumptionem. tacuit peccata sua. damavit merita sua. Tota die listius vite perseverando in defensione peccatorum suorum.

Jeronimus. Tales si alii habent per vanitatem demonstrant: ut phariseus ille impius faciebat quod dicebat. deus gratias tibi ago quod non sum sicut ceteri hominum raptores. etc.

Cassiodoro. Memento enim quod tota virtus huius psalmi contra hoc expectabile humani generis vicij probatur opposita. ne quis domino putet absconditum. quod in conscientie sue penetrabili recondit occultum.

Hugo. Postea ostendit quod modo a per que ad confessionem est inductus a primo est flagellum dei. Unde dicit. Quia die ac nocte in assidue grauata est super me manus tua. quia me ad confessionem humiliare nolui. manus potentie tue me castigando humiliasti.

Cassiodoro. Et meriti huius Et meriti huius Castiodoro. toto grauis fuit peccatori manus domini quod a castigationis pondere non recessit. Aliter enim feliciter humiliati

tis non esset nisi eum manus diuinitatis castigaret. Unde iste sic humiliatus consequenter subiungit.

Hugo. Conuersus in eruna mea. ad cognoscendum etiam meam et miseriam. **Jeroni**. Idum configitur mea. spina. et dum configitur me conscientia peccati. per spinaem enim figitur stimulus conscientie peccatrici. Translatio romana habet. dum confitur **Hugo**. Secundum figitur spina. homo spina figit superbiam. quia sicut dum spina dorso que totum corpus erigit confringitur homo fit confractus sic confracta superbia homo inuatur ad humilitatem. Idem.

Cassio. Dum enim hec spina confringitur homo ad deum conuertitur. Ex quo sequitur confessio. de qua subiungit. Delictum meum lib est peccatum omissionis Cognitum tibi feci. per veram confessionem. Et iniusticiam meam. id est omissionis peccatum. non abscondi. sed confessus sum a patre. **Cassio**. Delictum vero tibi. quidam leue putauerunt esse peccatum quasi negligentius derelictum. Iniusticiam autem immane aliquod commissum. Sed puritas confitentis ostenditur. ut nec illud passus sit celare quod crederetur forte.

Jeronim. Et quia veniale. domine scio te cito remittere delicta: cum tibi fuerint integre reserata. omni delicta.

Al. firmis in corde proposita opere impleui. confitebor aduer b. hij.

12
sum August. non aduersus
me August. deum: sicut illi
qui dicunt. de hoc voluit. neq; ad
uersus fati. sicut illi qui dicunt fati
meu est vel stelle me sic fecit. Co
fitebor ergo Limiusticiam meaz do
mino. me solum accusando.

Nicolaus Et tu remisisti
quantum ad culpam et non quantum ad penam.

Grego quia procul dubio
deus cum homine vindicans punit
Dauid post confessionem audire me
ruit a Nathan. dominus transiit
peccatum tuum. et tamen multis
cruciatibus afflictus est postea.
Et licet nos vnda baptismatis a cul
pa primi hominis abluuntur. tamen
pena reatus videlicet carnaliter mo
ri nobis.

Collector Abditque
manet. Impietatem peccati mei. cum agimus ma
lum vel loquimur vel cogitamus
peccatum est. Cum autem id ipsum deo
abscondere volumus iam non so
lum peccatum est sed impietas patri.

Cassiodorus Impietas
peccati fuit
quia tacere decreuerat et hoc illi oc
cultare. cui omnia antequam fiant sunt
notissima. Die magna pietas dei
tatis ostenditur. ut ad solam pro
missionem deuotionis subito peccata
relaxauerit. quando sic iudicat pi
um votum quemadmodum operatio
nis effectum. dixit enim in corde suo
domino non tacere que gesserat. et
tanquam illi cuncta prodiderit: ita illi
remissa sunt que voluit confiteri.

Augustin confessio mea
ad eos nondum
venit. et tu remisisti. **Magister sen
tenciarum libro quarto.** Igitur si
ante confessionem per cordis contri
tionem deus per seipsum sine mini
sterio sacerdotis debitorum omnino
relaxat. et animarum a contagio pec
cati interius purgat. Quid ergo di
mittit aut quid operatur sacerdos et
hoc sane dicere et sentire possumus
quod solus deus peccata dimittit aut
retinet et tamen ecclesie contulit po
testatem ligandi atque soluendi si
aliter ipse soluit et ligat aliter ec
clesia. Ipse enim per se tantum di
mittit peccatum. Nam leprosum pri
us sanitati per se restituit. deinde
ad sacerdotes misit quorum iudi
cio ostenderetur mundatus. ita et
iam lazarium obtulit discipulis sol
uendum. quia etsi aliquis apud
deum sit solutus: non tamen in fa
cie ecclesie solutus habetur: ni
si per iudicium sacerdotis. In sol
uendis igitur culpis aut retinendis
ita operatur sacerdos euangelicus
et iudicat. sicut olim legalis sacer
dos in illis qui contaminati erant
lepra que peccatum figurat.

Jeronymus super math.
xvii. pro suo
enim officio cum peccatorum vari
etates audierit discernit quis li
gandus aut soluendus sit.

Augustin Ligant quo
que sacerdotes
dum satisfactionem penitentiae con
fidentibus imponunt. Soluunt quo
que cum de ea aliquis relaxant. vel

per eam purgatis ad sacramen-
torum comunione admittunt.
Ex decretis de penitencia distic. v.
in fine. Et quauis peccatum in cor-
dis contritione a deo dimittitur.
tamē apostoli Jacobi institucō no-
bis sequenda est. vt confiteamur
alterutrum peccata nostra. extra
de penitencia a remissione. Cap. lo-
omnis. Vnde leo papa tertius in
consilio generali statuit dicens.

Omnis fidelis vtriusq; sexus post
q̄ ad annos discretionis peruenē-
rit omnia sua peccata solus semel
in anno fideliter confiteatur pro-
prio sacerdoti. a mundam sibi pe-
nitenciam proprijs viribus stude-
at ad im-

Nicolaus Pro-
plere hac] ē
missione. videlicet peccatorum Lo-
rabit ad te omnis sanctus] a cul-
pa perpetrata per te emundatus

Calliodor? Et merito q̄
miam qui n̄
est in peccato alienus in supplica-
tionibus debet esse permixtus. Ad-
diditq;. In tempore oportuno. Vi-
delicet in mundi vita conuerti fas
est a tēpus remissionis culpe.

Hugo Vnde apostolus. ij.
ad corint. v. ait. Ecce
nunc tempus acceptabile. s. conuer-
tendi a peccatis a penitenciam faci-
endi: quam consequenter cōmen-
dat eo q̄ eius oppositum. scilicet
dissolutio a peccatum deo displicet
vnde dicit. **Veritamen.** Licet nūc
sit tempus oportuno impetran-
di remiam peccatorum. illi tamen
qui viuunt in diluio a quarum

multarum] v̄ in multitudine pec-
catorum] ad eum] v̄ ab deum] nō
appropinabunt: quia non per de-
licias sed per tribulationes corpo-
rales venit ad deum. Deinde con-
uertit se penitens ad deum orans
a dicens. **Tu es** refugium meuz
a tribulatione.] temptationis [q̄
circumdehit me.] Cum enim homo
ad penitentiam redit. tunc infur-
git dyabolus contra euz sicut pha-
rao contra filios israhel egredien-
tes de egipto. a tunc multiplicat
exercitus dyaboli contra eum.

Calliodo Propter quod
non ab solitudi-
nes inuias n̄ ad munita castrorū
non ad hominis auxilia duolauit
sed ab deum qui circūeuntes spiri-
tales inimicos poterat dissipare.

Hugo Et quia refugientes
ad deum per peniten-
ciam: non solum securitatem aut
tutelam in eo habent. sed etiā gau-
dium. Deo subiungit. [Exultatio
mea.] tu es per spem a consolatio-
nem. non enim penitentes tantum
affliguntur onere penitencie. sed
etiam reficiuntur spe eterne retri-
butionis. dolent enim gaudent a
gaudent dolendo. gaudent in spe
gemo adhuc in re. Et idcirco. **Leue**
me a circumdantibus me.]

Nicola? tam a demomb?
q̄ prauis homini-
bus: querentibus me impellere
ad reu. **Calliodor.** a vt
dium. cū stā
carnalibus q̄ spūalibus: q̄ nos
perdere p̄cipia velocitate festinās

12
Finita est conclusio penitentis in timore presentium et spe futurorum. venite oratores qui negocia humana artificiosa fragilitate tractatis. Videte rem lacrimis se diluentem audite peccatorem confessionibus absolutum. Intelligite sententiam principis dei non salutem hominis impetere vel inuadere sed potius peccata damnare. Ista sunt tribuna lia que nullus redimet. Ista est sententia que nichil sub ambiguitate decernit. Nunc videamus quid dominus respondeat penitentibus. Intellectum tibi dabo. vides quia peccatores non habent intellectum: nisi quando eis conuersis dominus propiciatus indulget. Intelligere est bene agere et ad mandata dei vota conuertere. Ipse enim est intellectus quem tituli huius pres. veritas indicauit: quem penitentibus potestas domini dementer infundit.

Hugo Dat enim dominus intellectum ad cognoscendum agenda. videlicet per inspirationem. per predicationem et per tribulationem. et instruat te quia quasi nescientem docebo te que sunt vitanda. In via hac. scilicet penitentie. qua gradieris.

Cassio Ante enim iste penitens domino culpas tacuerat consilio destitutus. nunc autem instruitur quando contra se pronuciare domino prestante comonetur. O penitentie inestimabilis medicina. que non solum a peccatis absoluit. sed etiam sanctorum premia beata concedit. **Nicolaus**

[firmabo super te oculos meos.] sicut super rem quam volo cum diligencia custodire sic te protegam.

Cassiodorus Et in te dirigaz lumē intelligencie mee. Nam qui recte sapiens est et mandata domini sincera mente perfecit iuste dei oculos super se habere perhibetur. Deinde generaliter humanum genus comonet: ne brutilibus subdatur erroribus. d.

Nicolaus Nolite fieri sicut equus a mulus. v. sequentes appetitum carnalium. viuentes vita brutali. quibus non est intellectus. hoc est si habent rationem vel intellectum unde appetitum sensitiuum refrenare possent.

Augustinus Per equum vero turbosos et superbos figit per mulum autem pigros.

Iero Qui ergo non dei voluntate sed proprio motu se retere voluit et effrenes in luxuriam decidit hos propheta coerat verbis terribilibus dicens. In chamo et freno maxillas eorum constringe. qui non appropi-

Nicolaus eos qui mant ad te. tibi nolunt obedire. sicut equus indomitus et superbus ac mulus piger eos afflige penis et laboribus. ita quod pena dante eis intellectus obediant tibi ad nuntium. **Gregorius**

vicefimo moralium. Sepe enim qui iulventis verba non audiunt. ferientis verberibus ammonentur. ut ad bona desideria saltem pene trahant. quos premia non

mutant. Si vero etiam flagella de-
spiciunt restat mimeru: q̄ tanto il-
lic grauioris v̄ndicte supplicia se-
tiant q̄to h̄ maioris p̄uidentie ḡ-
ciam calcant. Vnde subditur

Nicola? Multa flagella
peccatoris. v̄ ml̄
te pene obstinatis p̄d̄ribus i in-
ferno sunt reseruate s̄m illud deut.
xxxij. vbi enumeratis multis fla-
gellis dicit. Nonne h̄c condita s̄nt
apud me a siḡta in thesauris me-
is. mea est vltio a ego retribuam

eis in **Collector** De quibus
s̄p̄e flagell: seu
penis b̄tis bernardus in sermoē
q̄ incipit. Regio australis ita loq̄-
tur dicens gehennales angustie
non h̄nt meritum non recipiūt in-
terficiū nisi cūnt remediū singulis
ex ossibus singulis ex membris
que arma fuerunt iniquitatis sua
debetur pena pro qualitate a quā-
titate commissi cum ceperit inexpli-
abilis v̄ inexplurgabilis caro ge-
henne estibus penetrari ac more
feruentium metallorum ad coque-
dum inextinguibili ardore tota ho-
minis substantia infundi. [Speran-
tē autem in domino.]

Nico spe debita que est certa
expectatio future beati-
tudinis ex gracia a meritis proue-
niens. [misericordia circūdabit.]

Cassiodorus vt nō sit
locus reli-
ctus vnde possit ad euz dyaboli ho-
stilitas ammodo intrare.

Nico Nā in futura beatitudi-
ne ex dei misericordia

circūquaq̄ habebit materiā leti-
cie. s̄ supra se vidento diuinam ma-
iestate. infra se vidento inferni tor-
menta que euasit ex dei gracia at-
q̄ circa se sanctorum a angelorum
gratam societate. Et ideo in fine p̄s
excitat iustos ad laudem dei dicēs.

Letami in dño. [gaudio iteriori
Cass quonia; qui in se gau-
det fallaci p̄sumptione
decapitur qui vero in domino leta-
tur. perpetua delectatione perfrui-
tur. vñ subdit. Let exultat iusti.]

Nicola? gaudio exteriori:
quia exultatō di-
citur quasi extra saltatio: in quā-
tum gaudiū mentis p̄cipit exteri-
us vocibus diuine laudis. La glo-
riamini. s̄m q̄ dicit apl̄s. ij. ad co-
rinth. Gloria nr̄a h̄c ē testimo-
niū consciencie nostre. Hec est em̄
recta gloriatio. quando conscien-
cia non mordet personam de graui
peccato. Et hoc modo gloriari de-
bent. Omnes recti corde.]

Jeronimus Recti corde di-
cuntur quib̄
omnia iudicia dei placent. et se ac-
cusant de peccatis a deū siue in p̄-
speris siue in aduersis sp̄ laudant

Cassiodor? Confidere
mus km̄i
quid penitens iste meruerit vt do-
minus illi manifesta voce r̄nderet
Intellectu; tibi dato. ille qui pau-
lo ante prostratus. ille qui pecca-
tor mole fuerat compressus inter
iustos annūeratur: a inter eos
corde recipitur vt quanto prius sa-
tisfaciendo fuerat humiliat? t̄ato

post veniam videatur excelsus.

Qua propter iam ipse beatus est qui hic sententia piissimi iudicis notatur absolutus. Nos igitur mente deuota legamus hunc primale psalmi. cordis compunctio peccata nostra plangamus ut pia precatio ad indulgentie vota nos producat. Quis enim psalmi maiore aueritate meditandus est nisi in quo uoce tanti iudicis peccata soluta sunt. Hoc enim iste precipuum continet singulare inter alios primales psalmi. quod penitentes in compunctione huius psalmi instinctu diuine compunctiois exultant. hic uero misericordiam et letitiam ipse dominus promittit cum magno desiderio supplicat.

Jeronim Quapropter supplicemus ut obtineamus per veniam peccatis nostris nec imputatis ultra delictis mereamur sancti exultationis perpetue esse participes. per christum dominum nostrum Amen.

Psalmus xxxii.

Exultate iusti in

Titulus in finem psalmi 32.
Hic titulus ex superioribus notus est. christus enim est finis noster ad quem tendimus.

Cassiodoro In hoc psalmi. hortatur propheta per opera que qualidam ab psalmodia psalmi uel ecclesie fidelis enueratque potentia et facta creatoris.

Glossa De operibus creationis et recreationis ut timeatur potentia que creat et ametur misericordia que recreat.

Cassiodoro

Comonet ergo propheta ut in domino deleant tota alacritate mentis gaudeat que creaturas suas mirabili potentia dimoscit continere. unde dicitur.

Jeronim Exultate. Alii exultant in rebus huius seculi. alii in certo. alii in theatro.

Augusti Et finito seculo finitur exultatio in iustorum. Sed uos o iusti exultate in domino. quia permanente domino permanebit iustorum exultatio.

Cal Sic et apostolus nobis gaudendum incessanter affermat.

Cal Gaudete in domino semper. ite dico gaudete. Nam illa repetitio illud significat. uel hi afflictiois gaudeamus in illo regno pace perpetua letemur. addiditque **lectos** deat collaudatio.

Augusti Recti sunt qui dirigunt uoluntatem suam secundum uoluntatem dei.

Qua uis autem corde mortali priuatum aliquis uelint quod sue interitum cause uel negocio prout ueniat ubi intellexerint et coguerint aliud deum uelle proponit uoluntatem dei uoluntati sue. hoc deat collaudatio uel talis de qua subditur.

Conferemus domino confitioem in cithara. cithara laudis.

Jeronim In cithara. cithara laudis. **Jeronim** In cithara. cithara laudis. **Hu** cordeque eius sunt de mortuis in auribus eius reddidit sonum ab inferiori parte. sic homo per carnis mortificationem de inferiori parte. id est de sensualitate reddidit sonum dulcem in auribus domini.

Jeronim In cithara habet sex cordas per quas sex opera misericordie intelliguntur. Vos igitur fide

les qui redi estis confitemini bo-
mino in cathara & in carne vitis
& concupiscentiis mortificata per
cruce[m] dominicam. et etiam confi-
temini domino in operibus miseri-
cordie q[ue] sunt opera sc[ilicet] op[er]um.

Cal. dum esurientem pascim[us]
dum nudum vestimus. du[m]
egrotum visitamus. & cetera que
diuinitatis amore peraguntur

Jeronimus Et de illis cor-
dis alie suauiter cantant alie murmurant. sic &
sancti alij in prosperitate. alij i ad-
uersitate laudant deum. Sequit[ur] &
in psalterio decem cordarum.]

Hugo Psalterium a superio-
ri reddidit sonum h[uius]
decem cordas per quas decem ma-
data intelliguntur. que de supernis
veniunt. In hoc psalterio decem cor-
darum & decem verbo[rum] legis psal-
tite ei.

Augusti. T[er]tiu[m] psal-
teriu[m] imple le-
gem qua[m] dominus deus tuus non
venit solvere sed adimplere. Quia
tate ei cantu[m] nouu[m] non lingua:
sed vita exuendo veterem homine[m]
& induendo nouu[m] & b[ea]t[us] dicit nouu[m]

Jeronimus quod nou[us] ho[m]o cri-
stus domini
venit in mundu[m] & noua[m] lege[m] istitu-
it nobis & noua[m] eccl[esi]a[m] p[er] bap[ti]sm[um].

Hugo. Unde dicitur in glo-
sa. Nouus rex noua
lex noua

Nicola. Si enim a
gaudia mor[is] carna-
lis & lasciuus semper facit inueni-
re cantilenas; & nouos cantandi
modos multo magis amor diuin[us]

semper facit inuenire nouos mo-
dos deuotionis. Bene psallite et in
vocifera. **Jerro.** per vocifera co[n]ez-
tione. **Jerro.** quondam sacer-
dotum **Hericho** mundi figuram con-
tinens corruit nuc[un]c p[ro] nostram ora-
tionem eius concupiscentie elidat[ur].
Ille bene psallit q[ui] implet in o-
pere quod.

Hugo. Unde be-
cantat. **Hugo.** atus **Ber-
nardus** super cantica assignat ad
bene psallendum septem esse oportu[m]
ita dicens Immolantes itaq[ue]
hostiam laudis et reddentes vota
nostra de die in diem curemus o[mn]i
vigilantia iungere sensu[m] vsui: af-
fectu[m] sensui. exultationem affe-
ctui. grauitatem exultationi. Du-
militatem grauitati. libertate[m] hu-
militati. quo interdum liberis pur-
gate mentis passibus procedam[us]
& excedamus per inusitatas qual-
dam affectiones spirituales unde
& in translatione hebrayca sic ha-
betur. bene psallite in iubilatione.

Jeronimus. Iubilis di-
citur leticia
cordis ineffabilis que nec verbis
nec sillabis nec litteris nec in voce
potest erumpere aut comprehendere
quantum homo debeat deum lau-
dare. & merito laudandus est de[us]

Calliodorus. Quia re-
dum est
verbum domini. Rectos enim fa-
cit homines & dirigit. Per legem si-
quidem diuinam corrigimur. per
ipsam a prauitate nostra separa-
mur. & tunc regulariter viuimus
q[ui] eius iustionib[us] obedim[us]. Et oia

opéra eius in fide. In fide

Augustinus Fidelis homo est cre-
dens promittenti et
fidelis deus est exhibens quod pro-
misit homini. Teneamus ergo si-
delissimum debitorem quia tenemus
misericordissimum promissorem

Nicolaus Fidelitas autem
dei consistit in
sua iusticia et misericordia. **Jo** sibi
dicitur. **D**iligite misericordiam et iudicium.

Augustinus Misericordia eius tempore
modum est. Dominus enim con-
siderat imaginem fragilitatem no-
stram errorem nostrum et cecitatez
nostram. et vocat auersos. donat
peccata conuersis. paciens est super
peccatores donec conuertantur. quoniam
cum conuersi fuerint preterita ob-
liuiscitur. futura promittit. hortatur
pigros consolatur afflictos. docet
studiosos. adiuuat dimicantes
neminem deserit laborantem et ex-
clamantem ad se. donat ipse unde
placet. Sequitur. et iudicium. ac-
diligite quod venturum est.

Jeronymus Quo inter impios in-
stos quod discernet.

Nico Et quia misericordia su-
per exaltat iudicium. ut
habetur iacobi 2. **I**deo sequitur. **M**isericordia
domini plena est terra.

Castio Ita vique terra que
miseros continet ubi
dyaboli oppugnatione laboramus.
ubi a mandatis celestibus carnis
infirmirate subtrahimur

Hugo Et bene plena est terra
quia ubique terrarum
predicata est et a domino concessa

est remissio peccatorum. Et non solum
miseretur peccatorum. sed etiam
bonos confirmat in bono et conser-
uat. Unde addit. **Verbo domini**
celi firma **Castiodorus**
ti sunt

Quauis ad conditionem rerum crea-
tarum hoc pertinere videatur. ta-
men et spiritualiter decenter accipi-
tur. **Verbo domini** hoc est a filio
dei **celi firmati sunt**. **U** apostoli et san-
cti omnes qui orbem terrarum predica-
tione salutari compleverunt. **et spi-
ritu oris eius omnis virtus eorum.**
Vtique quoniam a spiritu sancto eorum doctrina
veniebat. virtus enim et ad mira-
cula pertinet que faciebant. et ad le-
gem domini quam gentibus predicabant.
Trinitas in hoc versiculo manife-
stissime declaratur. Dicendo enim ver-
bo filium declarat. adiungendo domini
patrem dicit. spiritu oris eius ut
quod spiritum sanctum vult intelligere. et
ut in tribus personis manifestam
intelligeres unitatem dicit oris eius
et non eorum ad litteram eius.

Nico Ex infinita dei potesta-
te in corporibus cele-
stibus inducitur homo ad laudan-
dum deum qui verbo suo firmavit
celos. et spiritu oris eius ipsos va-
riis stellis: in quibus sunt varie
virtutes et influencie: ornavit. **U**n-
de in translatione **Jeronymi** iuxta
hebreum habetur omnis ornatus
eorum

Augustinus.

Sane fratres quomodo hi celum sunt
super invicem vel quomodo sunt. vel quomodo
in orbis distincti quibus in colis impleti

fiat. quia disponere regantur. quo
modo ibi vnus vnus inefficax
concinens ab omnibus predicet
deum. Multum est ad nos iuuenire
tamen satagamus peruenire. Ibi e
enim patria nostra qua longa for
tassis peregrinatione oblitus sum?
Ergo de illis celis michi difficile e
disputare. sed tamen non impossi
bile est nobis intelligere. Certe q
me in hys rebus intellectu preue
nit fruatur quo precessit a oret p
me vt sequat a ego. Sequitur l

Congregans sicut in vtre. vter e
fiat aquas. **Hugo** qz dau
maris. l.

Hugo sicut i
mare litoribus. Vnde Job. xxxviii
dicitur. Circumdedi mare terminis
meis a posui vadem a hostiu a di
xi vsqz hic venies a non procedes
amplius a hic confringes tumen
tes flu

Nicola lponens in
a? tuos. **Nicola** thesauris a
bissos. l. id est inferiores aqs ma
ris que sunt hominibus occulte. si
cut illa que ponuntur in thesauris
Qz aut aqua maris nomen e a
bissus vel abissi patet gen. pmo
vbi dicitur a tenebre erant super
faciem abissi. a spūs dei ferebat
super aquas. Idem enim significa
tur nomine abissi et aquarum.

Castiodorus Quod si
ter velis agnoscere. Vter est ec
desia. quia sicut vter susceptas
aquas compleditur. ita ecclia abu
nationem populi credentis indu
dit. Aquae vero maris populi signi
cat christianum qui in mundi salo

fundibus tribulationu; coactis.
lponit in thesauris l sapientie a
scientie sue l abissos l

Jeronimus v profundu
scripturaruz
Nam qntu velit p seruos suos nob
demonstrare tantu per nos intelli
gere potuimus. ipam profunda
tem scripturarum nequa q possu?

Sequitur **Nicola** Ex predictis
tur: **Nicola** vtilis moni
tio cum subditur. **Timeat** domi
num omis terra. l v habitantes in
terra l ab eo autem comoueantur
l commotione timoris l omnes in
habitan **August** Si fera se
tes ortem. **August** vut. si ser
pens insidiatur. si homo te obiat. si
diabolus te ipugnet: semper deuz
time.

nicola Rationem vero
subdit dices. **Quoniam** ipse dixit
a facta sunt: ipse mandauit et cre
ata sunt. l Sicut enim simplici vo
luntate omnia creauit ex nichilo:
ita potest illa in nichilum redige
re. Et ideo debet eum creatura ratio
nalis timere. et hoc timore filiali

Augustin Quid formi
daturus es
aliquid de terra. aliquid de mari.
aliquid de celo. s. Malicia hominu;
cupiditatem nocendi potest habe
re. propriam potestatem autem si
ille non dat: nohabet. quia iuxta
apostolum Non est potestas nisi
a deo. Deo subiungit. **Domine**
dissipat consilia gentium. l

Nicolaus hoc apparet ab
tram ex eo qd

habetur in gen. xi. in filiis noe qui habuerunt consiliū inter se edificā di turrim cui⁹ eacūmen ptingeret ad celū. sed dñs. reprobauit consiliū eorum: ita confundens loquelam eorū vt non intelligeret vir p̄ximū suū. et sic destiterunt ab opere inchoato. **reprobat at̄ cogitacōes p̄p̄torum.** hoc apparuit in egiptis cogitantibus capere filios ysel̄ inter desertum et mare rubrū. h̄ dominus eos sūmeesit et yscabel liberauit vt habetur exodi. xiiii. **et reprobat cōsilia principū** sicut p̄ in libro Josue quia multi reges conuenerunt adiuuāre vt interficerēt Josue et filios yscabel et fuerunt debellati et occisi. **Jeronimus.**

vel reprobat cogitacōes p̄p̄torū iudeorū et cōsiliū p̄ncipū eorū. videlicet anne egypte et ceterorū. quia non potuerunt facere contra ih̄sum: nisi quantum a deo fuit p̄sumptum: quos omnes cum suis consilijs dominus resurgendo destruxit.

Castiodorus. **Consi** liū autē dñi. et archanum incarnationis christi. **manet in eternū** quia triumphalis mors dñi diabolicum penitētē extirpāt exicium. Exicij⁹ mors dades tormentū. **cogitacōes cordis eius in gn̄acōe in gn̄acōe.**

Hugo in sempiternū. quia quod disposuit dominus mutari non potest ab hominibus. **Vnde act. v. dicit gamaliel.** Si ex hominibus consiliū hoc: aut opus dissoluetur. et c.

Augustinus. ante m̄tionem vidit nos. fecit nos. emundauit nos. misit nos. redemit nos.

Castiodo Quod totū ad p̄destinatōē eius pertinet in qua cuncta reposita sūt que vel fuerunt vel sequentibus seculis futura succedunt.

Nicolaus Consequenter describitur diuine laudationis seu cultus p̄miū cū subditur. **Beata gens cuius est dominus deus eius.** Circa quod sciendū q̄ prout dicit boetius in de consolatione libro tercio. **Beatitudo est status om̄i bonorū cōgregatione perfectus qui in re habet b̄ in patria in fruitione dei.** cuius bonitas est infinita. **Ad hanc beatitudinem peruenitur per verū dei cultum. et hoc est q̄ dicitur.** **Beata gens cuius est dominus deus eius per veram fidem et debitum cultū. Populus quem elegit.** **electione p̄destinationis.** que infallibiter consequitur effectum. **Idē subditur.** **In hereditatem sibi** quia p̄destinati immobiliter adherent deo in patria celesti. ita q̄ erunt hereditas dei. **Et deus erit hereditas ipsorum.** quia illos quos sic p̄destinauit ab eterno veat temporaliter ad fidem suam. et iustificat per gratiam finalem. et sic frequenter eos magnificat per gloriam scdm̄ q̄ dicit apostolus. **ad romanos octauo.** quos p̄destinauit: hos et veauit. et quos vocauit hos iustificauit. et quos iusti

fecit hos et magnificavit. et sic qui pius fuerunt beati in spe: facti sunt beati in re. Deinde ostendit huius premiationis principium: dicens.

De celo. Circa quod sciendum quod opera meritoria non sunt prima causa propter quam premiantur aliqui in vita beata: secundum quod declarat apostolus ad Romanos. ix. de Jacob a Esau: dicens. Cum nondum nati fuissent aut aliquid boni a mali egissent dictum est. Maior serviet minori: sicut scriptum est. Jacob dilexi: Esau odio habui. Nec etiam meritum preuisio futurorum: imo preparatio gratie in tempore procedit ex eterna predestinatione ut predictum est. Et hoc est quod hic dicitur. De celo respexit dominus.

Accipitur enim hic celum summe trinitatis quod est idem quod deus. quia ab eterno vidit omnia in se ipso. Ideo subditur. Vidit.

August. oculo misericordie omnes filios hominum.

Calliodo. Visit enim: gratiam signat misericordiam.

Nicola. Licet enim omnes videret equales in naturalibus: tamen ex eis aliquos elegit ex speciali gratia ad participationem beatitudinis supernaturalis: ad quam non potest homo attingere ex naturalibus. **De preparato habitaculo suo respexit.**

Augustinus vel de apostolis: vel de predicatoribus veritatis: vel de angelis quos ad nos misit. Super omnes filios hominum.

Nicola. quod quos sic elegit ex sua mera voluntate et gratia: hos disposuit iustitiam in tempore per gratiam finale: alijs dimissis. Ideo subditur. **Quod** vi finit singillatim. id est per unumquemque separatim vel singulatim. corda eorum. id est animas hominum. quia eas quas creavit eiusdem nature in specie: fecit distinctas in dividualiter. Et propter hoc dicitur singillatim. Licet enim anime sint eiusdem speciei: tamen variantur in operationibus communitate corporibus. quia alique tendunt ad bonum verum: et alique ad bonum apparens: et hoc est terrenum. Et secundum hoc diversificatur status bonorum et malorum. Et hec omnia sunt de clarissime nota. Ideo subditur. Qui intelligit omnia opera eorum.

Castio. cogitationes dicta que facta quibus bonum malum que semper operamur. **Jeroni.** Ipsi etiam speculato: prospiciens de die in diem ad hominum.

Nicola. Deinde quod divinum. **Nicola.** na providentia est principium salutis hominum tam in spiritualibus quam in corporalibus ostendit per exemplum de re probatis: dicens. **Non salvabitur rex per multam virtutem.** huius exercitus: nisi cum hoc habeat divinum protectionem. Hoc apparet Numeri. xxi. de Seon rege amorreorum: qui cum fortissimo exercitu egressus est obviam filiis israel: sed statim cecidit in prelio. Et gigas non salvabitur in multitudine virtutis sue.

Hoc apparet ibidem de Og rege ba
san qui solus remanserat de stirpe
gigantum: vt habetur Deutro. in
a tamen statim corruit coraz filijs
israhel. Similiter de Golia gigante
que; dauis adhuc adulescens idu
lapidis inter **Cassi** **Malay**
frat.

Cassi equus ad
salutem] quia ille dum campos ap
petit: dum pedes pre propera festi
natione permiscet salutem seitoris
sui non valet custodire: a qui sub
modestia non graditur ruinosis
casibus semper exponitur. Falsus
enim dicitur est equus eo q; solet
fallere in se presumentes.

Nicola In abundantia au
tem virtutis sue no
saluabitur.] Hoc apparet in Pha
raone a exercitu eius cum currib;
a equitib; in mari sumeris. Ita
autem dicta sunt ad ostendendu;
q; si non potuerunt saluari corpa
liter et temporaliter virtute huma
na: multo minus potuerunt conse
qui salutem spiritualem a eterna
absq; dei gratia speciali. Ergo i sua
virtute nullus saluatur: quia a d
est salus: quaz soli iusti consequu
tur. Ideo sub **Jeroni** **de**
iungit. **Jeroni** oculi do
mini.] v aspectu; diuinitatis.] super
timentes cum.] timore sancto.

Nicola vt nos diligenter cu
stodiat: sicut homo
figit oculos super rem qua; vult cu
diligentia custodire. Etsi eos ali
quando permittit tribulari tempo
raliter. hoc tamen est ad bonu ipso
rum vt per patientie meritum ha

beat maior premium. Ideo sub di
tur. **Ca** etiaz respicit in eis qui spe
rant super misericordia eius.]

Augusti et no de fortitudi
ne; s; meitis suis s; s; misericordia
eius. **U**teruat a morte.] culpe.
[animas eorum.] dand; eis vitaz
eterna i futuro.] a alat eos i fame.]

Cassiodo In fame autem
eos alit quado
in hoc mundo vbi bonarum rerum
indigentia est: verbo spiritali nutri
re non desinit quos redemi t.

Nicolaus Di saturabun
tur pae celesti
post hanc vitam damnatis esuri
entibus. sedm qd dicitur **Ra**. lxx
Hec dicit dominus deus. Ecce serui
mei comedent a vos esurietis. Et in
terim hac vita durante patientes
sumus in aduersis. Ideo subditur.

Anima nostra sustinet domi
num.] v patienter expectat eius be
neplacitum.] quonia; adiutor.] ab
bonum.] et protector noster est.]

contra **Cal** s; intelligam; qhis
maluz. **Cal** ista virtus est qua
seruare totiens comonemur. Pa
cientia est siquide; que gloriosos
martires facit: que fidei nostre boa
custodit: que omnia vincit aduer
sa: non colluctando sed sustinendo:
non murmurado sed gras agedo
Et hec: decepticem luxuriam com
primit: iram feruida; vincit: vasa
tricem humani generis inuidiam
tollit: mansuetos efficit: benignisq;
competenter aridet: purgato sq;
homines a dilla premia futura

componit: per ipsam christo mili-
tamus: p ipsam diabolu vincim⁹:
p ipsam beati ad celoꝝ regna pue-
nimus. Et considera q post omnia
pcepta patientiam ponit vt virili-
ter cida toleremus qui de tam ma-
gm premij largitione osidim⁹.

Rico *Qui a i eo letabitur* cor
nostrum. | quasi diceret.
Si tribulemur exterius: tamen co-
solamur ab eo interius. Et qa ista
consolatio pcedit ex spe retributio-
nis future. Ideo subdit. *Quia in noie*
santo eius | v m nomie Jesu chri-
sti saluatoris. **Glo** *[spauim⁹]*
nostrum.

ad deum in futuro. Et ne fraudemur
a spe nostra. **F**at misericordia
tua dñe sup nos. | v p miaz tuam
impleat in nobis. s. vt in futuro le-
temur. quo merito fecerit quem ad
modum sperauimus in te.

Rico Et hoc spe debita que e
certa expectatio future
beatitudinis ex gra et meritis pro-
uenit.

Iero Vñ ex isto vsu debet
ens. cogitare vnusquisq
ante q legat vt fideliter dicat: que
admodu sperauimus in te: ne alibi
vacet mens.

Cassio Mellis
sua. *flue voces*
audite sunt: q salubriter nob psal-
teriu celeste cantauit. Tales siqui-
dem mandatorum corde sonuerunt
vt si eas interius auribus recipia-
mus: nos in eis dauitice lre cura-
tione a demonuz infestatione pur-
gabimur. Fietq nob salutis illa
mundatio vt fugatis imundis spi-
ritibus: mente abluta domino fui-

mus. Valent enim beati musicaꝝ
suam que anime fidelis intrat audi-
tum: cuius non deficit sonus: cui⁹
non lassatur intentio. Relinquitte et
go vos spectaculoꝝ amatores: mo-
tiferas voluptates: q desideria pra-
ue voluntatis instigant. Et ad hec
magis gaudia: ad hec misteria co-
uenite. vbi cythara a psalterium
virtutes excitant que nos instruunt
ad vitam eternam: ad quam nos
pducatur Iesus christus dominus
noster qui est benedict⁹ in secula
seculorum. Amen.

Psalm. xxxiij.

Benedicam
dominu in. Titulus
huius psalmi talis
est dauid cum mu-

tauit vultuꝝ suu coraꝝ Abimelech
a dimisit eu. **Glo** Titulus iste
tractus est de
historia libri regum primi Reguꝝ
xxi. vbi scriptuꝝ est q cum fugeret
dauid saulem psecutorem suum:
contulit se ad regeꝝ Achis i geth.

Rico qui erat bñom⁹: qui
vocabatur Abimelech
nomine regni. et Achis nomie per-
sone. sicut imperatores romani vo-
cabantur a sares nomine imperij:
et tamen habebant proprium no-
men personale. scilicet Julius Au-
gustus Titerius: a sic d alijs. Qui
cum dauid esset ibi: cognitus fuit
a philisteis. Vnde dixerunt. Nun-
quid iste e dauid rex te rre. Quasi
dicerent. bonum esset eu interficere
l. ij.

ne veniat ad regnum a sua alescat
contra nos. Propter quod dixe
runt euz ad Achis: hoc est ad Abi
melech vt moretetur. Dauid autē
in tali periculo constitutus simula
uit se insanum: scdm illud poetici
Stulticiam simulare loco a tempo
re prudentia summa est.

Glosa Mutauit eniz vultū
suum coram ipsis a
tympanizabat ad portam ciuita
tis a ferebat se manibus suis. a sa
liue de currebant super barbā ei?
Quod cum vidisset rex Achis: ait
seruis suis. Vt quid mihi istuz ac
repticium v. demoniacuz et insani
entem abduxistis. Nunq̄ intratu
rus est domū meam. Et sic Dauid
de periculo mortis liberatus abijt.

Nicola Vnde iuxta lram p
gratiarū actione dō
hūc psal. cō. **Iero** et cātauit. qz
po fuit. **Iero**. tot⁹ circa pie
tatem: tot⁹ circa inspectionem di
uinam: tot⁹ circa compescendas
sanctorū tribulationes cōmemo
ratue. Dauid qui Goliath vicit si
guram christi tenet qui diabolum
vicit. Abimelech interpretat regnū
patris. Dauid venit ad regē; Abi
melech. a christus venit in regnū
patris sui: hoc est ad regnū iudeo
rum. Mutauit vultum suum coraz
Abimelech: hoc est coram regno
patris sui. Vnde sanctus Paulus
dixit. Qui auz in forma dei est et for
mam serui accepit in similitudine;
hominis factus: et habitu inuen
tus vt homo humiliavit seipsum
factus obediens patri vsq; ad mor

tem. Tympanizabat ad portā ci
uitatis. Tympanuz de corio exten
ditur super lignum. a dominus ex
tendit manus suas in cruce ad por
tam ciuitatis: hoc est in initio fidei
nostre. Contra eternā vitam dau
id cor habeamus. a christus in
cruce per fidem passionis apiebat
cor da mortalium. a ferebat se ma
nibus suis quādo corpus suum ac
cipiens in manibus tradidit disci
pulis suis: dicens. Hoc est corpus
meū. Et saluue currebant sup bar
bam. **Iero** Per saluaz infirmi
eius. **Iero** tas carnis intelli
tur quam dignatus est suscipere.
Rue fuit illa barba. e fortitudo di
uinitatis. Abijt christus a iudeis
ad gētes postq̄ ab ipsis est dimis
sus. Vnde dictū est: vos indignos
vos iudicatis vite eterne. nos ex hō
ibimus ad **Augusti**. Sic se
gentes. **Augusti** habz
titulus. **Calliodo** Prophe
psalmi. **Calliodo** ta eniz te
nedicere se dominum cōpromittit:
āmonens mansuetos vt cum ipso
in eius laudib⁹ p̄seuerent: dices.
Nicola **B**enedicam do
minum. reg
tando ei d suis beneficijs. In omni
tempore. Tam prosperitatis q̄ ad
uersitatis. Omnes benedicāt a lau
dant dominum in tempore prospe
ritatis. etiam mali: scdm illud Za
charie. xi. Benedicite domin⁹ quo
miam diuites facti sumus. Et illud
in psal. Confitebitur tibi auz tene
feceris ei. Sed maledicunt tempore
aduersitatis. Vnde vxor Job dice

bat ei posito in aduersitate Job. ij
Benedic deus et morere: id est ma
lebit: vt ibi expositum est.

Jeronimus Docet ergo
nos neci ad
uersis succubere nec in secūdis: id
est in temporalibus extolli: h̄ tam
prospera q̄ aduersa equanimiter
ferre. *semper laus in ore meo.*

Cassiodorus Quāuis
debitum
atq; proficiū sit vt creatura sem
per suum laudat auctorem: tamen
propter humanitatis diuersos a
ctus pene impossibile nobis vide
tur psalmodie laudes domino iu
giter personare. sed in ore hominis
iusti semper laus dei est quādo ta
lia vel cogitat vel loquitur vt nul
la redargutione culpatur. Quicquid
enim ex patientia: ex caritate: ex
simplicitate: ceterisq; virtutibus
vel loquimur vel mente gestamus
iure diuinis laudibus applicatur.

*in domino laudabitur anima
mea. Pulcherrime vno verbo dile
ctio famulantis expressa est. Non
enim in se vel in diuitijs: sed in do
mino animam suam dicit esse lau
dan*

Nicolaus ac si dicat.
De laudibus
hominū non curio qui frequenter
laudant quod est vituperabile a
eōuerso. sed laudari a deo deside
ro cuius laus est vera. Laudat au
tem deus hominem quando per ali
quem effectum vel signum prebet
ei virtutis testimonium. Et hoc mō
loquitur apostolus. ij. ad Corinē.
1°. Qui gloriatur: in domino glori

etur. Non enim qui commendat se
ipsum ille probatus est: sed quez
deus commendat. *Laudiant man
sueti a leten*

Cassiodorus

Non dicit lege dicit: non ieiunan
tes: non psallentes: sed mansue
ti letetur qui caritate precipua ha
bere rerum omnium temperantia;
consueuerunt. **Hugo** quia domi
num bene
dicunt tempore aduersitatis sicut
prosperitatis qui recte mansueti id
est manu assueti dicitur: vt d̄ dñi
māu bona et mala suscipiant. hi er
go letentur me habere sibi sociū.

Cassiodorus Et q̄ spiri
tualis gra
tia non vult sola facere quod mul
tis proficit ad salutem: ideo ad lau
dem dei vocat secum alios: dicens.

Magnificate domino mecum.

Hugo laudando et predicā
do eum esse magnū.

Augustinus Si amatis
deum rapi
te omnes ad amorem dei qui vobis
iunguntur et qui sunt in domo ve
stra: hortando: portando: rogando:
disputando: rationem reddendo
ex mansuetudine et lenitate.

Hugo *La exaltemus nomē
eius* per potestatem
et eius comita

Collector.

in idipsum id est concorditer.
Translatio romana habet: exalte
mus nomen eius in muice: id est
in vnū. Et hebraica translatio ha
bet: exaltemus nomen eius pariter.
l. iij.

Cassiodorus Quod signat
compositos
choros: quando a psalmodiam do
mini alterna sibi successione trident

Hugo Supra dixit. Magni
ficat dominum meum
hic consequenter ostendit quomodo
ipsum dominum magnificat: di
cens. **Quis** filium dominum. Id
est ex toto corde quesivi. La exaudi
uit me. Sicut subinfertur. La ex om
nibus tribulationibus meis eripu
it me. Id est eripiet in futuro: cum
hoc mortale corpus induerit in cor
ruptio

Augustinus Cum
fueris
illuminatus: cum ceperis hic habe
re bonam conscientiam restant tri
bulationes. quia restat aliquid in
firmum donec absorbeat in os
in victoria: et mortale hoc induat
immortale: necesse est ut in hoc se
culo flagelleris: a ut aliquas tem
ptationes suggestionesque patiaris.

Hugo Deinde hortatur nos
propheta ad commu
nionem novi sacrificii: id est veri
agni manducationem per passio
nis eius fidem et imitationem: di
cens. **Credite** ad eum. fide et
opere. a illuminamini. ab eo. quia
ipse est lux

Nicolaus Et ideo
fuit ac
cedens ad lucem corporalem corpo
raliter illuminatur: sic accedens ad
deum per bonum mentis affectum
spiritualiter il
lustratur.

Cassiodorus.
Accedite non dicitur ebriosis: non
adulteris: non superbis. sed sobri

is: castis: atque humilibus christia
nis: qui illuminari de sacra comu
nione mereantur. **Studendum** est
enim ut qui ad deum accedit ita se
humili satisfactione moderetur ut
illuminari potius quam cecari posse vi
deat

Augustinus Sed dicat
tur. **aliquis**.
Tantis malis tantisque peccatis one
ratus sum: tanta scelera clamant de
conscientia mea: quomodo audeo
accedere ad deum. **Quomodo**. Si hu
miliaueris te per penitentiam. Let
facies vestre non confundentur.

Nicolaus non patiemini re
pulsam in orationi
bus vestris. Illius enim facies con
funditur cuius petitio repellitur.

Cassiodorus **Iste** paup
perem designat: qui non tantum mu
danis opibus: sed vitiorum vber
tate vacuatur: qui accedens ad do
minum. clamavit. orando deuote.
La dominus exaudiuit eum. sequitur. Let
ex omnibus tribulationibus suis
saluauit eum. quod accidere solet
iustis quando in sancta conuersati
one morientes animas reddunt:
a sic de seculo istius date confusa. ad
securitatem perpetuam transferuntur.
Et ne crederetur dominus fideles
suos posse negligere presenti eos
oraulo consolatur. **Ite** subiungit.

Amittet se inquit occulte. La ge
nus domini in circuitu timentium
eum. videlicet dominum. Let eripi
ete **Jeronimus** Vallabun
tur ego pre

sibio angelico qui te cordis puritate
te timuerunt **Cassio** Propter
deum.

em; insolentiam humane fragilitatis non
palam facit; sed occultis immissioni-
bus operatur vt te nesciente p sa-
lute tua quod expedire possit acci-
pias. Angelus autem minister est
voluntatis diuine. Quapropter si
vis te angelum fieri fac quod preci-
pit vt literes perdidit; subueni-
as anxio: eripias innocentem: et
cetera que iubet diuina auctoritas.

Tunc enim spiritu angeli sumus
quando ministri superne volunta-
tis efficiuntur. Deinde redit ad domi-
ni sanctissimam communionem: di-
cens. **Ustate** Hoc non perti-
net ad palatum: sed ad anime sua-
uissimum sensum qui diuina con-
templatione saginat. Nam vt ipm
gustuz intelligeres: sequitur. **Qui-
de** oculo fidei: vt tu; tale corpus
accipimus vite nobis concedi gra-
tiam confidamus. Et vt ipsaz com-
munionem non ad corpus diui-
uine traheres: subdit. **Quonia** su-
auis est deo.

Nicola Et quia
minus. **p** gustatio diuine dulcedinis auget spes be-
atitudinis future. ideo subdit. **be-
tus vir qui sperat in eo** et non in-
certo diuitiarum: neq; in hominis

mori. **Augusti** Hoc qd op-
tuo. est diu expo-
ni. Quisquis non sperat in domo

miser. **Hugo** Et ne spes in pre-
sumptionem lu-
xuriet. ideo subdit. **Time** domi-
num omnes sancti eius.

Jeroni qui firmi statis in p-
missis eius timete ne
accepta securitate decipiamini.

Cassiodo Sed quid utilita-
tis timor eius ha-
beat consequenter ostendit: dicens
Quonia non est inopia] spiritu
alium bonorum] **timentibus eius**.
O breuis sententia. O immensa
promissio. Possunt aliquo egere
quibus diuitie: quibus salus cor-
poris: quibus regna tribuuntur. so-
lus ipse nihil indiget qui domini
timore ditatus est.

Nicola Em; q-
sentit in se dei gratiam sufficit ei de-
us pro omni bono. imo alia bona
ei desipiunt et vilescunt: nisi quan-
tuz necessitas erigit. Et conuerso est
de cupidis huius mundi: quibus
omnia deficiunt. Propter quod sub-
dit. **Qui** tutes eguerunt] scdm
sensu quem **Jeroni** in epistola
dicit la ad Pau-
linum. Antiquum dictum est: aua-
ro deest tam quod habet q- quod
non habet. ideo subditur. **Let** efuri-
erant] quia non audent frui bonis
habitis sed ea relinquunt alijs. **In-
quirentes** autem dominum] fide et
deuotione **non** minuentur omni bo-
no] quia abundant in bonis spiri-
tualibus. Temporalia vero bona
quantumcunq; modica eis sufficiunt:
immo pro diuitijs computatur. Vn-
de dicit apostolus ad Thimoth. vi.
Habentes alimenta et quibus
tegamur his contenti simus. Et

Jeronimus in epistola ad
Paulinum.
l. iij.

Vidus a restitūis diuitie sunt xpi
anorum. **Jeroni.** Multi sunt
Aliter. **Jeroni.** mundi loci
plures a gent gloria dei de quib9
fuit a diues ille ante cuius ianuaz
Lazarus decumbebat qui sities in
tormentis quia non fecerat miseri
cordiam: non meruit accipere gut
tam. Inquirens autem Lazar9 nō
purpuras: s; celestia regna meru
it in sinu Abrahæ bonis omnibus
adimple. **Nicola.** Deinde hor
ri.

Nicola. tate fideles
ad bonum vite actiue que cōsistit
in vitatione peccati: et in operatio
ne boni ab proximū. Et quia timor
domini facit vitare peccatum: ideo
subiungit. **Uenite filij.** per deside
rium discipline Laudite me: timo
rem domini docebō vos. Qui est ini
tium sapientie iustorum.

Jeroni. Sancti filij dei dicunt
in euangelio. Quotquot autem re
ceperunt eum: dedit eis potestatem
filios dei fieri.

Nicola. Quis ē
vitam. Scilicet eternaz in qua nul
lus moritur. Let diligit dies videre
bonos. In beatitudie celesti vbi di
es non interrūpentur noctibus: fa
ciat supple quod sequitur. **Pro**
hibe linguam tuam a malo. bla
sphemie a contempus dei: ac simili
um. Let labia tua ne loquantur do
lum. Scilicet deceptionis: detractio
nis: a falsitatis contra proximū.

Uertere a malo. vitando pecca
tūm opis. a fac bonum. In sunt
due partes iusticie.

Jeroni. Mala omnia a diabō
li instigatu procedūt
sicut bona a dei gratia. Relinque er
go que instigat diabolus: a opera
re que precipit christus.

Cassiodo. Quia ad ose que
dam vitam eter
nam non sufficit tantum a malis
adibus abstinere: nisi nos pietas
compellat et bona peragere. Nam
primus virtutis gradus est alie
na non querere. **It** iterum superi
or egentibus propria non negare.
In illo culpam refugimus: in isto
palmas pietatis acquirimus. **Sci**
ens autem propheta in hoc agone
seculi cum corpore pacem fidelissi
mos non habere: a cum suis vitijs
hic illis continuum esse certamen
pulcherrime subiungit. **Inquire** pa
cem. que est summum bonum in
hac vi.

Hugo. Vel pacem in
ta. **Hugo** quire: id est in
terius in consciētia quere. quia ex
terius non est nisi bellus et contur
batio. **Vnde Johan. xvi.** In mun
do pressuram habebitis: in me au
tem pacem. **Let perse quere eam.**
id est perseueranter se quere vt cō
prehendas.

Nicola. Quis sit
quādo
per bona opera homo ad pacē eter
nam pertingit. Deinde agit de feu
du bonorum operum et malorum.
et primo narrat premiū in sto
dicens. **Oculi domini super iu
stos.** tanq̄ super specialē dilectōs.

Cassiodo in quo continu
am diuinitatis
gratiam ostendit vt aspectus im

mobilis super eos esse videatur. Subiungitq; exauditionis velocissimam celeritatem: dicens. Let aures eius in preces eorum.

Jeroni Quicquid cogitant sancti de bono: exaudit illos. quia deus videt et audit nos: propterea nos faciamus voluntatem. **Cassiodo** Expo eius.

Cassiodo sita iustorum gratia: nunc convertitur ad penas malorum: dicens. **U**tus autem **Nicola** scilicet ire domini. et turbationis [super facientes mala] ad puniendum eos. **I**deo subditur. [ut perdat de terra] viventium: [me moriam] **Cassiodo** quia eorum. **N**on est iniquorum inter iustos commemoratio. **R**am qui de memoria domini exeunt ad eterna supplicia sine dubitatione perveniunt.

Nicola Et aliquando etiam perdit memoria eorum de terra presentis vite que est morientium. quia post eorum vitam non remanet fama: sed infamia de eis. **V**nde **Proverb.** 10. dicitur de eis. Memoria iusti cum laudibus et nomen impiorum putrescit.

Jeronim Que de auribus oculis et de vultu dicuntur non ad corporacionem deitatis: sed maiestatis potentiam referenda sunt. **I**terum consequenter redit ad iustos: subdens.

Nicola **L**amauerunt in **Nicola** **N**isi deuote orando. **L**a dominas exaudiuit eos. **I**pmo

uendo eos in tomis. **L**et ex omnibus tribulationibus eorum liberauit eos. **I**protegendos eos a malis spirituali

Augusti **D**icat aliquibus. **A**ugusti. ego damnaui et non me eruit: aut ego non sum iustus: aut non facio que mihi iubeat: aut forte ille me non videt. **P**oli timere: tantum fac quod iubet. et si te non eruit corporaliter: eruet te

men spiritu. **Nicola** **S**epe etiam liberauit dominus iustos a tribulationibus corporalibus: sicut liberauit danielem de lacu leonum et tres pueros de camino ignis ut confiterentur carnales. **P**erfrate tibi habat eos qui ducit eos ad reges et malis presentis vite: sicut fecit omnes

marti. **Jeroni** **V**ista est de res. **Jeroni** **V**ide licet auxilio a non loco. quia deus non est localis [his qui tribulato sunt corde].

Nico **q**ue semper parat est aut eos adiunare liberando: vel virtute patientie tribuendo ad maius meritum ipsorum.

Jeroni **L**a humiles spiritu salua bit. **U**t eis celestia regna largiatur. **U**lti tribulationes iusto

Cassio **q**ue eos diabolus tur: a hoies per inuidiam ipsos frequenter affligunt. **Q**uod aliquando dominus permittit ut per pacem meritum veniat ad maius premium. **I**deo **Nico** **L**a 8 oibus his si

subdit. **Nico** **L**iberauit eos dominus. **I**quia translati ad requiem liberabuntur ab omnibus presentis vite penalitatibus. **U**lti o dit dicit

omnia of **Cassiodoro** Ossa fi
sa eorum. **Cassiodoro** delium
dixit esse patientiam: mansuetudi
nem: ceterasque virtutes que perire
in sanctis nequeunt: que a domino
custode seruantur. **Vñ** subdit. **Vñ**
ex his non contrectur. Hoc ad li
teram non potest affirmari cum mul
torum martirum ossa fracta sint.
sed de virtutibus ut dictum est.

Qi s dñs custodit illesas fina
lit i electis suis. **M**ors pec
catoꝝ pessima. **M**ors peccatoꝝ
decedentium in mortali peccato a q̄
non est possibilis reuersio quom
am i gehēna sine fine torquetur.

Augusti. Attendite fratres
quomodo dominus
respicit mala cogitantes et dicen
tes. Ille quidem male mortuus est
cum iustus esset a bestijs consum
ptus est. non erat ille iustus ideo
male perijt. **Na**z nō periret si iustus
esset. ergo ille iustus est qui in do
mo sua in lecto suo moritur. **Audi**
deum: mors peccatoꝝ pessima. Que
tibi videtur bona pessima est. quia
licet vides foris iacentem in lecto:
nūquid vides raptū ad gehēnā.

Cassio. Mors ergo peccato
rum dicit illam que
ab homine non potest intueri. **Na**z
si ad istam mortem respicias que
nostris oculis patet frequenter in
uenies diuites peccatores pompo
sis apparatibus decenter efferri q̄s
sic familia plangit ut pios fuisse
humanis auribus mentiat. **Quid**
de preciosis referamus odoribus
quibus et post mortem eorum mē

sura corpora conduntur: quod tan
to studio: tanto apparatu peragit
ut in funeribus ip̄oꝝ superstitioni
vita re **Augusti**. Quali em̄
creet. **Augusti**. morte mor
tuus est paup̄ Lazarus docet euā
gelium qui viderat corpus eius ia
cere ante ianuam diuitis a non est
qui sepeliret. q̄si forte diceret. Sic
moriatur inimicus meus: a illum
qui me persequitur sic videam. **Ere**
cratur corpus: stupor: patent vul
nera: a ille in sinu **Abrahę** reſcicit

Cassiodoro Quāta em̄ pom
pavit credimus
purpuratus ille diuites ad sepulchꝝ
perductus est qui guttaꝝ aque fri
gide a Lazaro paup̄e postulauit.

Augustin⁹. Discite q̄ quid
sit mors pecca
toꝝ pessima: a nolite interroga
re quantis pompositatibus sepe ha
tur cadaver: sequitur. **La** qui ode
runt iustum delinquent.

Nicolaus Quia obiū fra
ternum est oc
casio multo tū malorum: sicut ecō
trario amor proximi est causa bono
rum. quia qui diligit proximum le
gem impleuit: ut habetur ad Ro
manos. xij. **Redimet dominus**
animas seruatorum suorum. hoc fuit
impletum in christo dño qui nos
redemit precioso sanguine suo. **Et**
nō derelinquet finaliter **omnes**
qui sperant in eo. **Ipe** formata cari
tate que prouenit ex gratia et me
ritis. a hoc intelligendū est de pre
destina **Augustin**⁹. **Iste** ē
mod⁹

humane iusticie vt vita mortalis
quantumlibet proficiat que sine de
licto esse non potest. in hoc non de
linquat dum sperat in eum in quo
est remissio peccatorum.

Cassiodo. Peracta sunt
psalmi huius
sacro sancta mysteria vbi sic missa
rum ordo completus est vt eum co
scriptum putes temporibus chri
stianis. Hic etenim hymnorum or
do deuersus est. hic ad communi
onem deuotus populus iubetur ac
cedere. hic etiam genus humanuz
et iustorum bonis inuitatur et ma
lorum vltione terretur.

Collecto. Hic fideles quiq;
ad laudandum
omni tempore dominum inuitant
quem supplices exoremus vt ipse
nos faciat sic prospera mibi despi
cere: nullaq; eius aduersa formida
re quatinus ad gaudia sempiterna
mereamur peruenire per christuz
dominuz nostrum: qui est benedi
ctus in secula seculor. Amen.

Psalm. xxxiiij.

Iudica do
mine nocentes me.
Titulus est talis:
psal. ipsi dauid.

Cassiodo. Dauid sicut se
pe dictum est
duas signatones complectitur: vi
delicet manu fortis et desiderabilis.
quod vt utq; domino saluatori cer
tum est conuenire. Manu fortis est
quia mortis nostre captiuitatem

cu impio auctore diabolo pstrauit

Jeronimus Tetigitq; la
ciliam et sue
rexit inuenis filius vidue qui a se
cit omnia. Desiderabilis est. quia
in tantum desiderant sancti videre
christum vt etia; corpora sua pro
ipso tradant in martiriu. Est em;
psalmus iste inuocans deum con
tra inimicos in tribulationib; hu
ius se. **Glosa** In quo christus
cili. loquitur nunc
in persona sua: nunc in persona cor
poris id est fidelium suorum.

Nicola. Et primo christus
loquens scdm suaz
humanitatem petit a patre seu to
ta trinitate auxilium protectionis:
et dicit.

Vdica domine Iudicio condemna
tionis Inocen
tes me. **Cassi.** et diabo
lum auz

ministris a sequacib; suis p quos
puenit iudaice voluntatis iniqui
tas. Ipsos petit debere danari q's
virtute pscientie sue nouit ad peni
tudinis remedia non venire. Lepu
gna impugnates me. Merito spi
ritus immundi impugnatores dicitur.
quia licet sanctos vincere neq;
ant: confedere tamen cu eis impio
ba voluntate non desinunt. **P**
prehende arma a scutum et exurge
in adiutori

Nico. Loquitur de
um mibi. **Arma** domini pro te
Arma domini pro te
atio diuinitatis est.

Augustin⁹ Scitur est di-
uinitatis de q
in alio psalmo dicit. Domine ut sci-
to bone uilitatis tue coronasti nos

Jeronim⁹ Magnum specta-
culum est videre
deum armatum pro te. Quis forti-
us: quid pulchrius q̄ christum ar-
matum stare pro suis sanctis.

Glosa **A**ffunde frameā |
id est multiplica uin-
dicam | **et conduce** | id est conduci-
onem fac | **aduersus eos** | ne eua-
gentur nocendo | **qui persequuntur**
me | uidelicet uisibiles et inuisibi-
les ho-

Collecto² **D**unc uer-
sitas. **Collecto²** sicuti trā-
latio hebraica sic habet: euagina
gladium a preoccupa ex aduerso
perse quem

Augustinus
Et quia inuisibiles hostes suggerit
humano cordi: nisi quia deus non
est nobis adiutor: ut requirentes
alia adiutoria: inueniamur inua-
libi a ab ipsis inimicis capiamur

Contra quos dicit hic | **dic anime**
mee | per reuelationem interiorē.
| **salus tua ego sum** | ut neminem
p̄ter te requirā i adiutoriū i illis tē-
poralib⁹ angustijs **Per angelum**
subuenit deus et per hominem: sed
eternam vitam non dat nisi de se.

Cassiodor⁹ **D**einde postu-
lat correptionem
nem hominum inimicorum: dicens

Confundantur | id est facta sua
erutescant | **et conuertantur** | id est
emendati colant quem perseque-
dum esse putauerunt | **querentes**

animam meam | id est vitam me-
am perdere a non imitari. **U**er-
tantur retrosum | a malis suis ut
corrigantur. Nam et christus Pe-
tro qui salutē eius humanitus uin-
dicabat: dixit Rebi retro me satha-
nas. Non ut periret: sed ut domini
uoluntatem felici emendatione se-
queretur. **Addiditq;** | **et confudā-**
tur | id est erutescat de suis prauis
adibus | **cogitantes mihi mala** |
tam iudei heretici q̄ gentiles: qui
preter religionem catholicam asse-
rere aliq; praua intentione festinat.

Hugo **D**einde christus uel
propheta imp̄eatur
non optando: sed prophetando ho-
minibus pertinacibus mala que
sequuntur. **Unde dicit Augustin⁹.**

Intanquam puluis ante faci-
em uenti | **Uentus temptatio est.**
puluis in-
quitas.

Glosa **E**x dictis
mi: ac si dicat. **Facile cedat omni tē-**
ptationi. | **Et angelus domini** | ma-
lus a diabolus fit | **coartans eos** |
id est affligens cum ipsa suggesti-
one: etsi aliquando per rationem
resistant.

Int vi a illorum | id
est vita eorum | **tenebre** | id est igno-
rancia ut non videant nocua ad
uitandum | **et lubricus** | id est luxu-
ria: ut his uitijs tanquam quibus-
dam uis in baratru; mortis descē-
dant | **et angelus domini** | malus fit
etia; | **persequens eos** | ut quia in-
lubricus sūt: diaboli impulsu semp
ad uicia cadāt. **Et si q̄s queat:** quo
merito sint eis tāta mala: r̄ndet cō-
sequer: dices.

Quonia ḡtis | a

est specialiter de christi de iudeis
quoniaz gratis hoc est qbus non
nocui Labi conderunt. scilicet iudei
mihi interitum laquei sui.

Hugo in insidias faciebant
mihi ut me ad mortem
traherent. Et bene dicit laquei sui.

qz per hoc ipse semet
ipso laqueauerunt
in mortem. **Hugo** in muti
peruacue. **Hugo** liter et
sine causa. **Hugo** probrauerunt. **Hugo** op
probriose et contumeliose accusa
uerunt. **Hugo** animam meam. **Hugo** vitam
meam corpalem ut me morti traderet

Glo. **Hugo** amat illi. **Hugo** populo iu
daico. **Hugo** laqueus. **Hugo** captiu
tatis. **Hugo** que ignorat. **Hugo** futuru esse.

Hugo Excidium illud minatur
quod temporibus **Hugo**
vespasiiani sup hunc pplm aduenit.

Hugo Let captio quam ab
hi. **Hugo** apprehendat euz. **Hugo** et similiter ca
piat a **Hugo** Tito et **Hugo** Vespasiano ex im
prouiso sicut me ceperunt. **Hugo** La in la
queum. **Hugo** mortis. **Hugo** leabat. **Hugo** bidus po
pulus. **Hugo** in ipsum. **Hugo** laqueu. **Hugo** videli
et ut eodem modo interficiantur si
cut me inter.

Hugo Nonne hoc
fecerunt. **Hugo** factuz est
iudeis in nocere volentibus in quid

Hugo Prima mea exultabit in dno. **Hugo**
viz in eo a quo audierit: salus tua
ego sum: tanqz no querens extrin
secus alias diuitias: nec circiflue
re voluptatibus bonisqz terrenis.

sed ipsuz amans gratis. **Hugo** a delecta
bile sup salutari suo. **Hugo** in xpo filio
p que saluati sum. **Hugo** Omnia ossa

mea di. **Hugo** **Hugo** ossa sic sensu nec
cent. **Hugo** **Hugo** voce habet manife
stu e: s; p ipsa fortitudo animi a co
stancia mentis debet itelligi q merito
ossib; opantqz sic ossa corpus vti
net ita a hęc scas roborat voluntates
dicunt g. **Hugo** dñe quis similis tibi. **Hugo**
Quis negatiuū est: quasi dicat nul
lus. quia multuz dissimilis est cre
atura creatori. **Hugo** Illa seruiti: iste dñi
tur. **Hugo** Rapiens inopez de manu
fortiorum eius. **Hugo** spirituz imun
dorum. **Hugo** legenuz a pauperem a diri
pientibus eum. **Hugo** hoc est a demoni
bus. **Hugo** In isto versu exponit qd sup
dixit: quis similis tibi. **Hugo** Nam cui
diabolus manu et potestate sua te
neret pene totum genus humanū
de illa potestate obnoxium et obli
gatum vel reum: constat incarnati
one verbi sui esse liberatuz. **Hugo** Dec tria
scilicet egenum: inopez: a pauper
in vnum sunt collecta: ut ipsa con
ditionem generis humani pressaz
calamitatibus indicarent. **Hugo** Inops
enim dicitur quia mortalis effectus
est. **Hugo** Egenus quia in laboribus a su
doribus panez questuit. **Hugo** Pauper
quoniaz de illa sapientia a purita
te delectus solam tenuet a vmbra
tilem racunculam possidebat. **Hugo** Naz
quis dicat eos vere sapuisse q au
doris sui probantur scientiam no
habe.

Hugo demde ostendit
re. **Hugo** **Hugo** propheta in per
sona christi qz maligne iudei egeret
aduersus christu: dicens. **Hugo** **Hugo**
Vergentes testes iniqui. **Hugo** de quib; di
citur **Hugo** Mat. 23. vi. **Hugo** Cu multi falsi te
stes iniqui accessissent etc. **Hugo** Lq igra bā

Interroga bant me] **Cas.** Ignorabat e dominus blasphemare quod ei princeps sacerdotum falsis testibus imputabat quoniam dixit: Videbitis filium hominis sedentem ad dexteram patris. Et subsequenter est princeps iudeorum: dicens. **Blasphemaui:** quibus ab huc regem? testibus? Ignorabat ergo dominus metiri et blasphemare de quo fuit interrogatus.

Iero. **Retribuebant mihi mala pro bonis.** quod exhibentes me vitam condemnauerunt morti: et similiter retribuebant. **L. Sterilitatem anime mee.** et mihi qui se cunctitatem bonorum celestium promittenti vite penuriam et mortem intulerunt.

Hugo. **Go autem cum mihi molesti essent.** id est iudei clamantes. **crucifige crucifige eum.** induerunt cilicium. **Humiliabam in ieiunio animam meam.**

Cas. Secundum historiam nunc quod se gis dominum fuisse usum cilicium: nec ipsum tempore passionis ieiunasse. **Cilicium** fit ex setis: et est asperum tegumentum penitentium. Ergo dominus qui carnes peccati assumpsit cilicium se induisse commemorat. Quia dum iudei per contumelias et insidias ei essent molesti: ille diuinitatem suam carnis et lamie tenebrosos mentibus occultabat. quod non merebantur agnosceret que tali impietate tradabant. Et humiliavit se dominus in ieiunio quoniam de iduratis iudeis non muciebat quos in epulas spiritualia assumeret. Ieiunavit ergo dominus. quod se ei incredula turba subtraxerat. **Sequitur. La oratio mea.]**

quod pro crucifixoribus meis orauit: dicens. **Pater ignosce illis:** quod ne sciunt quod faciunt. **In sinu meo conuertetur.]** quod dum eam detestabiles iudei minime suscipere mererentur in sinu eius et in secreto pectoris unde fuerat egressa: remeabat. **Si enim in peccatoribus fuisset operata: non conuersa utique diceretur: sed effusa.** **Quasi primum quasi fratres nostros sic complacere.]** Dic per ablatiuus accusatiui casus sunt positi per figuram que dicitur antithesis: quando casus pro casu ponitur. **Dicit ergo:** quasi de proximo et quasi de fratre nostro sic complacere et de eorum affinitate gaudebat: quod me hostiliter insequantur. Et etiam complacere in illis deo patri quando pro ipsis patri in cruce positus supplicabat. Ipsa est enim perfecta retributio si per obio gratia et beneficium per lesionem preste-

Hugo. **Quasi lugens et contristatus.** de peccatis eorum. **Sic humiliabar.]** compaciendo eis. **Lugebat** christus ut dicitur **Luc. xix.** **Videns** ciuitatem hierusalem fleuit super eam. **Sed** domino flente illi letabatur. **Vnde** subditur. **Et aduersum me letati sunt iudei:** quando Judas promisit me traditurum **Mar. xiii.** et conuerterunt ad tractandum de morte mea **Matth. xxvi.** **Cassiodorus.** **Cum** christus contristaretur iudei impietate letabantur. **Sed** diuersa erit ista retributio. christus gaudebit de tristitia sua: et iudei erunt de propria exultatione cruciandi.

HUGO Congregata sunt super me flagella. quod christus fuit flagellatus. Et ignoravi. id est ad modum ignoratis me habere. **Jeronim** Ignoravi peccatum: id est conscientiam peccatorum non habui quare debebam sic flagellari et crucifigi.

Cassiodor Dissipati sunt. quando in passione domini sol obscuratus est: terra contremuit: velut templi scissum est. Et cum hec tanta fuerit ostensa miracula. nec copulati. id est non sunt conuersi ut agerent penitentiam. temptauerunt me. quando dixerunt dic nobis si tu es christus. sub sanauenerunt me sub sanatione. dicentes. Alios saluos fecit seipsum non potest saluus facere. Et ascenduerunt super me detribus suis. lex crudelitatis magnitudinis clamantes crucifigatur. Hoc totum ad magnam humani generis edificationem refertur: ne membra si bi existiment onerosa pati: quod caput suum sustinuisse cogitant.

HUGO Postea petit christus se liberari ab eis in resurrectione: dicens. Domine quando respicies me. ab ipsis liberando. Restitue animam meam. corpori in resurrectione. a malignitate eorum. liberata. Et erue a leonibus. id est a iudeis qui dicuntur leones propter fortitudinem malicie sue. Lycam meam. id est animam meam: vel carnem meam: que sola recepta fuit sine peccato deinde christi

stus percepto inuitate resurrexerit dominus profitetur se in toto orbe domino confiteri: dicens. Confitebor tibi domine. confessione laudis. In ecclesia magna. quia in toto mundo diffusa et ex omni gente collecta.

Jeronim In populo grauius est in fide. In populo christiano firmiter precepta custodienti qui non est leuis ad peccandum. **Cassiodor** Laudate. quia a leuibus et fide vacuis utique blasphematur.

HUGO Postea petit christus ut intentio et votum iudeorum inimicorum suorum frustraretur: dicens. Non supergaudeant mihi. nomen meum delendo. Gausi sunt quippe in morte domini. Sed supergausi essent si non resurrexisset. Qui aduersantur mihi inique. id est persecuntur me iniuste. Quia oderunt me gratis. quia non merui: nec eis nocui. Et annuntio oculis. id est nutibus a signis alios inuitant ad me temptandum a persecutendum. **Deinde** predicat iudeorum nephanda dolositas cum subdit. **Quia** omnia mihi quidem pacifice loquebantur. dicens. Mat. xxij. Magister scimus quia verax es. Et in ira iacobia terre loquentes dolos cogitabant. quod sic debet legere pacifice loquebantur. a tamen sic loquentes: cogitabant dolos quomodo me caperent in sermone et hoc in ira iacobia terre: id est pro terrenis habitata: scilicet ne amitterent locum et gentem ut dicitur Iohannis. vi. **Translatio** romana huius: et super iram dolose cogita

bant. **Et** bilatauerunt super me
os suum. **Qu**ando clamabant. **ru**
fige: **cruci** **Casti**do. **O** sce
fige.

Castido. **l**estū
prauum facinus negabat iudex
fieri quod populus clamabat im
pleri. **dixerunt euge euge viderūt**
oculi nō

Teroni. **Ac** si dicāt.
stri. **Bene** vide
mus quod expectauimus et quod
videre volebamus: vt videlz euz la
tromibus in cruce pendentes: nō vir
tutes quas faciebamus nihil erant.
Euge in hoc loco est interiectio dēi

Castido. **Et** quāuis
tis. **Casti**do. **inde** os eu
ge euge dixisse in euangelio nō le
gatur: similia tamen insultationū
verba locuti sunt vt vna res p ser
monum varietates veraciter pro
betur esse **Collector.** **In** trās
narrata.

Collector. **In** trās
lacione
hebraica habet: vach vach vidit
oculis noster. **Enumeratis** pecca
tis inimicorum petit retribuī tam
sibi pro paciētia q̄ illis pro nequī
tia. **Vnde** **Teroni.** **U**idisti
dicat.

Teroni. **domine** p
ter. **Illusiones** eorum. **Ac** si dicat
Vidisti illos ad iudicandum: te in
testimonium **Casti**do.
aduoco.

Ue filias. **non** differas dare se
tentiam quod vtiqz tacendo nō po
test fieri: sed loquendo. **Domine**
discedas a me et ab humanitate
mea que subiacet passioni: sed po
tius. **Surge** in adiutoriuū me
um: et **intende** iudicio meo. **quod**
perculi a iudeis. videlicet iudicium

sine iure: tormenta sine scelerē: mor
tem sine peccato. **Bene** autē dixit
meo: quod reuera pertulerat. **deus**
meus et dominus meus. respice
in causam meam et non in penā
meam. **Pena** enim sceleratis vi
deatur esse consimilis. **Causa** ve
ro talis euz nullo poterat esse com
munis. **Sed** que est ista causa que
a deo pecebatur intendi: scz vt qui
dare venerat salutez humano ge
neri ab insanis et perfidis pbaret

Augustin. **U**idica
di. **Augustin.** **me** **dm** iu
sticiam euz domine deus meus.
et fm causam meam et nō fm penā.

Teroni. **Let** nō supergaudē
vltia os prauū eorum ad me deuo
ran

Collect. **V**nde in transla
tione hebraica
sic habetur: et nō insultent mihi si
cūt iam fecerunt. **Hugo** **dicant** in
cordibz suis euge euge anime no
stre. **gaudētes** de morte mea: et me
deridētes sicut pri9 fecerant. **U**idica
cūt. **cominando** **deuorabim9 eū**
et non iactent se quod extinperunt
nomen suū: s; poti9. **Ab** **U**idica
de pecca

Aug9 **Qui** et uelicit a
tis suis. **Aug9** **deus** suos ppria
estimatione dānat. **et reuerant si**
mul. et omnes timeant penas.

Teroni. **Qui** granulant mal
faciunt: sed etiam qui consentiunt
facienti **Casti**do. **U**idua
bus. **Casti**do. **pudore** q̄ si
quadā veste lugubri contra auda

tiam quam habuerunt furentes.
Let. Similiter iduatur reuerētia.
 cōtra impudentiaz falsitatis. Reue
 rentia est timor cum amore permi
 ytus. qd̄ illis cōuenit qui uolūtate
 sincerissima confessionis munera
 cōsequūtur. **Hugo** Qui ma
Et addit **Hugo** ligna lo
quūtur sup me. detrahendo uel i a
 ctando aq; dicit: euge euge. Post
 q̄ de persecutoribus sufficienter di
 ctuz est: uenit ad partem fidelium
 optans eos summa beatitudinis
 exultatione compleri. Vnde dicit.
Exultet in corpel. a letentur
in spiritu. qui uolūt iusticiam me
am. imitati q̄ fuit in me: de q̄ Mat.
v. dicitur. Beati qui esuriunt et si
tiunt iusticiā. La dicant semp ma
gnificetur dominus. In nobis.

Glo v. usq; in finez seculi ma
gnificetur sicut iam ma
gnificatus est in cōuersiōe q̄ uō dā.

Hugo Wi autē dicunt semp
magnificēt sicut iam
est magnificatus dñs. qui uolunt
pacem serui eius. I. a pacem peccato
ris quam christus p̄ pace carnis
seruus dī patris habuit: et suis re
liquit dicens Job. xiiij. Pacem re
linquo uobis: pacē meam do uob.
Sed. Et lingua mea meditabi

tur iusti. **Glo** Meditatio est cor
diā tuā. **Glo** dis non lingue: s̄
ita uox christi consonat cordi ut
qd̄ est cor.

Cal. Lingua xp̄i me
dis dē ori. **Cal.** ditata est iusti
cia: q̄ nouū testamētū populis
p̄dica.

Hugo Et uir iustus di
uit. **Hugo** ait. lingua mea

meditabit iusticiam tuā: et loque
 tur de iusticia tua quam cor prius
 fuit meditatū. Sequit. lota die
laudem tu. **Callio** S; q̄ hūa
mitati ipos
abile uidetur deū cōtinua uoce lau
dare ad intellectū nos bonoz actu
um transferam? q̄ sp̄ dēū laudat
q̄ in omni uoluntate sua diuina ius
sa confit. **Augusti** Quando ca
derat. **Augusti** ritas hym
num cantat: lingua tua laudat de
um. a quotiens tu cessasti ab hym
no cantando: discedis ut reficiaris
noli mebrari et laudasti deum. di
scedis ut dormias noli surgere ad
malum facienduz q̄ laudasti deuz.
negocium agis noli fraudem age
re a laudasti deum. quicq̄ egeris
lene age: a laudasti deum.

Calliodo Confideremus
christum domi
num quanta nobis dispensatione
loqui dignatus est in hoc psalmo
qui secundus est eorum qui passi
onem et resurrectionem eius lati?
intimare noscitur. Fecit enim ab
oratione principium. deinde passi
onis et resurrectionis sue uentura
narrauit. postremo fimit i spe a ex
ultatione. Quapropter exemplo
domini gaudeamus in claudib; ex
ultemus in periculis: quatinus ua
leam; conregnare ip̄o dño nro Je
su christo qui aq; patre a spiritusā
cto uiuit a regnat i secula seculoz
Amē.

Psalmus. xxxv.

Dixit iniustus
titul⁹ talis e. in finez
fuo domi⁹
mi dauid. **Hug**

Ex glosa in hoc psalmo ostendit omnia bona esse non a nobis; sed a deo. Mala autem a nobis. Et agit proprie contra errorem dicentium mala esse ex constellatione; ex fato; ex vitio nature. bona autem ex homine et libero arbitrio. Unde sensus tituli talis est. Psalmus tendens in finem attribuitur dauid et iusto seruo domini de deo recte.

Cassio. In primis sententiis. enim est sciendum quod duo sunt genera peccantium. Vnum quod credens legi per infirmitatem non valet que sunt insana complere: de quibus dicit Salomō Corpus enim quod corrumpitur aggrauat animam et deprimit terram inhabitatio sensuum multa cogitantem. Aliud vero est audax desperatum blasphemum quod sibi proponit liberam voluntate delinquere: contemnens omnia sibi que remurmurans: putat deum non curare mortalia. Quapropter dixit iste talis apud se rem sceleratam quam publice non ausus est profiteri. Et ideo deliberando et cogitando dicit.

Dixit iniustus videlicet genus iniquorum ut delinquat. In opere peccando in semetipso hoc cogitauit. quia metum iudicis abiiciendum esse decreuit. Unde subdit. Non est timor dei ante oculos eius.

Hugo quia si esset timor dei ante oculos mentis

eius non peccaret. Unde fecit et dicitur. Timor domini expellit peccatum. Et Proverb. xv. Per timorem domini declinat omnis homo a malo. Nec potest hoc genus per ignorantiam excusari. Quoniam dolose egit in conspectu eius. In corde suo ubi solus deus videt.

Glo. Ut inueniatur iniquitas eius. Lab ipso lab odium. et quod iniquitas sua habenda est odio apud deum.

Collector. Hunc titulum translatio hebraica habet sic. Quia dolose egit aduersus eum in oculis suis ut inueniret iniquitatem eius ad odium.

Cassio. Is ergo dolose egit in conspectu dei ut suam iniquitatem et odium dei refugeret inueniri: credens per ignorantiam precepti se posse defendi.

Verba omnis eius iniquitas et dolus que numerari non poterant duobus sunt sermonibus explicata. Iniquitas pertinet ad blasphemiam. dolus ad proximum deceptiendum. Inoluit intelligere ut bene ageret. quia contemnens dicta salutaria: veritatem studuit omnino ignorare. Hoc etiam ad demensissimum populum iudaicum competentem aptatur: ad quem dominus veniat et ille sanari deestabili obfirmatione contempsit. Nam imprudentie plerumque remedia datur. vultuario vero maleficio vltimo iusta successit.

Iniquitatem meditata est in cubili suo. Id est errore longa cordis meditatione tractauit. **Aug.** Titulus

vie non tunc lib est per se ueritate
pecca **Calliodo**. Et ad cu
uit. **Calliodo**. multum

peccatorum consequenter intulit.
[maliciam autē non odiuit]. Dic
maliciam vult intelligi auidoruz
crimini; matrem: vno verbo odu
dens qd latius videbat o fufum.

Augusti. Sunt homines qui
tra vitia: qualis est iste qui a ma
licia trahitur. quia non pugnant
contra ea; quam amant. Sunt eti
am q pugnant incipiunt: sed cu; qsi
tenere operint iusticia; fiunt sup
bi de se presumētes: a hi vincuntur
vt ostendat illis de? quia ipse vin
cit: a illi per ipsum. Quis ergo est
qui pugnat a non vincitur. nisi il
le qui presumit de deo qui iussit vt
pugnet et vincat hostem adiut?.

Calliodo. Dimuneratis
cogitationib? **Calliodo**.
hominum pessimorum: consequen
ter ad laudem domini transitum fa
cit: dicens. **O**mine in celo mise
ricordia tua. Quāuis et in terra a
i mari a vbiq; sit misericordia ei?
hic tamen dicit specialiter in celo
v in celestibus creaturis: videlicet
angelis qui non ceciderunt: et san
ctis hominibus in quibus copiosi
us dona manauerūt. **La veritas tua**

vsq; ad nu **Jeroni**. Veritas
tes. **Jeroni**. christus ē
Nubes sardi predicatorum. Vnde
dicitur. Mandabo nubibus meis
desuper vt non pluant imbrem su
per eam. Quia sicut nubes pluuiā;
portant: ita irrigant animas que

steriles fuerant ariditate peccati.

Cognitio igitur veritatis tue venit
ad predi **Calliodo**. p qd
catores **Calliodo**. te hu

mano generi ipsam veritatem co
gnoscim? prestitisse. **I**usticia
tua sicut mōtes dei. **te** attō aposto
los dicit montes: qui iusticie eius
tanquam domini capaces deuotis
sensibus extiterunt. Quos merito
montibus comparauit. quia sicut
montes in ortu solis prius illumi
nantur a sole et post ea valles: sic
apostoli primo sunt a christo na
to illuminati lumine sue veritatis
quod humilibus populis sancta
predicatione infuderunt. **I**udicia
tua abyssus multa. **A**byssus est
profunditas aquarum quam nec
metiri: nec intrinsecus ex toto vide
re preualeamus. Sic diuina iudi
cia nec mente complecti possum?
nec ratione aliqua diffimere puale
mus: sicut apollolus dicit. **Q**uō
prehen sibi sunt iudicia eius: et
inuestigabiles vie eius.

Jeroni. Iudicia em dei nobis
sunt occulta: ignorā
tes quare vnū reprobat alium af
finit: sic dixit. **Jacob dilexi**: Esau
odio habui. Exponit adhuc quare
iudicia eius abyssus dixerit cum
subiungit. **H**omines a iu mēta.
v rōnales a irrationales p sonas.

Callio. **[saluab domie]** quo
niaz peccatoribus iu
mentoz; se inordinata voluntate
tractantib? beneficia tue pietatis
indulgos. hoc autē q mens: q ratio
comprehendat: videlicet supplicati
m. ij.

onem penitentiarum ad premia tran-
sire iustorum. Quem admodum mul-
tiplicasti misericordias tuas deus. **Q**
uem admodum adverbium est
admirantis et quod sublimiter: quod potest
ter misericordias largitate mirabi-
li contulisti ut et peccatores ad pre-
mia venire faceres: et iustos spera-
re dona promissa sancires. **V**ides
ergo domini iudicia profundis abyf-
sis apertissime comparata.

Collectio dicit **Aug.** abyf-
fuz profunditate pec-
catorum signare: quo quisquis per-
uenit contemnendo deum: videlicet
cum venerit in profundum malo-
rum. Et secundum hunc sensum exponit
verbum precedentem. videlicet ho-
mines et iumenta saluabis domine
et homines qui salute iumentorum: hoc est
qui non eternam sed temporalem
felicitatem querunt et desiderant sal-
uabis corporaliter tantum cum iu-
mentis: quem admodum multiplicasti
misericordiam tuam deus ut
non solum talibus hominibus: sed
etiam iumentis temporaliter prouide-
res. Hoc autem de carnalibus ho-
minibus dictum est qui presentia
bona sectantur cum iumentis. Con-
sequenter dicit de illis qui futura
bona sperant cum angelis. **V**n subdit.

Jeroni. **F**ilij autem homi-
num rationabiles et
iuste uiuentium: qui ad imagine
dei mente perfecti sunt. sub tegmie
alarum tuarum. hoc est sub crucis
tue defensione sperabunt. **M**uniri.

Cassiodoro. **V**el ale domini
sunt precepta no-

ui a veteris testamenti in quorum
protectione omnis iustus sperare
cognoscatur dum eis obedire mon-
stratur. **I**dem **Jeronimus** et hi filij
Inebriabuntur ab uertate do-
mus tue. et intellectu dogmatum
ecclesiasticorum: vel a pinguedine
gratie spiritus **Cassio.** **E**t est
sancti.

iste tractus ab parte bonorum ho-
minum de consuetudine uiciosa qui
uino nimio gurgitati mentis op-
pressionem torpescunt. Sic et ista ce-
lestis ebrietas memoriam absin-
dit secularium rerum: et carnalia
ita facit a mente discedere tanquam
uini crapula que humanos actus
a nostris sensibus alienat.

Gregori. **O**metia. x. super
enim et sacra scriptura et non inebri-
atur qui ad cognoscendum dei ue-
lum deorum non est. sed ea que sine
huius seculi adipisci desiderat. **S**i
enim inebriatus esset: mentes pro-
culubio mutasset ut iam terrena
non quereret: iam uana et transito-
ria que amauerat iam non amaret.

Jeroni. **L**et torrente volupta-
tis tue potabis eos. **S**piritus sancto qui dicitur spiritus
torrens: quia irrigat omnem ani-
mam spiritualibus fluentis ut fru-
ctum exhibeat sanctitatis. **V**el po-
test iste versiculus de futuro expo-

Nicola. **I**nebrabuntur sa-
turi et saturabuntur
absque tamen fastidio: ab uertate
domus tue et celestis glorie: secundum il-
lud quod dictum est in psalmo. xvi.

Satiabor cum apparuerit gloria tua.

Hug. La torrente voluptatis tue potab eos. et affluentia diuine **Cassiodor.** fruitionis.

Womiam apud te domine est fons vite christo domino hoc dicit apud quem est initium omnium bonorum et origo virtutum.

Jeroni. Qui post baptismum per quod ablutis facinoribus vitam largiris eternam. Vel fons vite doctrina dei est que anime vita est. Let in lumine tuo videbimus lumen. Lumen patris christus est: qui illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum.

Cassiodo. In christo enim lumine videbimus lumen patris et spiritus sancti. quia per ipsius predicationem factum est ut tota nobis trinitas manifesta constaret. Retende id est ostende misericordiam tuam scientibus te qui uide licet sanctam trinitatem corde firmissimo confitentur his rogat preteriti misericordiam ut in isto seculo sub domini pietate degant: et in futuro iudicio premia digna recipiant. Doc enim signat. Iusticiam tuam his qui recto sunt corde qui in futuro iudicio iustissime ad dexteram collocabuntur: quoniam recta mente prestante domino uiuere meruerunt.

Augusti. Illi sunt recti corde qui sequuntur in hac uita uoluntatem dei. Voluntas dei est ut sis aliquando sanus: aliquid quando ut egrotas. Si quando sanus

es dicis. bulcis uoluntas dei est. et quando egrotas amara est uoluntas dei: non recto corde es. Quare quia non uis uoluntatem tuam dirigere ad uoluntatem dei: sed dei uoluntatem uis curuare ad tuam. illa recta est: tu curuus es. Rectus eris corde si dominum semper benedixis a lau

Cassiodo. Non uedas. mat mihi pes. id est affectus superbie ne credus in superbia: a iusto tramite recedam la manus peccatoris id est mala sua deus operati. Non moueat me a fidei firmitate.

Nicola. Vel manus peccatoris et potestas demonis in peccatis obstat: non moueat me a statu gratie.

Cassiodo. Ubi enim in affectu superbie et praua suasionem nequitie ecce derunt omnes qui operantur iniquitatem. Nam quauis alij ex crudelitate: alij ex libidine: alij ex cupiditate: alij ex inuidia diaboli plabatur omnes tamen in superbie uicio cadunt. quia domini iussa contemnunt. Nam sicut obediens dicit qui multis iussionibus obsecundat. sic multas facie domini precepta contemnes superbus uerissime nuncupatur. Initium enim omnis peccati superbia. De istis sequitur. Expulsi sunt id est expellentur quando audient It in ignem eternum. Neque poterunt stare quando non illis licet it domini iussa differre. sed illic statim precipitantur ab angelis ubi eis pata est anima penam. **P** Rece
m. ij.

tere libet superiora huius psalmi quo
decore prolata sint. In hoc enim
psalmo recitatur quanta famulis
suis gratia diuina prestiterit: a usque
ad plenissimam; satietate feliciter
tate peruenerunt. **O** laudabile; mi
mis ebrietatem. **O** votis omnibus
expetenda vinolentia a vnde mo
destia nascitur a plena mentis inte
gritas obtinetur. **N**on hinc tituba
tio: non confusio: non mentis alie
natio: non caligo tenebrosa succu
dit. sed tanto anima sanior reddi
quanto illa ebrietate completur.
Bibamus ergo hunc potum au
di nequaquam labijs carnalibus:
sed purissimo cordis affectu: de quo
non leticia tyalis sumit: sed eterne
vite gaudia conquiritur. **O**remus
ergo dominum ut nobis nominis
sui timorem infuset: misericordiam
de celo solito largiatur: superbiam
omnibus bonis inimicam a nobis
auferat: atque omnem dolum auer
tat: nosque sacrosancti nominis sui
cognitione illuminatos: regno suo
dignos efficiat: qui cum patre et
spiritu sancto est benedictus in se
cula seculorum. **A**men.

Psalmus xxxvi.

Noli emula
Titulus ps. ipsi d.
Cassio. De ur
bis hu
ius tituli non est quod nouiter do
cere delectamur, sed intentione psal

mi magnopere delemus aperire. **T**o
tus enim ad mores pertinet corri
gendo. **I**nstruit quippe ecclesia que
nunc introducit ad loquendum
preceptis salutaribus genus hu
manum ne mortiferis erroribus mi
sereatur: malos pena deterrens: bo
na fidelibus compromittens: quod
doctrinae genus omnino efficacissi
mum est ut et superbi humilietur:
et humiles digna consolatio con
sequatur. **HUGO** In primis itaque
tur. **HUGO** comonetur eccle
sia: in cuius persona loquitur pro
pheta ne de prosperitate malorum
indignetur aliquis: neque imitetur
eos. vnde dicit.

Noli emulari. **E**mulo: per quantum
signatis ponit in sacra scri
ptura. **V**nde versus. **E**mulo: infla
tur: amat: inuidet: ac imitatur. **I**n
hoc loco ponit per imitari. **V**nde dicit.
Noli emulari in malignis.

Nicola id est imitari ma
lignos in suis ope
ribus. **N**eq; zelaueris. id est ama
ueris. **F**acientes iniquitatem.

Jeroni. qui per iniquas frau
des diuitias congre
gant a honores inquirunt.

Nicola. Tales non sunt imi
tandi nec amandi
inquantum mali: licet natura sit ex
caritate diligenda quod in sunt in pre
senti vita in qua possunt ad bonum
reuertere: malicia tamen eorum sent
per est obiecta. **S**ic loquitur salua
tor. **L**uc. xiii. Si quis venit ad me
a non odit patrem suum a matrem
suam aequo. **S**ubdit autem predicto tu

ratio **Hugo** **Q**uonia tan
nez. **Hugo** q̄ fenuz] quod
hodie floret a cras in dibanuz mie
titur. **velociter arefcet.** p̄ didi ma
lignantes licet modo floreat **Let**
quemadmodum olera herbarum
cito dea **Jeroni**. Recte hec
dent.] **Jeroni**. carnalis

g loric mundana potentia feno et
vilibus oleribus in x̄ta **Ula**. com
paratur. Omnis inquit caro fenuz
et omnis gloria eius sicut flos fe
ni. **A**ruit fenuz a flos eius decidit
Huic sententiae addidit **Jacobus**
in canonica sua. **iiij.** Ita a diues in
iuuerib? **Cassiodo**. Post
fuis.

Cassiodo. q̄ ma
lignantes studiose censuit euitan
dos nunc quid facere debeam? ostē
dit: **di** **Nicola** **P**era in
dens. **Nicola** **Q**uia in
domio] figē
do appetitum in summo **Let fac bo**
mitatem **id est opera bona.**

Cassiodo. quia fides sine
operibus mor
tua est **Let inhabita terram** hoc
est in fide sancte ecclesie persevera.

Jeroni. **Vel inhabita cor p̄**
Jeroni. tuū: tu dominare car
ni non caro **Cassio**. **La pasce**
tibi.

Cassio. **ris i diuī**
tij eius] **i** in christi domini cōtem
platione: quod manifestius de da
rat cum subiungit: dicens. **Q** Ele
ctate in domino]. **Delectatio a cor**
poralis dicit a spiritualis. illa nu
trit vitia: ista virtutes. **Delectare**
cuq̄ dicit in domino suauē tibi vult
esse eius recordationem vt ames
quem times: vt desideres quez ve

teris: vt ambias querere quez pa
uiscis. **Sequitur**. **La dabit tibi pe**
titiones cordis tui. **Respic** quia
cordis dixit non carnis: quod ad
sapientiam solet referri.

Jeronim **Cor** emz semper
sapientia petat.

Cassiodo. **Cor**dis enim pe
titio est fides: ca
ritas: intellectus dei: et opera actu
um bono **Nicola**. **Iusti** emz
rum.

Nicola. non petūt
a deo simpliciter: nisi bona gratie
a virtutes: que semper dantur pe
tentibus quando petunt pro se et
perseueranter quod faciunt iusti.
de alijs autem bonis inferioribus
non faciunt petitiones: nisi sub cō
ditione: scilicet si expeditant honori
diuino a saluti sue vel alioz. **Hoc**
etiaz mō de? exaudit eos. **Reue**

la domino vi **Cassio**. **Veluz qd**
am tuam. **Cassio**. **dam est de**
fitas peccato eum. vnde via et vita
nostra tenebrosi amictus circa da
tione restita est. **Hanc reuelamus**
quando delicta nostra promptissi
me confite **Jeroni**. **Tu ergo**
mur.

Jeroni. quod ha
tes in corde videlicet actiones tuas
patefacere debes deo in se: monē p
confessione: tuam **Let** **sic** **spera in**
eo. quia ipse possit remittere delin
quenti peccata sua. **La ipse faciet**
videlicet hoc qd sequit. **Q** **Edu**
cet quasi lumen iusticiaz tuaz.

Cassio. **Educere** enim est aliqd
de tenebris trahere: hoc
est de seculi istius caligine. **Caligo**
est obscuritas ad illaz futuri iudi
m. **iiij.**

cij perducere claritatem: vbi omnia
palam fiunt: nec ulterius tenebro
sis latibulis occultantur: abscon
duntur. Quapropter iusticia nra
quam donate domino nunc habe
mus in fide tunc humanis conspecti
bus apparebit in specie: a tanqua
lumen profertur cum spes nostra
christus ostenditur: sicut dicit apo
stolus. Cum christus apparuerit
tunc et vos apparebitis cum ipso
in gloria. La iudicium tuum tanq
meridi. **Augustin** Judicas
em. tu magis
sequi christum promittente: tibi
quod non vides: qd impiuz repre
hendentem te credidisse quod non
dum vides. Quid credidisti. Quid
tibi christus promisit. quia imor
talis eris: et dabit tibi vitam eter
nam. **Abhuc** in abscondito est iu
dicium tuuz: a reprehenditur a ir
ridetur ab infidelibus. sed cum ve
nerit dies iudicij a venerit christus
a congregauerit omnes gentes iu
dicandas tunc educet tanqua me
ridie a in clarissima: lucem iudici
um tu. **Jeronim** quo ea q
vba sunt
elegisti. Tunc fulgebunt tanquaz
sol in regno patris eorum: et erunt
clara omnia que nunc abscondita
sunt. [Subditus esto domino] prece
ptis eius humiliter obediendo [et
ora cum] pro delictis presentibus
et antiquis. **Si Augustin**
dicat aliquis. Subditus sum a oro deuz. sed quid
tibi videtur. vicinus ille nequam
a male agens a florens: furta eius

adulteria eius: rapinas eius ego
nouit. in omnibus elatus: super
bus: per iniquitate: exaltatus: no
me dignatur agnoscere. i his quo
modo durabo. morbus ille est. Bi
te contra quod sequitur. **Ro**
emulari in eo qui prosperatur in
via. **Jeronim** id e ne sis
sua. inuidus ei
nec detreat te ipij breuis felicitas
Cassiodo La in homine fa
ciente iniustici
as. Iustus actus turpis est: et fetu
lenta nego
ria. **Augusti** Ille p
sperat
in via sua: et tu laboras in via dei
Via impioruz transitoria felicitas
qua via finita: finitur et felicitas.
Quare. quia illa via lata est. finis
eius in profundam inferni perdu
cit. via tua angusta est: et pauci
ingrediuntur regnum celorum per
eam. **Jeronim** **O** fine
Ergo ab ira. **Laie**
Let derelinqve furorem. **Corpis**.
Cassiodo Define ille dicit
qui adhuc in sa
no animi timore remurmurat: qui
inflamatus ira et furore blasphe
ma verba profundit vt sibi felici
tatem seculi negataz conqveratur
qua habere pessimos contuetur.
Augusti Si felicitatem hu
ius seculi tibi pro
misit christus: murmura aduersus
christum quando vides infidelem
felicem. Quid tibi promisit felicitas
tis. Quid: nisi in resurrectione mor
tuorum. Nonne ab ipso audis: no
est seruus maior domino suo. **Ille**

pro te doleat: opprobria: flagella:
cruces: morte: sustinuit quod tibi
peccatori debebat. Ergo tene dire-
ctum oculum mentis ne turbet pre-
ira. **N**oli emulari. id est imitari
ne quicquam impiorum.

Jeronimus **L**et maligne
ris. i. efficia
ris ipse nequam. **Q**uia qui
malignantur. Translatio roma-
na habet. quoniam qui nequitie
agunt. exterminabuntur. De terra vi-
uenti.

Cassiodorus **O** homo quid-
um. illos imitari
desideras quos perire pro spectas.
Exterminari est extra terminos p-
ijeri. id est ab illa dei ciuitate priua-
ri. **S**ed ne solus metus imbecilla ho-
minum corda turbaret: subiungit
etiam spem bonorum: dicens. **L**u-
sistentes autem. id est patienter
expectantes. **D**ominum: ipsi heredi-
tabunt terram. **I**demque qui despi-
ciunt impiorum felicitate. **I**psi ci-
uitate futura domini potientur qua
iustis viris diuina pietas pollice-
tur. **E**t ne hanc sustentiam lon-
gissimam estimares protinus ad-
iunxit. **E**t adhuc pusillum. **P**u-
sillum vero dicit tempus quod re-
stat vsq; ad diem iudicii: qd com-
paratioe preteritorum dierum par-
uissimum.

Augustinus **R**ecole
est. **Augustinus** annos
ab Adam vsq; ad hodiernum diez.
percurte scripturas. **H**erit pene Adā
de paradiso lapsus est. tot secula
euoluta sunt. **V**bi sunt preterita te-
poris. **S**ic pauca que restant vtiq;
transibunt. **S**i toto illo tempore vi-

ueres ex quo Adam de paradiso di-
missus est vsq; in hodiernum diez
certe videres vitam tuam non fuis-
se longam que sic cito auolasset.
Vnus cuiusq; autem vita hominis
quanta est. **C**erte sicut dicit apo-
stolus: quasi vapor fumus ad modi-
cum parens. **A**dde quāto sibi an-
nos. huc longissimam senectutem
quid est. **N**onne aura matutina.
Et hoc pusillum tempus quod est
futurum tibi videatur longum esse.
tuus tamen vltim⁹ dies longe ab
esse non potest. **Q**ualis enim eris
de presenti vita: talis red deris
vite futuri.

Cassiodorus **O** mifer
re. **Cassiodorus** me pu-
sillum. **L**et non erit peccator.

Augustinus non quia ipse qui
peccauit non erit:
sed peccare iam desinit. **L**et queres lo-
cum eius. **I**dem est vsus eius. **L**et nō
inuenies. **D**eus vtiq; hic pecca-
tore ad probandum iustum: quo-
modo vsus est diabolo ad proban-
dum. **J**ob: et **J**uda ad tradendum
christum. **P**eccator ergo non ha-
bebit locum id est vsus flagellan-
di iustos. cui transferit temp⁹ pre-
sentis vite: id est tempus proba-
tionis iusto.

Nicolaus **M**an-
rum. **Nicolaus** sicuti au-
tem. **Q**ui expectant patienter be-
neplacitum domini. **L**hereditabunt
terram. **V**iuentium: celestem videli-
cet hierusalem. **L**et delectabuntur
in multitudine. **C**as. **Q**uia habita-
ne pacis. **C**as. **T**ores celestis
ciuitatis non mercibus degunt:
sed diuina delectatione pasuntur.

Non ibi quisq̄ laborat vt viuati
sed totus quietus accipit quod be
atus animus concupiscit. ibi oca
lus cordis esuriet leata sagmatue
vbi anima solo visu reficitur. quan
do quicquid pertinet ad eius deside
rium dominici vultus contempla
tione prestatur. Vt enim ostende
ret ipsam delectationem nulla con
trarietate dissolui addidit. **L**i mul
titudine pacis. **P**ax enim futuri se
culi est: vbi nihil aduersum: nihil
contrariuz potest esse: sed vno mo
do ceptum gaudiū suauissime per
seue **Augusti**. Delectet hic
rat. **Augusti**. ipi ille i mul
titudine auri et argenti mancipio
rum obbarum et calicū vmolent
tie latissimorum a luxuriosorum co
uiuorum. hec est potentia cui mui
des. iste flos est qui te delectat. Nū
quid meliores sunt diuitie a delictie
tue aureum tuum pax: predia tua
pax: vita tua pax: deus tuus pax:
quicquid desideras pax tibi erit.
quia deus tuus totus tibi erit. **M**a
ducabis eum ne esurias a sitias. il
luminaberis ab eo ne sis cecus. to
tum hatebis eum a te totum habe
bit. quia tu a ille vnum eritis cum
quo a in quo nullas molestias pa
tia **Cassiodo**. Superi⁹ di
ris. **Cassiodo**. reat fideles
non debere impios emulari: nunc
consequēter dicit peccatores supe
iustos per inuidiam torqueri a ex
hoc contra eos malignari Vnde di
cit Jeronimus. **O**bseruabit pec
cator iustum] vt muento loco no
ceat ei. quia per opera sanctorum

peccatores cruciantur et torquen
tur in ista vita presenti. Vnde di
cunt Sapien. 11°. Circūuemiamus
iustum: quoniam contrarius est ope
ribus nostris **L**a stridebit sup euz
dentibus suis. **H**oc est dentibus ma
licie a nequitiē quibus nititur eū
deuorare: dolens de bono virtutis
sue. per motum corporis ostendit
motum animi. **O**minus autē
autem iridebit eum] a irisione di
gnum ostendit in futuro iudicio.
Lquonia; prospicit q̄ veniet dies
eius. **H**oc est dominus scit quādo
veniat perditio eius a dies vltiōis
ire **Cassiodo** Firmissime
dei. **Cassiodo** credam⁹ ta
lia: quoniam nobis a veritate pmis
sa sunt. Sic fiat vt peccator irrisus
abscedat qui se fugitiua felicitate
p̄iada bat **G**ladiaz euagmāue
runt peccatores. **L**euagmāuerunt si
gnat nubauerūt: vt qd ante erat i
cogitatione tanq̄ in vagina men
tis reōditū: postea eduadū reuela
tis cogitationibus appareret i aper
ta persecuti **Glosa** Et si sic nō
one. **Glosa** proficiunt
Lintendunt arcum suum] id est
insidiantur in dolo. Postea reddit
singula singulis. quasi diceret: ar
cum intendunt] vt decipiant pau
perem] qui sibi non sufficit] et mo
pem] qui nec opem habet ab alio.
Cassiodo Decipiuntur dū
et morti similis error infundit: ad
didit. **L**vt trucident reos corde].
hoc de martiribus potest intelligi
q̄ reū sūt corde: s̄ carne trucidant.

Hugo **S**cladius eorum. Id est persecutio temporalis vel spiritualis qua alijs conatur nocere. Intret in corda ipsorum. id est in animas eorum ad damnationem: velut temporaliter simili persecutione moriantur.

Nicola **F**requenter enim contingit diuino iudicio vt mors quam preparauerunt alijs veniat sup eos: sic Amas fuit suspensus in patibulo qd preparauerat **Mardocheo** **Hest. vij.**

Cassiodo **L**a arcus eorum. id est occulta malicia ipsorum que contra innocentes preparabat. **C**onfringatur. id est frustretur vt nihil noceat iusto. **E**t respice quomaz ipsa verba que in facinoribus posuit: eadem a in vindicta geminauit propter illaz scilicet euangelij sententiaz. In qua mensura mensi fueritis: remetiet vob.

Nicola **M**elius est modicum iusto. qd quamcumq; modicum habeat de bonis temporalibus: habet tamen sibi sufficientiam eo qd appetitus eius tendit ad bona spiritualia in quibus quietatur anima eius. Super diuitias peccatorum multas. In quibus non habent sufficientiam: sed magis indigentiam. quia eis abutuntur per prodigalitatez: siue p avariciam a virtute dedinantes. Si primo modo abutuntur: scilicet per prodigalitatez: statim diuitijs euacuantur: et sic ad tenendum statum suum anxiant diuitias indebite acqrendo. Si secundo modo: scilicet per

auariciaz eis abutuntur: tunc incidunt indigentiam: tunc quia non auident vt suis diuitijs: tunc quia crescente concupiscentia videtur eis qd semper plus eis deficiat. quia si habent centum florenos anhelant ad habenduz mille a deinde decem milia a tamen postea totum peribunt in morte: a aliquando etiam ante mortem. quia ab eis per predones vel latrones auferuntur. **I**deo subditur **Q**uoniam brachia peccatorum conterentur. id est diuitiarum potentia in quibus confidebant.

Cassiodo **E**t non dixit franguntur qd vno ictu poterat provenire. **S**ed dicit conterentur: id est assidua tritura minuente quod grauius est qd subita dade con-

Nicola **C**onfrummat autem iustos dominus. quia a bono vitutis non mouentur in prosperis vel in aduersis. **Q**uoniam dominus. id est noticia approbationis. **D**ies imaculatorum. id est opera a conuersationem bonorum. **M**ulti videtur imaculati exterius qui sunt valde maculati interius in conscientia qd dominus solus noscit. **Q**uid autem imaculatis sit futurum consequenter ostendit: dicens. **E**t hereditas eorum in eternum erit. hoc est in vita eterna. **N**on confundentur in tempore malo. hoc est in die iudicij: quando vniuersorum actus discutientur: imo tunc honorabuntur. quia tunc eis dicitur **V**enite benedicte patri mei percipite regnum: qd vobis paratum est ab origine

mundi: sed impij tunc confundentur quibus per oppositum dicitur. **Ite** maledicti in ignem eternum. **Let** in diebus famis saturabuntur. **I** quia tunc impij damnati esurient per carentiam omnis boni: a iusti saturabuntur per adeptionem summi boni. **I**deo dicitur **Isaie. lxxv.** Serui mei comedent et vos esurietis.

Jeroni. **L**quia peccatores perpetua qui non custodiunt mandata dei. **I** nimici vero domini. **Q**ui sunt amici huius mundi. **M**ox ut honorificati fuerint. **I** potestate terrena. **E** exaltati. **I** vana gloria presentis. **Nicola.** que non est vite. **M**isi momentum respectu future. **E** runt iniqui deficientes quemadmodum fumus deficient. **I** quia quanto plus fumus in aera eleuatur tanto plus euanescit.

Hugo. **S**ic impij quanto plus fuerint exaltati in presenti vita: tanto profundius merguntur in inferno. **U**tiabitur peccator et non soluet. **M**utuatur peccator: quando verba dei audit.

Cassiodoro. **Q**uia non illud suis operibus representat. **D**oc enim est non soluere: iussa diuinitatis non implere. **M**utuatur enim quando dei beneficia diuersa suscipit: a nullam gratiarum restituit actione: sed tanquam nihil acceperit semper ingratus est.

Jeroni. **I**ustus autem miseretur et retribuet. **I** quia accepto verbo dei spiritualibus spiritualia summistrat. **E**t non solum

se: sed et alios. **Cassio.** **D**oc etiam lucifacit. **C**assio. **A**nam quod dicitur: miseretur et retribuet ad elemosinas pertinet largiendas: ubi prius misericordia precebit: et post humanitas benigna subsequitur. **P**ostquam ostendit iustum a impij habere opera contraria: consequenter deditur eorum premia esse diuersa: dicens. **Q**uia benedictes ei. **I** qui ei in omnibus gratias referunt et eius mandata custodiunt. **H**ereditabunt terram. **V**iuentium quam in premium accipient possidentiam. **M**aledictes autem ei. **Q**ui sunt peccatores: blasphemii: dei legibus inobedientes. **D**isperibunt. **I**eterna perditione. **N**on quia ipsi non erunt quos penalis flamma torquet: sed quia a iustorum beatitudine promissa disperibunt.

Augusti. **N**ec mirum. quia male uiuendo a sibi commissa iniuste retinendo male dixerunt domino: a ob hoc iuste sunt maleb. **Collectio.** **T**ranslatio romana habet hunc versiculum: clarius hoc modo. quia qui benedicti fuerint ab eo hereditabunt terram. a qui maledicti interibunt. **E**t hoc est quod dicitur **Matth. xxv.** Venite benedicti patris mei percipite regnum. **E**t discedite a me maledicti in ignem eternum. **E**t ut quisque sciat quod tere debeat ne similiter pereat: sequitur

Nicola. **E**pus domini egressus hominis. **I**ustus dirigetur. **I**n vita presentis non dedimet a rectitudine iusticie.

Ideo subditur. **L**a via; eius uolet. id est approbabit eam ordinās ab meriti vite et ne. **U**m ceciderit. p peccatū re male.

Jeronimus propter infirmitatem carnis. quia septies cadit iustus et refurgit. **N**ō collide. **N**icola. quia per hoc tur.

Nicola. a gratia dei nō decidet. **I**deo subditur. **L**quia dominus supponit manum suā. **Q**uī? autem manus suppositio est diuine gratie conseruatio: quā quisq; habens potest uitare omne peccatum mortale. sed ipsa priuatus non potest. quia

Gregori. **E**xechi elem. Peccatum quod mox per penitentiam non diluitur suo pondere ab aliud trahit. **S**; quia iusti p̄ destmati aliquando cadunt p peccatū mortale: sicut patet de dauid.

Ideo potest hoc etiam exponi de casu mortalis peccati cum dicitur. cū ceciderit per peccatum mortale non collidetur: id est irreuerabiliter non frangetur. quia dominus supponit manus suam per penitentia; eū reducendo ad gratiā. **Q**d pbat cum subiungit: dicens. **L**Umot fui erem̄ senu. **E**x hoc apparet qd dauid fecit hunc psalmū in senectute sua. **q** non uidi iustum derelictum. **U**idit̄ a deo. **E**t intelligitur de iusto p̄destmato. qui si aliquando derelinquatur a deo propter peccatū suum; tamen finaliter recipitur ab ḡe. **C**assiodor. qui etiam intelligit̄ non derelictus

In bonis spiritualib; finaliter si etiam tormentis aliquando affligatur quoniam post tormenta sequitur p̄mia eterna domino qui se corpaliter in cruce clamauit derelictum te stante. **B**eati ait qui persecutione; patiuntur propter iusticia;: quoniam ipsorum est regnum celorum. **S**equitur. **L**nec semen eius querens panem. **Q**uod si ad litteram accipias non poterit consistere. **L**egim; enim famis causa **A**braha; **U**sa ac et **J**acob mutasse prouintias. unde dubiam non est eos egressisse pane quos propter penuriam loci exterarū constat appetisse regiones.

Augusti. **S**ed panis est uerbum dei qd semen et opera iusti non mendicat. quia uerbum dei nunquam ab ore eius dilce.

Cassi. **E**t qd iust; nō eget bit. **I**dem. **L** **T**ota die. **U**omni tempore uite sue. **L**mi seretur et comodat. quia prius misericordia mouet animū ad elemosinam: et sic aperit manus. **I**psa enim perfecta elemosina prius a se ichoat: et sic ad alterius iuuamina uenit re festi.

Glosa. **U**el miseretur nat. **A**monendo errantem. et comodat docendo nescientem. **J**eronimus. **O**mmi enim tēpore miseretur illi a dō qui alijs ministrat doctrinam dei quaz comodat non ad lucra mundana: sed ad celestia conqui. **C**assiodorus. **C**ōrenda. **C**assiodorus. **C**ōmodat plāe iust;. **U**n oīno diues est de doctrina: et pietate: et iusticia: de

patientia ceterisque bonis quibus
fecit mens sanctissima. **O** diuitie
inestimabiles que in tota vita copi
am suam effluentissime largiuntur.
Merito enim non deficit dare qui
a christo semper confuevit accipe
re. Sequitur. **La semen illius in be
nedictione erit.** Si semen velis fi
lios intelligere: multi sancti genu
erunt filios luxuriosos et impios
Sed semen dicit opera que ab ho
mine superno dono in bona vultate
seminantur. **Jeronim** Opa ee
tur. **Go** que
gestit vel doctrina quam docuit a
domino bene **Glosa** quia cum
dicetur. **exultati
one** veniet portans manipulos fu
os. Et ideo tu quicumque es. **O** Edi
na a malo. **lib** est a peccato.

Cassiodo Et quia non suf
ficiat christianis
a malis abstinere nisi etiam bonum
faciant. **Ido** subdit. **Et fac bonum**
hoc est imple mandata que deus
precepit. Nam dominus in iudicio
suo iustos non vocat ad premium
quia pauperibus nihil abstulerunt:
sed ideo coronat quia nudos vesti
erunt: visitauerunt infirmos: esu
riens a sitientes pascere elegerunt
verum hec precepta quibus sequitur
Et inhabitabit in seculum seculi.

Nicola id est per hec inha
bitabis in eterna be
atitudine: secundum illud **Matth. xix.**
Si vis ad vitam ingredi serua ma
data dei. Et quia vita beata a solo
deo datur. ideo subditur pro qua cau
sa. **Via** dominus amat iudici

22
tium. **lib** est opera iusticie que pre
cipiunt in mandatis decalogi. **Et**
non derelinquet sanctos suos. **lib**
est predestinatus qui ab eo finali
ter recipiuntur. **Ido** subditur. **In e
ternum conseruabunt** si vita beata.

Cassiodo Intende promiss
sione. quia non
dicit iustos in temporalibus reb
ne quaqua; deserendos. **Dic** enim
visualiter conseruari nequeunt qui
in tribulationibus et supplicis la
cerantur: sed eos in eternum con
seruandos esse pronunciat qui eter
na concupiscunt. **Nicola** Et quod
runt. **hinc**

iusti pro operibus iusticie premi
abuntur: ita impij pro operibus iniu
sticie punientur. **Ido** subditur.
Iusti punientur eterna pena
gehennae. **Unde** **Be
ne. Collecto** **nard** ait.

Cum considero Job iacentem in ster
quilinio Johannem esurientem in
eremo Paulum occumbentem gla
dio Petrum pendentem in patibu
lo: tunc cogito qualiter deus puni
et in futuro quos reprobat si sic in
presenti castigat quos amat. **Et**
semen **opus** **impiorum** **peribit**

Cassiodorus dicitur e
nim sunt
in iudicio illud **Sapientie. v.** Quid no
bis profuit superbia nostra: aut
quid diuitiarum iactantia contulit
nobis. et transferunt omnia illa tan
quam umbra. **Vides** perire quic
quid hominem perdit: et sola con
sistere qui in regno dei faciunt permanere
Sic enim diuina misatio assidue iere

pat minando penas gehene ita frequenter munera pollicetur ut erigat. vtraque enim efficacissima sunt instrumenta doctrine ut malos vincedit: bonos premia promissa subsequantur. Unde subditur. **U**sti autem hereditabunt id est eternum possidebunt [terram] uiuentium et inhabitabunt in seculi seculi. v. s. **Ricola** Vbi enim ne sine.

Ricola in veteri testamento seculum duplicatur sicut hic intelligitur perpetuitas ex parte finis. **HUGO** Super per eam. **HUGO** notat dominum: sicut **Matth. xxv.** dominus dicit. Super multa te constitua.

Cassiodoro Id est dictum est super eam et non in ea. quia spirituali corpori non erit necesse traheui calcare vestigio: sic dicit **Apoc.** Deum nos qui vivimus qui reserui sumus si rapiemur cum illis in nubibus obuam christo in aera: et sic semper cum domino erimus. **OS** insti meditabitur sapientiam. **OS** cogitationem debemus accipere.

Ricola Sapientia dicitur quasi sapida scientia: que proprie est circa cognitionem diuinorum. Let lingua eius loquetur iudicium.

Glola quod dicitur. **Aug.** ne forte fugere. **Aug.** te patris istius de illis esse de quibus dicitur.

Populus hic labijs me honorat: cor autem eorum longe est a me.

Ricola Ideo subditur. **Ex** dicitur in corde ipsius.

videlicet per iugem meditationem.

Et quid illi prodest. et sequitur. Et non supplantabitur gressus eius. quod non amouebitur a via iusticie per demonis vel hominis suggestionem. Sicut enim meditatio iusti est circa legem dei ut eam custodiat: ita meditatio impii est ut malum conceptum perficiat. Ideo subditur. **Non** siderat peccator iustum. qualiter et quomodo possit decipere eum. Let querit mortificare eum. quia non solum querit ei nocere in bonis exterioribus: sed etiam in persona propria. nec solum querit priuare eum vita corporali: sed etiam spirituali: querens eum auertere a statu iusticie. Sed quia frequenter deus eripit iustum de manu iniqui: ideo sub **Augustin.** **Ro.**

Aug. autem non derelinquet eum in manibus eius. id est in potestate eius secundum animam ut ei consentiat. ut enim ait **Job.** Terra tradita est in manus impii: id est caro tradita est in manus persequentis. Non enim ibi dimisit iustum suum deus. quia de carne capta educit animam inuictam. Dimitteret iustum suum deus in manibus impii si illum fecisset consentire impio. Cum ergo ventum fuerit ad illud iudicium ubi oportet omnes exhiberi ante tribunal christi: et stare ut illic recipiat vnusquisque que per corpus gessit: siue bonum siue malum: tunc

HUGO nec damnabit eum. videlicet iustum. **Aug.** licet iudicabitur illi. id est cum sententia

habitu **Augusti**. Licet ad
pro eo. **Augusti**. tempus
videatur damnari ab homine.

Nicola Post q̄ autē p̄speri
tatem iniquoꝝ esse
cōtinnendam et iustorum abuer
sitate appetendā oñdit: hic p̄seq̄nt
ponit suam monitionem: videlicet
q̄ homo cōmittat se fideliter diuine
dispositioni. nec a rectitudine iusti
cie moueatur ex malorū transito
ria prosperitate: dicens. **Expe**
da dominū | v̄ dispositionem eius
patienter. **Et custodi viam eius** |
obseruando mandata ei⁹ | **Et exal**
tabit te | de valle presentis miserie
Et hereditate capias terram | .s.
v̄iuem

Augusti. de qua dicit
tu⁹. **Augusti**. Venite bene
didi patris mei percipite regnum
Et quid de illis qui nos angustia
uerūt inter quos gemimus: quorū
scandala toleramus: p̄ quibus se
uientibus oramus frustra. Quid
de illis erit: sequitur. **Quia perierint**
peccatores | tu eris ab dextera: illi
autem ab sinistra. Duplici ratio
ne iustorum gaudia cumulantur.
Primū cum senserint in quantis
sint iocunditatibus collocandi.
Deinde cum viderint peccatores in
penis exultabūt se ampli⁹ ab eter
no supplicio.

Hugo Ostensa
literatos. **Hugo** sanctorū
dignitate eternam esse: hic osten
dit dignitatem malorum fantasi
cam esse a transitoria. Vnde dicit
Ubi impium super altatur | su
per alios honoribus | **et eleuatur** |
superbia. **sicut cedros libani** | hoc

est in maxima dignitate tempora
li. Libanis vero candidatio inter
pretatur. **Et** | ipsi nitent candore
et gloria huius seculi | **transiui**
et ecce non

Nicola quia ta
erit. **Nicola** his gloia
et potestas est ita breuis qd̄ ē qui
dam transitus: sc̄dm̄ q̄ dicit **Sap.**
ii. **Vmbre enim a transitus ē tem**
pus no

Casso Duob⁹ modis
strum. **Casso** mund⁹ iste trā
situr. siue cū deserit meliore cōuer
satione siue cū mortis sine relinquit.

Augusti. Ergo transiui ad
spiritualia: intra
ui ab sanuariū dei vt intenderē in
nouissima eorum a ecce non erat.
Quesiui eum a nō est inuentus lo
cus eius | **Jeroni** Sicut enī: ced⁹

ius | **Jeroni** super excelsos
montes apparet exaltata a impul
su vento cum sepe dilabatur. ita et
impius q̄ relicto deo in diuinijs mū
di confidit quantūlibet flore at: qn̄
tumlibet extollatur et eleuetur nō
inuenietur cum ab hoc mūdo mi
grauē

Nicola quia in pro
fundo infer
ni est absconditus. **Et** | **Ustodi in**
nocentiam | nulli nocuum in
ferendo | **Et vide equitatem** | iuste
cum proximo agendo. **Quoniam**
sunt reliquie homini pacifico.

Cassiodo vt post hanc vi
tam eterne beati
tudinis premia consequantur.

Jeronim Qui hic pacifice
vixit vt fili⁹ dei
vixit hui⁹ reliquie hoc est corpus
mōle resuat ad glia; resurrectionis

iuxta illud apostoli *Opus est mortale hoc induere immortalitatem.*

Nicola *In iusti autem di-
speribunt per eter-
nam damnationem. Simul relique
impiorum interibunt.*

Hugo quia bona temporalia
que hic reliquerunt
non proficiunt eis sicut in alio psal-
mo dicit. *Ne timueris cum diues
fadus fuerit homo et cum multipli-
cata fuerit gloria domus eius. Quo-
miam cum interierit non sumet om-
nia neque descendet cum eo gloria do-
mus.* **Cassiodoro** *Sive ut quod
eius.*

Cassiodoro *da; voluit
reliquie signant memoriam bono-
rum quam iustus vir in hoc mun-
do post obitum derelinquit. dum
de actuum suorum probitate lauda-
tur. Quod utique martiribus conti-
git qui pro testimonio veritatis fe-
lices animas reddiderunt. hoc me-
reum impij nullatenus possunt qui
nullum vestigium dignum sue me-
morie derelinquunt quomiam sup-
uemente interitu eorum laus a fra-
gilibus vita dissoluitur.*

Jeronimus *Salus autem iustorum a domi-
no. per quem et presentem vitam
capiunt et adipisci prestolantur
eternam. Et protector eorum in te-
pore tribu-*

Cassiodoro *lacōnis.*
Tempus quippe tribulacionis du-
plex est sed longe dissimile. Nam
et hic tribulaciones temporales
sunt quas tamen dominus a fide-
libus suis ex toto non amouet quod

mordent potius quam deiciant. Illa
vero tribulacio que in die iudicij
impijs veniet mala quia eterna.
tristis quia cruciat. vehemens quod
districta est. In hoc tempore tribu-
lacionis protector est dominus quod
ex ipsa eripit. *Et adiuuabit eos
dominus. quomiam in colluctaco-
ne temptationum fatigantur. Et
liberabit.*

Nicola *si ceciderit
eos. in manus
inimici per peccatum. Et eruet eos.*
per veram penitentiam. *La peccato-
ribus. id est a demonibus in pec-
cato obstinatis et perseuerantibus.
Et saluabit eos quia sperauerunt
in eo.* Spe debita que prouenit ex
meritis et gratia diuina.

Augustinus *Episcopus*
est in eccle-
sia catholica sarcinam suam portat
rationem redditurus est deo. in bo-
nis eius noui. si malus est ipse no-
uit. Si bonus est nec sic spes mea
est. hec autem omnia didici in eccle-
sia catholica ut spes mea non sit in
homine. *Idem in tractatu super eun-
dem psalmum. Nouissimus dies karis-
simi terribiliter venturus audietur
eis. qui secul esse bene viuendo no-
lunt et male viuere volunt. Hunc
enim utiliter scimus venturum. et
utiliter ignoramus quando ventu-
rus sit. paratur cor habeamus be-
ne viuendo et non solus non time-
amus venturum illum diem sed a-
memus. Dies quippe ille sicut in
fidelibus laborem auget sic a fide-
libus laborem finit. Quid autem iu-
storum duorum esse velis anque reiat. aut*

fidelis aut infidelis. nunc est in potestate tua. cum autem uenerit tunc non erit. Elige ergo cum tempus est quia deus quod misericorditer occultat misericorditer differet. Iustum autem est apud deum ut modo impietur: misericordiam. et in futuro exerceat iudicium. Si reuera hunc perturbat hominem christianum quod uides male uidentes felices rerum istarum copia circumfluere. sanos esse. superbis dignitatibus eminere. in columine habere domum. gaudia: suorum obsequia dicentium. excellentissimas potencias. nihil triste interpellare uitam ipsorum mores nequissimos uides facultates copiosissimas respicis. et dicit cor tuum nullum esse dominum iudicium. omnia casibus fieri et fortuitis motibus. **Collect.** Bile ergo uentilare. portionem huius presentis propositio cordis tui et cognosces quoniam post breuem huius uite prosperitatem peccatores ad tempore flores. eternis deputabunt tormentis. et iusti post breuem tribulationem ad gaudia puenient sempiterna. Simulque in conclusionem huius presentis attende quanta faciat pro te tuum impator. Ipse est tua salus tua. precatio tua liberatio. ut te hic regat et custodiat ac deinde ad uitam eternam producat que est benedictus in. s. s. Amen.

Psalmus xxxvij.

Domine ne
Titulus talis est presentis
dauid in memorati
one sabbati

Cassiodorus. Dicendo
in memoracione hoc nobis titulus iste
pronunciat ut quia peccatum pro
fus fugere nequimus. semper ip
sum in memoria habeamus. non
ad faciendum sed ut ab eius frequen
cia saltem nos teneamus.

Collector. Cassiodorus ex
ponit hunc psalmum loquens in persona Job qui
ut ait fuit superator uite mortal.
et carnis sue debellator ac ingeni
um suppliciorum triumphator.

Glossa. Verum quia iste
psalmus est tercius in ordine penitenciarum con
grue de quolibet peccatore potest
exponi. Unde sensus tituli talis est
psalmus iste est dauid id est peni
tentis habitus in memoracione
sabbati. Sabbatum est requies et
nitatis quam perdere formidat pec
cati conscius. et habere considerat
grauiter afflicus. Iste namque peni
tes in malis penis positus timens.
et inde lugens. sabbati eterni re
cordatur. Unde ne huius sabbati
beatitudine priuetur domini mi
sericordiam implorat dicens.

Domine ne in furo
re tuo arguas me. **Au**
gustinus. Ut non sim in
quibus dicitur es. Esuriui et non
debistis michi manducare. Ite in
ignem eternum. Neque in ira tua
corripas me. Ut in hac uita me
purges et talem me reddas cui
iam purgatorius ignis non opus

ste Grauior erit ille ignis qm quic
quid potest pati homo i hac vita
Sequitur causa probabilis vt in
illo iudicio iam non debeat puni
ri qui malis presētibus vehemen
ter afflicus est. Vñ subdit. Quo
miam sagitte tue infixæ sunt mihi.]

Glo. Sagitte sūt vīdīde dei
anīme et **Hugo** vtpote trīsti
corpōris. **Hugo** cia esuēs frī
gus sitis et cetera hūmāni corpōis
infixæ. **Glo.** Ex augustīno. qz
ma. sicut sagitte intēdū
tur a infīguntur ita vīdīde dei in
tense fuerunt in adam p cōmina
tione sicut legit geneſ. ij. In qua
cūq; die comedis ex eo: morte mo
rieris Et quia comedit. infixæ sunt
ei. et nobis in ipso: p penam a cul
pam. et nō ad horam nāl. cōfirma
sti sup me manū tuā.] vīdīdā
tuam vt me ēnt michi sagitte tue
vsq; in finē pntis vite ppter quod

Non est sanitas in carne mea.]
quia porro mortale corp⁹ tot tem
ptationibus et corporalibus mi
seriis subditum et hoc. a facie ire
tue.] v ab instācia vīdīde in abā
exercite. non est par ossibus me
is.] v interioribus viribus anīme
a facie.] v a memoria. peccatorū
meorum.] Ont et hi duo versūs ex
poni in psona penitētis deploran
tis non inflictam miseriā vt dictū
est sed assumptam penitentiā; co
rā deo memorātis a dicētis. Quo
miam sagitte tue infixæ sunt mī.]

Iero v Xba sacre scripture ac
dōtrīne tue infixæ sūt cor

di meo que vt iaculū teap fuerit ā
uerunt cor meum vt agerem peni
tenciā. et confirmasti sup me ma
num tuam.] vt tanq̄ bonus magi
ster vteribus castigacōnis affli
ctum red dēres emendatum. Non
est sanitas in carne mea a facie ire
tue.] Vidi faciem ire tue hoc est in
tellexi p scripturās sanctas quāta
minaberis peccatorib⁹ a extabui
v cōputruī vel totus defeci petens
ne ipsa ira sup me descenderet. nō
est par ossibus meis a facie.] v a
memoria. peccatorū meorū.] Nul
lam quietem indulsi vel ossibus
vel mēbris meis donec ea peni
tēdo purgarem. Nec mecum si nō
est mihi par.] Quomiam iniqui
tates mee supergressæ sunt caput
me. **Cassi.** Caput emz nostrū
um. **Cassi.** ratio est supra qm
inter bona nobis collata celsius ni
hil habemus. Ipsa enim duce. do
mino pstante dirigimur. ipa nos
ad bonos actus proficuos per du
cit. quam si iniquitas oppresserit
illa protinus victa succumbit.

Iero. Iniquitates ergo mee i
uaauerunt michi pro vt
sequitur. a sicut onus graue gra
uate sunt super me. Sicut pondus
graue sic peccata mea super me.]

Hugo Deinde conqueritur
penitēs iste de pecca
ti diuturnitate quo impeditur ne
sue sum ad celestia appetenda con
surgē possit vñ dicit. Quotruerūt
et corrupte sunt cicatrices mee.]

Grego libro Job. viij. qd
enim sūt cicatrices
n. ij.

mihi vulnerum sanationes. equoni
am qui peccatum corrigit et plan
git: cicatricem vulnere supducit.
Sed cum mens decepta hoc vnde iam
penituit ab delectationem sui ino
cat: cicatrix penitentie que supdu
cta fuerat ab putredinem vulne
ris redit. **I**t hoc fit La facie in hie
cie **HUGO** et propter in hie
mee **HUGO** enciam meam. sc
quia non sentiebam amantudine
peccati. **M**iser factus sum.]

Jero. id est miseris afflicus La
curvatus sum.] et humili
liatus sum ad penitentiam vsq in
finem et vsq dum confitendo mere
ar indulgentiam obtinere. tota die
contristatus ingrediebar.] indig
num me iudicans vt non oculos
ab celum leuare auderem sed pec
tiens pedus meum aieb az. deus
ppicius esto mihi peccatori. Cau
sam huius miserie et tristicie sub
dit di.

Rico. Quomiam tum
rens. **R**ico. bi mei.] in quib?
luxuria dicitur regnare scdm **Gre**
gorium. **O**me. xxxij. sup euangelio

HUGO Limpleti sunt illu
sionibus.] et delectacio
nibus carnalibus que recte illu
siones dicuntur ppter duas causas.
quia post factum vellet homo non
peccasse. **V**nde dixit quidam phs
Non emo tanti penitere. hoc dixit.
quia quedam mulier magnuz p
cium petebat ab eo vt consentiret
ei. **S**ecundo quia p momentanea
delectatione peccato: eterno in ce
dio obligatur. **T**alis enim non
potest penis illu di. **V**nde

Gre. Momentaneum est qd
delectat: eternu vero qd
cruciat. **S**i enim vnusquisq conde
ret a titillantez intelligat corporis
voluptatem dicere potest

Rico. **N**o est sanitas in car
ne mea. quia ex ifirmi
tate carnis procedit luxuria.

Jero. **V**n dicere potest cu apo
stolo. Miser ego homo
quis me liberabit de corpore mor
tis huius. **E**t illud neq enim qd
volo fac. sed hoc quod nolo. **A**
fflictus sum. castigando corp. **L**a
humiliatus sum nimis. **P**er penite
ciam **L**euglebam.] in confessione fa
cta. **L**a gemitu. **I**id est a contricioe.
cordis mei. **G**emitus corporis est
propter res terrenas vel propter
mortem gemere. gemitus cordis e
propter peccata sua vel aliorum.

Rico. **D**omine ante te omne
desiderium meum.] qa.
te non latet aliquod secretum. **E**t
gemitus me? a te no e abscondit?]

Jeroni. **Q**uicqd deliq: q uic
quid mali gessi om
nia tibi cum gemitu reseruaui. sci
ens quia tibi non occultantur oc
cul.

Augul. **V**idetur autē ali
ta. **Q**uando hominib?
videre seruus dei nuqd desiderium
illud mortuum est in corde. **S**i au
tem inest desiderium. inest a gemi
tus. **N**on semper venit ab aures
hominum sed nunquid recedit ab
auribus dei. **C**or meum contur
batum est.

HUGO quia sicut
in me.] **HUGO** dicit **Gre**
gorius **J**ustum est vt in se semper

merores inueniat. qui relicto uero gaudio. i se gaudia querebat. de reliquit me uirtus mea. que confisit in bonis gratuitis. quam habui ante peccatum. Et lumen oculorum meorum. uidelicet gracia dei similiter me derelinquit.

Jerom. Et ipse non est mecum. quia postposito uirtutis lumine in tenebras decidit peccato.

Colle. residuum uero peccati exponunt **Jeromus** et **augustinus** de capite christo domino nostro passio a crucifixio. licet quedam conueniant corpori. Ubi uox christi in passione constituit. Amici mei et proximi mei. uidelicet iudei et iudas.

Jerom. Suos amicos uocat propter abraham et proximos eo quod ab eorum generatione assumpsit carnem. Aduersum me appropinquauit.

Hugo cum gloriis et fustibus ut habetur **Matth. xxvii.** Et steterunt iaculantes me. Et qui iuxta me erant. scilicet apostoli qui comitabantur me. de longe steterunt.

Jerom. de quibus ait euangelista. Cum autem apprehendissent eum stabant omnes noti eius.

Hugo La uim ius alonge. faciebant qui querebant animam meam. scilicet iudei qui me uolenter captum duxerunt ad principem sacerdotum. Et qui inquirebant mala michi. Scrutantes quomodo in me causam mortis inuenire possent. locuti sunt uanitates. Ingen-

do falsa testimonia contra me. et dolos tota die. id est continua perua cogitatione. **Jerom.** Meditabatur. abducendo falsos testes. uel cum interrogarent eum si deberent censum dare cesari. aut si mulier deprehensa in adulterio lapidaretur. Ego autem tamquam surdus non audiebam. et sicut mutus non aperiens os suum.

Semper que exprobrabant sustuli et iugiter filii. Nota pilatus manifestat cum dicit michi non loquor. et **ysaias. liij.** de ipso propheta uoluit dicens. Quasi agnus coram contentente se obmutescet et non aperiet os suum. Et factus sum sicut homo non audiens. Nam cum me conspuerent. arundinem uerberaret. illuderet quod genu flexo. nihil respondit. Et quasi homo non habens in ore suo uerba argutiones. Sic tacui accusatus quasi non habes quibus pro me respondere deberet. **Christus** in omnibus exemplum debet homo flagella et correptione patienter portare debeat. **Idem** tamquam mutus tacui. Quoniam in te domine speraui: tu exaudies me domine deus meus. ut me resuscites.

Hugo Quia dixi. id est petii a te. ne quando supergaudeant michi. id est ualde gaudeant. inimici mei iudei pro me de Jeroni. Et pro quia uideo Jeroni. Idem monetur pedes mei. id est apostoli ad i fidelitatem qui nomen meum portare debuerant per orbem terrarum. **Commoueri possunt pedes mei.**

stabilitate sua et inimici insultat
in me. si hac crucis morte humili
atus non resurrexerol. in me ma
gna locuti sunt. **D**icentes Si filius
dei es. descende de cruce. et etiam tu
exaudies. **Q**uoniam ego in fla
gella paratus sum. **P**reparo ab su
stinentiam crucem. lanceam vel a
cetu. ut per hanc mortem meo san
guine redimam populum pereun
tem. quia christus ad hoc venit ut
sustineret passionem. **V**el potest
esse vox penitentis parati ad peni
tentiam atque dicentis. **I**deo exau
dies me.

Nicola **Q**uoniam ego in
flagella paratus sum. **I**dem est. **P**ri
mipus animo ad sustinendum fla
gella que michi volueris inferre.
Et dolor meus in conspectu meo se
per. **Q**uia scio me penam pro pec
catis meis.

Glosa. Impius
meruisse. **I**mpius se desebit
in peccatis et iustus contra se ira
scitur. **Bernhardus** **T**otus debet
esse in disciplinis discipulus chri
sti. ut humilietur ad timorem. eru
diatur ad scientiam. exerceatur ad
penitentiam. coronetur ad glori
am quia quanto homo promior est
ad flagella toleranda. tanto deus
promior est ad miserendum. **I**te
exaudies me.

Hugo **Q**uoniam
me. **A**nam iniqui
tatem meam annuntiabo. **P**er con
fessionem. **L**et cogitabo pro pecca
to meo. **D**elendo et sanando.

Augustin **H**oc est enim
curam gere
re pro delicto semper mihi. semper i

tendere semper studiose et se dulo
agere ut sanes peccatum. **E**cce de die
in diem plangis peccatum tuum.
sed forte lacrimae currunt et man
cessant. fiat elemosine. **E**dmatur
pda. gaudeant indigentes de da
to tuo. ut tu gaudeas de dato dei
Igitur ille a te. eges tu ab deum **T**u
non contempnas egentem tuum. et
deus te non contempnet egentem
sui hoc est curam gerere et cogita
re pro peccato meo. **I**nimici au
tem mei viuunt. **B**ene est eis. gau
dent in seculi felicitate ubi ego la
bore et rugio a gemitu cordis mei
Vel est vox christi de iudeis dicentis.

Jeronim **I**nimici autem
mei viuunt. **V**i
delicti iudei. quia non sunt statim
vltione diuina puniti. **L**et confir
mati sunt super me. **A**d opprimen
dum **Augustin** **L**et ml
me. **Augustin** **T**iplica
ti sunt qui oderunt me inique. **Q**u
lona sibi facere volentem oderunt

Qui retribuunt mala pro bonis.

Jeronim **D**ulcedine eter
ne vite afferen
tem acetum ac felle me potauerunt
Letrahebant michi. **D**icentes **A**li
os saluos fecit. seipsum non pot
saluum facere. **Q**uoniam sequebar
bonitatem. **V**t implens voluntatem
patris pro vita populi suscipere
mortem. **N**e derelinquas me do
mine deus meus. ne discesseris a
me. **I**am profunda inferni pene
trauero. **P**otende in adiutorium
meum. **D**ne deus salutis mee. **I**maifestum
est domine ihu quod intedit te patre

fuscitans te a mortuis tertia die a
collocans ad suam dexteram te in
celestibus super omnes principa-
tum et potestatem dās tibi nomē
quod est super omne nomen.

Augustin⁹ Dicamus a
nos in illum
et per illuz qui interpellat pro no-
bis ne derelinquas me domine de-
us me **Cassiodo** Quia

us.] **Cassiodo** graui-
or est bone conscientie metus erra-
re post remā ne discesseris a me]

Rico Quia sine te nō possu-
temptationibus esse
r.] Intende in adiutorium meū]
continue prestando michi auxili-
um] domine deus salutaris mee la-
quo et in quo consistit salus.

Augusti In ipso accepturi
sumus salutem in se-
piternam ut contemplantes glori-
am dei. a eius faciem videntes. eū
laudemus in eternum sine defectu
sine aliqua pena iniquitatis. sine
aliqua peruersitate peccati laudā-
tes deum et iam non suspirantes.
inherentes illi cui vq̄ in finem su-
spiramus et in spe letati sumus. In
illa enim ciuitate erimus vbi bo-
num nostrum deus est. lumen no-
strum deus est. panis deus est. vi-
ta deus est qui est benedictus in se-
cula seculorum. Amen.

Psal. xxxviii.

Dixi custo-
diam vi-
as meas
ut nō deli-
quam in

Titulus talis est In finem p̄ ydi-
thun canticum ipsi dauid.

Rico Ad considerandum in-
tellectū huius tituli pri-
mo sciendū est q̄ sic dicitur a pali-
po. xxv° dauid instituit cantores
ducentos. lxxxviii. qui per vices
cancerēt diuinas laudes a in istis
erat tres principales cantores. C.
asaph eman et ydithun. Fecit eti-
am dauid psalmos ab istis cāto-
ribus decantandos scdm q̄ habe-
tur p̄mi palipo. xvi. a v. cl. dte. iii.

Glo Quorum cantorum no-
mina esdras frequen-
posuit in titulis Tum pro hono-
re ministerij Tum propter nomi-
num interpretationes p̄ quas sb-
iectorum psalmorum intellectus
panduntur sicut a huius psalmi
apitur intellectus per hoc nomen
ydithun quod interpretatur trā-
siliēs eos. videlicet q̄ mhiāt tēnis
Hugo Iste ergo ydithun
promittit se transe-
omnia mundana. quia in mundo
n. iij.

non est nisi labor: et afflictio spiritus. unde sensus tituli talis est Canticum id est tractatus iste qui idcirco dicitur canticum quia in eo agit de eterna beatitudine ad quam iocundum est transire dirigens nos in finem. et dominum nostrum Iesum Christum. attribuitur dauid auctori. Canticum dicitur factum pro perditione id est pro transiliente mundum per contemptum per carnis castigationem. per rationem. et per contemplationem.

Glo. Docet enim nos presens psalmus a dilectione seculi ad legem dei. et inde ad eternitatem transire.

Jeronimus Docet etiam ut thezauris semus in seculo ea que ad profectum animarum pertineant. Insuper docet ut refrenas homo os suum obseruet ne per fatuitatem verborum incidat in peccatum quia sicut propheta etiam de verbis ociosis rationem esse reddendam.

Cassiodorus Et quia consuetudo est humanitatis ut cum aliquis se laudabili conuersatione tractauerit calumniarum insidias protinus appetatur. Iste ergo perditionem qui de probabili opinione pessimorum contraxit inuidiam. secum deliberrans melius esse silentium tenere quam aliquid inter emulos loqui. In primis ait.

Hugo Qui custodiam id est. firmiter in corde disposui custodire. [Vias meas.] videlicet locutiones

et opera. **Cassiodorus** Non dic a criminibus me abstinere quia iam sanctus erat sed a superfluis verbis unde subdit [Ut non delinquam in lingua mea.]

Hugo In lingua multis modis delinquitur videlicet abulando. mentiendo. ociosa loquendo. murmurando contra dei ordinationem vel proximi promotionem. detrahendo iurando inopertune lo-

quendo. **Cassiodorus** Difficile res est linguam in lubrico faucium constitutam veritatis rigide tenere mensuram. cui si incaute frena laxentur. frequenter contra se loquitur. Facilius enim culpa refugit tacendo quam loquendo. Ideo subdit **Jeronimus** Posui custodiam oris meo.] beatus enim hominem oris custodia facit cum non profert inania sed que deo sunt digna.

Hugo Unde proverbia. Qui custodit os suum et linguam suam: custodit animam suam ab angustis. Et ostendit quod hoc fecit quando magis necessarium. **Cassiodorus** Latuit. consisteret peccator a duersum me. Iis est inuidus querens audire unde calumniam possit efficere. Qualiter autem oris suo custodiam posuit insinuat cum subiungit.

Jeronimus Obmutui. ne cum oburgantibus me constrepere vel co-

tendere in Let humiliatus sum et si
hui a bonis. Ut intelligas purum
fuisse silentium non dolosum. q̄a
salubrem commemorationem re
cipe non poterāt qui cōtentionum
sentinam pquirebant. Nam dñs
in euāgelio dicit. Ne miseris mar
garitas vr̄as añ porcos. Let dolor
meus reno

Hugo. Pons
uatus est. **Hugo.** erat do
lor. p̄ contēptu et obstinacōe ma
lor. h̄ renouatus ē pro damno bo
norū qui amittūt p̄ astuz verbi dei
Q̄cauit cor meū intra me. Id ē
ab omni p̄te succensū ex geina dī
lectione. s. dei. **Cassi.** Litra me.]
et proximi. **Cassi.** s. interiore
homine vbi ratio tacite loquit̄ a
dño dignant̄.

Hugo. Et licet
exaudit. **Hugo.** calorē
istum nō possum pandere ut ex bo
no thesauro cordis p̄ferā bona ex
hortatorij finōis. Et. It̄. I. medita
tione mea. hoc ē in cōsilio vel in de
libacōe cordis. Lex ardēt et ignis.]

v̄ affectū caritatis a bilcōe; cordis
seruato intus quaz nō possum pro
ducere foris ad effectum. Et in hoc
ardore ca

Aug. **U.** O cūctus
vitas. **Aug.** s. nō audi
tori quē nolo erudire h̄ exauditōri
dō a q̄ volo erudiri. Li lingua mea.]

Cas. hoc ē in illa puritate mē
tis q̄ solebaz ipsi dño cō
fiteri a aduentum eius studio pie
dilatōnis expectere ut q̄d locutus es
Lnotū fac m̄ dñe finē meū. Et nu
merū dierū meorū quis est.]

Iero. Non finē istius vite q̄rie
sibi notū fieri. h̄ illum in

quo euacuat̄is pt̄āib; ac destrū
ctā morte xp̄o iungat̄ q̄ est finis le
gis. Ipse enim noster est finis ad
quem puenisse vita eterna est. q̄
nosse illuz est vita eterna ut dī. Jc.
xvii. Neq; istorū die r̄ū numerum
vult scire h̄ illoz de q̄bus dicit do
min⁹. Apud p̄cem meū māfiones
multe. **Aug.** In illaviz ih̄el;
funt. **Aug.** ciuitate sp̄ciōsa
dñi mei vbi non erit mors neq; de
fectus neq; dies trāsiens sed p̄ma
nens qui nec h̄esterno p̄cedit nec
crastino impellit. Ut sciaz quid de
sit m̄. **Iero.** hoc ē tunc facies in
chi.] **Iero.** intelligē oīa bona ut
cuz h̄c nota habuerō sciā q̄d ad
huc in seculo de gente desit ad pal
mam b̄titudinis cōsequendā. Per
fectus enim erat paulus qui dice
bat Bonum certamen certavi cur
sum cōsummaui nūc autem deest
mibi corona iusticie quam domi
nus retribuet mibi. Potest a iste
versus ad litteram exponi.

Hugo. Lnotū; fac mibi dō
mine finem meum
id est mortem meam corporalem
videlicet exitum vite ut eum in me
moriam habeam. quod necessari
um est propter multa q̄ timorē
incutit et facit contemni diuicias
et gloria; mundi. atq; cautela est
contra omne peccatum vnde eccle.
vii. In omnibus operibus tuis me
morare nouissima tua et in eter
num non peccabis. **Contrario** di
citur **trenorum** v̄. **Sordes** eius in
p̄hib⁹ eius nec cōcordata est finis
sui. Sed quia non contingit finem

consequi nisi per medium ideo pe-
tit sibi notū fieri subdens. **Et nu-
merum dierum meorum.** supple no-
tum michi fac nō ut vācā volup-
tatibus se ob. **ut scia.** Jqd temporis
et meritū. **desit mihi.** ut scilicet in tē-
pore residuo diligentius emendēz
vitam meam. **Sicut viator** qui vi-
det diem tendere ad occasum a ad-
huc sibi grādem viam restare ad
locū quo tendit. festinācius et ar-
dentius currit. **Vnde** monet nos
apostolus prima ad cor. ix. **Sic**
currite ut comprehendatis. **Deinde**
ostendit vix sanctus se exaudituz
in hoc qd dominus ostendit ei dese-
ctus suos quos patitur in presen-
tī vita propter quos transire nō
potest ad vitam vbi nullus est de-
fectus. et in primo allegat breui-
tatē vite dicens. **Ece mensurabi-
les posuisti dies meos.** **Trāslatō**
hebraica habet. **ecce breues posui-
sti dies meos.** quia res breuis est
de facili mensurabilis. De hac bre-
uitate dicit **Job. xiiij.** Homo natus
de muliere breui vivens tempore.
et idem. xliij. Breues dies hominis
sunt. numerus mensuruz eius ap-
te ē. **et substantia mea.** que adā
peccante dampnata est. **tanq̄ mi-
hilum ante te.** quia testante apo-
stolo. Qui putat se aliquid esse cū
nichil sit ipse se seducit.

Cassiodoro. Cui nichil ali-
quid diuinitas contulerit s̄ proprio ope non ha-
bet quod presumat. **Iste** igit̄ san-
ctus vir considerans substantiam
hominis nichil esse consequentēz

subiungit. **Veruntamē.** quoniam
in hac mortalitate versamur vbi
mentem nostram fragilitas pul-
sat humana nec est adhuc vnuz
illud eternum quod nos in sua fa-
ciat firmitate consistere. **Leuiuee**
vanitas omnis homo viuens.

Jeronimus. si peccator
est et in di-
uicijs superit. vaitati subsistit. Si
iustus et desiderat dissolui et cum
christo esse. vana est nichilomi-
nus vita presens. et sicut vita ho-
minis est modice duracionis. ita
et parue cogitationis. **Idē** subdit

Hugo. **Veruntamē** in ima-
gine pertransit ho-
mo. **lib** est ad modum ymaginis
que videtur in speculo a statim di-
sparet et transit eundo ad morte
sed pertransit id est perfecte tran-
sit moriendo nec solum hoc patit̄
sed a frustra conturbatur.

Nicola. Id est vana sollicitu-
dine anxiatur. Cuius
causa subditur. **Thesaurizat** iuz
magna sollicitudine et ignorat cui
congrega-
bit ea. **Cassido.** Dicit̄
tur stultitia vanitas quoniam cupit
peritura seruare quorum possessio
incerta est.

Jeroni. Pleriq̄ mul-
ta congregat
que aut desideria filiorum euerūt
aut fiscus occupat aut diripiunt
alieni. beatus autē ille est qui ibi
thesaurizat vbi fures non effo-
dunt nec furantur vbi audire mere-
atur. **Qdū** fecistis vni ex mini-
mis meis: michi fecistis Et intuerē

quia licet multa sint similia in quibus hominum mutabilitas accusetur. auaricia tamen electa est cui hec potius imputetur. Scriptum est enim. Radix omnium malorum est cupiditas.

Hugo Desinat in miseriam et defectibus que sunt cause transilienti ad deum ostendit se transilire ad deum spe et desiderio. Vnde dicit. Et nunc ex quo tot sunt in mundo miserie et defectus. Que est expectatio mea. nonne dominus. Quasi dicat. sic

Calliodorus Nam vitio eorum transilitor egregius necesse erat ut illis tempus expectare debuisset quando eum eterna premia coronarent. Quia substantia mea apud te est. Substantiam vero suam hic non illam a deo de qua superius dixit. Et substantia mea tanquam nichilum ante te. Sed hic substantiam in bonam partem delemus accipere.

Nicolaus que accipitur hic pro diuiciis que non pereunt diuicie enim in seculum reseruantur apud dominum secundum illud psalmi. Oculi non vidit nec auris audiuit que preparasti deus diligentibus te. Et quod ex confidentia diuina insurgit homo ad deprecandum ipsum. ideo subdit depre-

Jeronimus

Ab omnibus iniquitatibus meis erue me. In preteritis presentibus et futuris.

Calliodorus Quis iste sanctus probabili se deuotio

ne tractaret tamen rogat ut ab omnibus iniquitatibus suis domini miseratione liberetur ut agnoscamus neminem hic esse secutum quous beneficia diuina precepit. op probrium insipienti dedisti me.

Stultorum consuetudo talis est ut illos magis irideant quos moribus bonis studere cognoscat. Et dicitur ergo vir opprobrium erat stultis que eis dissimilem respuebant. vnde seneca. Nondum se hix es in tota turba te deriserit. Deinde redit ad superiora que dixerat asserens se non respondisse inimicis suis dicit. Obmutuique non aperui os meum.

Jeroni Cum me conuicijs et diuersis improperijs lacesserent id est irritarent nichil ad ea que michi inferebant. **Hugo** Quomodo respondi. tu fecisti. ut in aduersis permissione tua michi illatis non murmurarem.

Calliodorus Ipse utique fecit dona concessit. amoue a me plagas tuas. Plage sunt correptiones quibus pro nostris peccatis iustissime verberamur.

Augustinus

Ac si dicat. Tantum cede ut proficiam non ut deficiam.

Hugo Et necesse est ut ipsas a me amoueas. Quia

Fortitudine manus tue. Lib est a graui correptione potencie tue. Legit defectum. Quantus in me est. In merceptionibus. Ita verborum quod verberum. Ipse iniquitate corripuisti hominem.

Augusti hic pietas domini
evidenter ostendit
qui non diligit increpationes nisi
ut homines corrigantur. Iniquitas
quippe mortalium more putredinis
sine fine vagaretur si eam medici-
nalis increpacio non defecaret. In-
crepatur enim omnis homo pro-
pter iniquitatem que perdet non
vult diuina maiestas. Flagellat
autem omnem filium quem reci-
pit. **Et tatesce frangi sicut arane-
am animam eius.** Tatescit ani-
ma id est deficit vita carnalis cum
caro luxurians et concupiscens re-
frena. **Cassiod.** Aranea ve-
tur. **Cassiod.** ro corp⁹ ha-
bet tenue. in terra non habitat sed
per loca altiora telas quasdam te-
nuissimas viscerum egestione coe-
rit. Huic ergo exiguo corp⁹ uscu-
lo recte conuersi et afflicti anima
comparatur qui longis mortifica-
tionibus vigilijsq; fatigatus ter-
rena deserens. operationes virtutum
subtilissimas diuino timore tabe-
factus efficit. Post hec reuertitur
ad illud sue propositionis incium
qui licet homo increpetur licet ta-
lesiat tamen fragilitate humani-
tatis diuersarum rerum varietate
confunditur. **Hugo.** **Veru**
vnde dicit **Hugo.** **tame**
vane conturbatur omnis homo.
quia preter hoc quod in solitudine
temporali est vanitas: est etiam
conturbacio quia est labor in ac-
quendo. timor in possidendo et dolor
in amittendo. Ponitur enim hic
omnis pro maiori parte.

Cassiodo. qua ab hac con-
turbacione ille
solus excipitur qui ad diuinam con-
templationem pura mente trans-
fertur. Deinde ydithun iste humi-
liter exorat imitari sibi peccata pri-
usquam vitam finiat dicens. **Audi**
orationem meam domine et depre-
cationem meam. Oratio est oris
ratio quam promi allegamus vo-
ta nostra pandentis. Deprecacio
vero est frequens et assidua sup-
plicacio que ab imo pectoris pro-
fertur archano. **Lauribus percipe**
lactimas. **Jeroni.** Pro eo quod
meas. **Jeroni.** a te pegu-
nor et desiderium habeo dissolui et
ad te transire. lacrimas meas di-
rexi que violente sunt semper in pre-
cibus et ad demenciam medicina-
lem animus miserantis adducit.
Ne file **Cassiodo.** id est
as a me. **Cassiodo.** fac
ut ego audiam te occulta cordis
inspiratione dicentem illud quod
euangelium testatur. Remissa sunt
tibi peccata. siue illud quod in alio
loco psalm⁹ dicit. Dic anime mee
salus tua ego sum. Vel ne fileas
in futuro michi dicere. Venite be-
nedicti patris mei percipite regnum
quod vobis paratum est ab origi-
ne mundi. **quoniaz aduena ego**
sum. Omnes enim nos peccatum
fecit a diuina ciuitate extraneos
et nepharia tenuit regione secu-
ti captiuos. Sed quoniaz misero-
cordia eius nos suscipit. incole sumus
quoniaz illuc aduenimus id est de
babilonia ad iherusalem ipso attrahere

transponimur. a ad dit[apud te]]
 vt non in dyaboli sed in domini ci-
 uitate incolam euz fuisse sentires
 subiunxit q[ue]t peregrinus] Om-
 nis enim homo qui recipitur in te-
 atitudinem. peregrinus dicitur qz
 incipit esse vbi non erat. Dicitur
 em peregrinus quasi pergens lon-
 gius. Et vt genalem hanc de om-
 nibus factis cognoscere fuisse se-
 tenciam dicit[ur] sicut oēs p[ro]p[ri]es mei]

Iero qui dum erant in corpo-
 re peregrinabantur a do-
 mi **Cas** Ad vltimum vir scūs
 no **Cas** sibi petit dimitti vt
 cet[er] pueniat ad futuā iudicia. d.

Hugo R emitte mibi] pec-
 cata mea Lvt ifrige-
 rer] ab estu culpe] prius q[ua]m ab ea]
 de vita presenti p[er] mortem] et am-
 plius **Cassi** vtiq[ue] in h[oc] mun-
 d[us] ero] **Cassi** d[icitur] vbi peccatorū
 factoribus subuenit qz post mor-
 tem non sit peccatoruz remissio v[el]
 si d[omi]nas ante mortem subuenire
 amplius nō ero quia male ero. et
 male esse non est esse. quia non ē
 esse in eternis afflicti omnibus per-
 manere. Esse enim pprie est beati.

Meito ergo non se dicebat esse si
 se habere auz electis non intellige-
 ret p[er] d[omi]n[us]. Ecce viciōzū tūtilitor
 egregius quanta nos beatissime
 institutionis salubritate cōmonu-
 it inter blasphemos a iniquos ha-
 bere lingue continentiam. Noxia
 docet nos vitare ac gūissima rixē
 certamina prudenti moderatione
 cōprimere. Silencium est quippe
 probabile quod minime nos p[ro]bu-

dit ad culpam. quod sapientes p[ro]-
 dit. quod grauissimos facit quod
 consiliuz nutrit quod ipsum quo
 qz grauissimū ostendit esse sermō-
 nem. Quia p[ro]pter hauriamus reme-
 dii huius saluberrimam potionē
 vt qui sanctos tam proficue taci-
 isse cognoscim[us]. imo deratam lin-
 gue insolēciam non foueamus.

Colle Rogemus etia[rum] humi-
 liter p[ro]m[iss]o dominuz no-
 strum vt in p[ro]p[ri]a vita remittat no-
 bis omnia delicta nostra quatin[us]
 huius seculi pegrinatione p[er] mor-
 tē carnis absolutos dignetur nos
 facere ciues sanctorum et domesti-
 cos dei patris cui est honor et glo-
 ria in secula seculoz Amen.

Psalmus xxxix.

Expectans ex
 huic psalmo preponi-
 tur talis titulus In fine
 psalmus **Cassio** Sepe dixi
 dauid. **Cassio** mus per
 finem et dauid christum signari
 cui iste titulus aptandus est.

Nicola Pro vt inuuit apo-
 stolus ad hebreos
 decimo. vbi inducit litteram hu-
 ius psalmi dictum esse de persona
 christi. Ad exponendū ergo hūc
 psalmum de christo. Sciendum ē
 qz inter septem regulas legis qua-
 rum p[ri]ma est de domino a eius cor-
 pore qd ē eccl[esi]a seu fidelū cōgrega-
 tio qz p[ro]p[ri]e d[omi]n[us] capitis ab cor-

pus et conuerso sacra scriptura
frequenter transit sub vno conte
ptu de vno ad aliud loquens qua
si de vna psona. sicut dicit **ysaias**
lyi. Induit me dominus vestimen
to salutis et indumento iusticie cir
cūdebit me quasi sponsam deora
tum coronā et quasi sponsam orna
tam in ornamentis suis Quod em̄ di
cit quasi sponsam deoratum coro
na referendū est ad xpm Et quod
subditur et quasi sponsam ac. refer
tur ad corpus eius mysticum qd
est ecclā s̄m qd dicit aug. iij. de do
ctrina xpiana **Hoc ecclā patet cla
rius in nouo testamento Actu. ix.**
vbi dicitur. **Saule saule quid me
psequeris me et corpus meum mi
sticum et ecclesia vel congregatio
fidelium. Saulus em̄ nō psequeris
christum in psona ppria sed eius
fideles. Quod at statim subditur
Ego sum iesus nazarenus. ad pso
nā domini refertur. Alia est regu
la de corpore domini vero et p mixto
quia in corpore domini mystico co
tinentur simul boni cum malis vsq̄
in diē iudicij sed tunc segregabū
tur sicut pastor segregat oues ab
edib. Et rāōe huius cōmixtionis
aliquādo vitupantur boni cum ma
lis sicut **ysa. et dicit Cognouit bos
possessorem suum et asinū prelepe
domini sui. Israel autem me non
cognouit et populus meus non i
tellexit. Aliquando autem eōuer
so mali commendantur cum bonis
sicut osee. xi. dicitur. Puer israel
et dilexi eum. His visis primo cir
ca misterium incarnationis christi****

ponitur gratia tum actio ex parte
corporis mystici quod est ecclesia
que ex totius mundi partibus cōt
congreganda expectans christi ad
uentum et dicens **L**

Expectans expectauit dñm
qz s̄cī p̄ces de corpore xpi mi
stico exites per fidē cū magno desi
derio expectauerunt christi adue
ntu. vnde dicebant **ysa. lxiij.** vti nā
dirumpres celos atqz descēderes.

Cassio Superflua nō est tā
decora repetitō Expe
ctare siquidem possumus a ingra
ti. Expectantes autem expectamus
quando mites aliquid cum mag
no desiderio sustinemus **Et inten
dit mihi** id est orationi fidelium
de aduentu christi.

Nico **Et exau
ces meas** in mundo viuendo **Et
eduxit me de lacu miserie**

Augusti id est de profūdo
iniquitatis que ho
mines miseros facit **et de luto fe
cis** lib est de carnalibus concupi
scen

Cassiodo Nam sicut
lutu fecis fetidū atqz ḡue est ita a homi deli
cta limosa sunt q̄ et fetoribus hore
sunt et ḡuitate demergunt **Post q̄
vō dñs eduxit me custodiuit me a
reciduo** Vnde subditur.

Nico **Et statuit** et stabili
uit supra petram **id**
est christum scdm qd dicit aposto
lus **vad choi. x.** petra autem erat
christus **pedes meos** lib est affe
ctus quibus anima cogitando et
desiderando graditur. **Pedes nros**

sup̄ petra statuit. cū in xpi dñi ius
sionibus ambulamus. Et dixerit
gressus meos. Sid est actus meos
in vitam eternam per legem euā
gelicam que docet contemnere ter
rena et amare celestia ac per hoc
introducit ad beatitudinem. quod
lex vetus facere non poterat sed
q̄ dicitur ad hebreos. vii. Nichil
ad perfectum addidit lex.

Jeronim⁹ **A** Timmisse
an̄ os meum cā
ticum nouum. Quia christus no
uus homo venit in mundum. no
uam legem dedit mundo.

Glosa. Nouus ergo popu
lus christianus no
uam legem cantat de incarnatio
ne dñi et resurrectione. [Et carmē.]

Jeronimus id est laudez
[Et nostro.]
vt iam non sonos turpes et the
atrales concinā. sed dñi dei uicētis
hymnis per armoniā noui testa
menti delecter. Notandus est or
do

Gregorius.

In commentario dicit super eze
chielem omelia. viii. prius enim
de luto prauitatis educitur vt eius
pedes per fidem in petra solidentur
et post q̄ boni operis pedes a gres
suiam in petra fixerit tunc predi
cacionis canticum accipit vt hy
num domino dicere et uerbis et
operibus

Jeronimus

Quebunt multi. christum an
nunciatum uenisse. Et timebunt.
intelligentes. per christi predica

elonez se peccatores. Let. Je. Et. Et. Et.
stia m. Speabūt in domino. Ut eis
pristina remittantur peccata.

Hugo. Et quia beatus est q̄
sic conuertitur. **Id**
subdit. **Beatus** vir cuius est no
men do. **Nicolaus.** scilicet
mimi. **Nicolaus.** Ihesu
christi. spes eius. Quia scdm q̄ di
citur actu. iiii. Nō est aliud nomē
s̄ celo i quo oportet nos saluos
fic.

Calliodorus. Nomē
ri. **Calliodorus.** em̄ dñi
inter cetera saluato. eternus est.

Et ille spem suam ponit in eius no
mine qui se non suis meritis s̄ ab
eo p̄ grām credit esse saluandum
[Et Jetā q̄. Nō respexit i uanitates.]
hoc est fiducia nō p̄ fuit in frenis
que sunt uanitates a mente a san
cta religione fallaci illusionē con
uertit. Et insa.
nias falsas.] **Jeronim⁹**

In sanie autem false sunt ire vix
biff. n̄ siones. et reliqua quibus ho
mines insaniunt vt peccent que a
postolus opa carnis esse dicit.

Calliodorus. Vel in
samie fal
se ab illos aptari possunt qui spe
da culorum fallacium delectatio
ne capiunt.

Nicolaus Cōse
tur. **Nicolaus** quen
sequenter ostenditur magnitudo
mysterij incarnationis christi ai
dicitur. **M**ulta fecisti tu domine
deus meus mirabilia tua. mundū
creando a gubernando. sed ma
ius fuit mirabile satis ip̄ suz recre
ando p̄ tuā bñd̄ictā incarnationem

et passionem. Ideo sequitur Et cogitationibus tuis quibus ab eo non disposuisti misterium incarnationis tue non est qui similis sit tibi quasi dicat hoc mirabile excedit omnia mirabilia tua. Transactio hebraica habet et cogitationes tue pro nobis quia sunt cause nostre salutis. **Cassiodorus** ⁹ nus predicavit sancta mater ecclesia. Nunc audiamus dominum salvatorem dicentem. **Annunciaui** per prophetas me venturum in carne Et locutus sum. Personaliter hoc fecit cum inter nos conuersatus euangelizauit. Abdiditque multiplicati sunt super numerum quia scilicet super calculum beatorum multiplicata est turba peccantium. Designat enim tantum illos in libro uenientium scriptos qui illi iherusalem superne predestinati esse noscuntur. Unde bene dicit christi predicatione multiplicatos super numerum. **Gregorius** ^{xxv} ^o **mo** ^{lium} Quia multis ecclesiam intrantibus hi ad fidem spiritus ueniunt qui a numero regni celestis excluduntur. Die enim fidelibus per confessionem christiani nominis admixti sunt si propter vitam reprobam illic numerati in sorte fidelium non merentur. **Nicola** ^{die} misterii incarnationis ratio et hoc in persona christi quia propheta transit de corpore ad caput per modum supra dictum. Unde dicit **Acti**

ficiam. Circa quod est sciendum quod una causa huius benedictionis in incarnationis fuit ad suppleendum legis imperfectionem per ipsum christum incarnatum propter quod ipse dicit. **Matth. v.** Non ueni solvere legem sed implere. In lege autem erant aliqua precepta ceremonialia de sacrificijs et oblationibus offerendis. Hec autem sacrificia erant imperfecta quia non poterant auferre peccata quia ideo illa imperfectio sublata fuit per unum sacrificium perfectum scilicet per corpus christi in cruce oblatum quod succedit omnibus sacrificijs ueteris legis. Et hoc est quod dicit apostolus ad hebreos decimo. Impossibile est enim sanguine taurosum et hircorum auferre peccata. **Idem** ingrediens mundum scilicet dei filius per suam incarnationem dicit hostiam et oblationem non uoluit. corpus autem aptasti michi id est corpus passibile aptum immolationi. Et hoc est quod dicitur hie licet uocabula sint mutata quia christus a apostoli non semper allegauerunt scripturas ueteris testamenti de uerbo ad uerbum. Dicit ergo in persona christi hominis loquens deo patri uel toti trinitati. **Sacrificium** quod fiebat de animalibus et de aribus et oblationem que fiebat de pane simula, oleo a similibus non uoluit quia talia non erant deo accepta de se sicut est corpus christi quod quotidie offertur in altari sed tamen ex fide offerentium Autres autem precepsi michi apostolus ad

hebreos et translacio romana dicit Corpus autem aptasti mihi ut dictum est. tñ est eadem sententia quia cum dicitur aures aures; perfecisti mihi id est aures perfectas ad obediendum.

Hugo Quia sic dicitur. **Hugo** verbum aptatur auri sic christus fuit obediens patri usque ad mortem crucis. Et subdit adhuc ostendens quod sacrificium veteris legis non fuit cum dicitur hoc est corpus meum quod erat quoddam genus sacrificij quod totum incendebatur in altari ad honorem dei pro peccato id est hostiam pro peccato cuius una pars incendebatur et alia erat sacerdotum non postulasti quia talia non fuerunt de se deo accepta ut dictum est tunc dixi lego christe Lece xmo ad offerendum acceptissimum sacrificium deo id est corpus meum in ara crucis.

Callio Huius aduentus testimonium trahit de scriptura dicendo ad patrem In capite libri Huius psalmo scriptum est de me In primo psalmo ut facerem voluntatem tuam De sideravit enim eius facere voluntatem qui non abiit in consilio impiorum et in via peccatorum non stetit in cathedra pestilencie nisi sedie et de malis aduersariis.

Nico Propter quod ipse dicitur Joh. vi. Propter hoc descendi de celo non ut faciam voluntatem meam sed voluntatem eius qui misit me patris. Et quia voluntas delibata christi hominis sepe erat diuine voluntati conformis

Idem subditur deus meus volui In quo virtutem penitencie declarauit ut diceret preteritum quod constabat esse venturum et legem tuam supple habui in medio cordis mei Manebat enim lex diuina in medio cordis ipsius dum in lege domini fuit voluntas ipsius et in lege eius meditabitur die ac nocte Idem augustinus et collator Hunc versiculum Jeronimus sic exponit In capite libri scriptum est de me Caput libri veteris testamenti tale sumit exordium. In principio fecit deus celum et terram id est in christo domino hoc mysterium cernens iohannes sic euangelium inchoauit. In principio erat verbum et verbum erat apud deum. Quia ipse interrogantibus iudeis quis esset respondit Principium Caput ergo libri intelligit principium quod est christus ihesus qui in hoc libro capite nunciatus est ut facerem voluntatem tuam deus meus volui Non est voluntas carnis sed patris ut pro vita omnium moriar et legem tuam in medio cordis mei quod non veni soluere sed ad annuncia implere. **Nico** ui per apostolos meos iusticiam tuam id est legem euangelicam que docet perfectam iusticiam. id est penitentiam que iustificatur homo vnde Matth. x. dicitur penitentiam agite: appropinquabit enim regnum celorum In ecclesia magna per totum orbem diffusa.

Jeroni. Gras tibi ago salua cor: mundi que magna

fecisti ecclesiam tuam a quatuor mundi partibus euangelica predicatione vocatam. tua passione collectam. tuaque resurrectione mundatam.

Nicola. *L* Ecce labia mea non prohibebo. Ja promulgatione veritatis euangelice per me et alios doctores ecclesie.

Glosa. *L* Domine tu scisti. quod sic faceret nec fui piger ad predicationem. **Jeronim**. *L* qua tuam. id est mandata tua. *L* non abscondi in corde meo.

Nicola. *L* quod christus eam manifestavit verbis et exemplis. *L* veritatem tuam. *L* quia implesti. promissum de christo patribus factum. *L* et salutare tuum. *L* id est memet ipsum a te missum pro salute hominum. *L* dixi. *L* Omnia ista christus docuit manifestare ut patet ex de cursu euangelij. **R**on abscondi misericordiam tuam. *L* quam per me mundo voluisti facere. *L* et veritatem tuam. *L* quia misericordia et veritas semper concomitantur in operibus dei. *L* a consilio.

Hugo. *L* id est pro multo. *L* ter timorem consilii multi id est congregationis magne. non dimisi quin predicare misericordiam tuam et docere homines venire ad te per vias tuas.

Quia vniuersae viae domini misericordia et veritas.

Augustin. *L* Vis audire misericordiam domini. recede a peccatis. *L* peccata tua. *L* Vis audire veritatem domini. tene

iusticiam et coronabitur iusticia. *M*odo enim misericordia predicatur. postea veritas exhibetur. cum congregabuntur ante eum omnes gentes et bonos vocabit ad regnum et malos in ignem eternum mittet. *Q*ui misericordiam dei contempserit. veritatem senties. *S*i autem non contempserit. veritate gaudebit.

Nicola. *D*einde describitur ipsius christi deuotio de peccato pro statu corporis sui mistici. *E*t primo quantum ad amotionem mali. *V*nde dicit. *C*u autem domine. *D*eus pater. *L* ne longe facias miserationes tuas a me. *I*d est a corpore meo mistico. *V*ide licet a fidelibus meis pro quibus legitur christus frequenter orasse in euangelio. **Jeronimus**.

L misericordia tua. *L* qua dimittuntur peccata. *L* et veritas tua. *L* pro quibus rebis diuini cuique quod fecit.

Nicolaus. *L* semper susceperunt me. *L* orationem meam semper exaudiendo. *E*t causam sue deprecationis subdit dicens. *Q*uonia circūde deum me mala. *S*cilicet peccata. *L* quorum non est numerus. *A*pud homines. *M*te enim penalitates fuerunt inflatē christifidelibus in principio ecclesie ut patet in apostolo a martiri.

Hugo. *L* propter deum me b. *H*ugo iniquitates mee. *I*d est meorum. quia propter peccata ipsorum in contumacia sua puniuntur. *Q*uod iheremias profetia tenent. *I*ij. dicens christus dominus

captus est pro peccatis nostris a
psalmista ait Que nō rapui tunc
erohie **Cassiodor** **Let**
bam. **Cassiodor** non
potuit videre] quia circumdan
tibus me iniquitatibus meis nō
potui facere ut te videre m.

Hugo **Multiplicate sū**]
salicet iniquitates
in membris et pene in me] super
capillos capitis mei] quasi dicat
Infinite **Augustin** Quis
fuerunt **Augustin** nume
rat capillos capitis mei. mltō ma
gis peccata que excedūt numerū
capillorum minuta videntur sed
multa sunt **Precauisti magna iā**
non facis adulterium homicidiū
furtum non blasphemias non di
cis falsum testimonium a vide ne
arena minuto rum peccatorum op
pūnais. **Et**] ppter peccata mea
] **Cor meum dereliquit me**] id est
non est idoneū ad cognoscēdū se

Cassiodo **Cor vero nos de**
] relinquit quan
do peccatis egeum pro futura nō
a p **Jeronim** **Quando**
] tit. **Jeronim** homo pec
cat cor suum non habet. **Vnde da**
uid dixit. **ij. reguz. vij.** Inuenit ser
uus tuus cor suum ut oraret te. **Et**
go antea quando peccauit nō ha
buit **Hugo** **Ostēdis misere**
] illis. **Hugo** rñs petit chri
stus fideles suos liberari dicens
Complacrat tibi domine] v me
cum: qui cupio liberari tibi place
at] **ut eru** **Nicola** id est cor
as me.] **Nicola** pus m:

um misericā a mal' **Glosa.**
predicis.

Et nota q dicit cōplacrat non d. f
fides de potēcia dī si assit vltas.

Augustin **Tanq̄ si dī. Et**
] **Augustin** si vis potes me
eruerē sicut in euangelio dicitur.
Si vis potes me mūdare] **domine**
ad adiuuandum me respice.]

Cassi **vt intelligamus respe**
] **Cassi** dum ip sius nostruz cē
presidium sicut est illud euāgelij
Respexit petrum et fleuit amare.
Aliter enim liberari non possum
] nisi nos diuinitas ppiciata respici
at. **Demde dominus saluator op**
] tat confusionem a emēdacōem
impis: a leticiam deuotis petit p
uenire.]

Hugo **Confūdant**]
] dicens **Hugo** se peccasse cō
] fusione bona de qua dicitur **ecclē.**
] **iiij.** **Est confusio abducens gratiā**
] a gloria] **Et reuerantur**] id est
] timeant penam quam meruerūt.

Cassiodo **Simul**] id est
] sicut persecuti
] sunt ita et predestinati conuersio
] nis munere liberentur] **qui quāt**
] **animam meam**] ab morte] **vt au**
] **ferant eam**] me occidendo] **Huer**
] **tantur retrorsum**] a vltatibus
] suis prauis ne c in malo opere per
] seuerent qui si confusionem paci
] antur: euadunt. si mūdi leticia p
] freantur intereunt] **a reuerant**]
] id est timeant deum a penas pec
] catoribus patas] **qui cogitant mi**
] **chi mala**] iudeorū sigt improbas
] voluntates quorum cogitationes
] non erāt male dño sed actribus
] o. ij.

fuis. **V**erant lib est portent qua
si pondus immensum. Confestim
confusionem suam. Lib est praua
cogitationem. Confestim dicit ut
cum peccare ceperint ne longius
progre diendo periculosius ingra
ueatur malum eorum. Qui dicunt
mibi. Adulatoie. Euge euge. Hic
falsos arguit adulatores q plus
nituntur adulando decipere q pos
sunt vitupationibus sauciare. **E**
uge quidem verbum precomiale est
sed cum recto animo non profertur
ad derisionem trahit inferenda
Jeronim? duos hostes
scilicet adulationis et blasphemacia
Cassio. Sicut enim immi
nis. eos suos confun
di petunt qui cum falsis laudationi
bus iridebant. Ita deuotos optat
veraciter gaudere qui spem suam
noscauntur in domini maiestate po
suisse. **V**nde **N**icola. **E**rit
dicie. **N**icola. tent et
letetur super te. Deum patrem vel
totam trinitatem; de bono quod da
turus es eis. Omnes querentes te.
per fidem et operationem. La dicant
semper magnificetur dominus. De
bonis. **C**ass. Hec est enim pro
fuis. **C**ass. fessio que in eternis
gaudens efficit christianos qua
sententia pascebatur. **J**ob. qeant
afflictione corporis grauer sauci
atus dicendo. Dominus debet. do
minus abstulit sicut domino pla
cuit ita factus est sit nomen domi
ni benedictum. Sed ne hac exulta
tionem quibus aing credens. con

cedendam abdidit. qui diligunt sa
lutare tu. **N**icola. videlicet
um. **N**icola. me chri
stum quem misisti p salute homi
Cassiodor. Me diligunt
qui me spiri
tali dilectione perquirunt et ma
batis meis suauiter obsequuntur.
Post q leticie muneribus dixerat
esse complendos qui deitatem verbi
diligere voluissent ne sibi quispi
am meritum et gloriam vendica
ret dominus christus ex forma hu
manitatis assumpte loquitur dicens
Ego autem mendicium sum. que
rens ab alijs elemosinas et neces
saria quibus humanitas eget sub
ueniri. **E**t pauper. **S**ed ne istam
paupertatem vilem abiectamq iu
dicares abdidit. Dominus solici
tus est. **H**ugo. qui ait. **M**at.
mei. **H**ugo. iij. dicit. An
geli accesserunt et ministrabant
ei. cui dicit pat. hic est filius me
us dilectus in quo mihi placui.
Cassiodorus. **O** paup
tate; tix
zauris omnibus ditiozem. **P**aup
enim de nostro. diues de suo est
qui deo indigentiam humanita
tis assumpsit ut abundancie sue
nos faceret ee participes. **P**ostre
mo de adiutorio et de protectione
securus celeritatem necessariam
petit dicens. **A**diutor meus et p
tector meus es tu ne tardaueris.
ut iam quia mors vitari non debu
it salute resurrectione festina succederet
Nicolaus. **V**el potest ee
oratio fidelis

aiusq; dicentis. Adiuutor meus
promouendo me ad bonum. et p
teator meus. Ipseruando me a ma
lio. tu es deus meus ne tardaue
ris. mihi in predictis assistere.

Cassiodorus Magnifica et sua
uissim a uerba sen
sus nostros medullitus itraueunt
quando ipsum audiuius docen
tem quem adoramus auctorem.
Na licet vniuersos psalmos ma
gno honore veneremur. nescio qd
tamen dulcius accipitur cum ali
quid de sancta incarnatione pfer
tur. Omnis enim fidelis gratissime
suscipit per quam noscitur esse li
teratus. Et respice q ordine huius
psalmi contectio disponatur. Pri
mum loquitur ecclesia quasi rudes
docens. quasi trepidos confortas
quasi incompósitos preparans vt
sequencia uerba domini saluatoris
libenti animo salubriter populus
preparatus. **Collec.** Ait enim.
audiret.

Collec. Expectas
expectaui dominum meum. Inten
disti michi. multa beneficia largi
endo. sollicitus es mei. in hac vita
necessaria sub ministras et noxia
resecans. dando consolans vt per
maneam. au ferendo corripis ne
peam. factus es adiuutor meus in
bonis. et protector in aduersis. so
lus tuus michi restat aduentus.
quod tu te non video. te non possideo.
mendicus sum et pauper nihil ex
tra te michi sufficit qui es expecta
cio et salus mea deus meus ne tar
daueris qui es benedictus in se
cula seculorum. **Amen.**

Psalmus .xl.

B **Eatus qui**
Hugo **Secm**
Iero.

Huic ps preponitur
talis titulus. In finem intelle dunt
filijs chore. Sepe i titulis psalmo
rum fit mentio de filijs chore quia
licet chore propter ambicionez su
am pterit vt legitur numeri .xvi.
tamen quidam de suis filijs mali
ciam illius non sunt imitati a da
uid in ministerium domus domi
ni sunt assumpti. Donuntur enim
in titulis psalmorum maxime pro
pter nominis interpretationem
Chore enim caluaria interpretat
in quo loco crucifixus est dominus
et filij chore specialiter imitatores
dicuntur passionis domini. Vnde
is est sensus tituli prebidi. Intelle
ctus huius psalmi tendens in fine
videlicet in christum attribuitur
filijs chore id est imitatoribz pas
sionis christi monens nos vt chri
stum dominum egenum a paupe
rem credamus esse verum deum.

Nicola **Dauid enim q plu**
ra misteria christi
sciuit q alij prophete preuidens i
spiritu christi passionem et resur
rectionem fecit hunc psalmum. Et
quia christi passio incipit a pau
peritate sua quaz cepit pati ab ho
ra natiuitatis. quoniam in paup
eritate fuit natus vt pote de matre pau
pere. in paupere loco. a pauperibz
o. iij.

pannis inuolutus. Et similiter in paupertate fuit mortuus utpote suis vestibus spoliatus et in alieno sepulchro positus de quo paupere dicit propheta.

Gratius lib est felix qui intel-
git lib e intus legit ita qd sibi
paupertate quam gessit in forma
nostre humilitatis credit p fidem
caritate formatam diuicias sue di-
uinitatis quas dabant intellige-
re opa diuine virtutis q faciebat

Jeronim⁹ Beatus ergo
qui intelligit
id est vt credat eum verum deum
et verum hominem esse.

Hugo et quia christus eti-
am pauper et egen⁹
est in suis membris sicut dicitur⁹
est in iudicio. **Math. xxv.** Nudus
fui et cooperuistis me. **Thurinus** a de-
distis michi cibum etc. **Idcirco** co-
grue predicatur **Beatus** q intelli-
git **L. super egenum et pauperem.** p
elemosine largicionem.

Cassio quia sicut aqua exti-
nguit ignem ita ipsa
legitur extinguere peccatum. **Sed**
aduerte q dicit intelligit vt etiaz
non petentibus talibus offeratur
Na qui petenti tribuit bonum opus
efficit; qui vero tacentem intelligit
beatitudinem sine aliqua dubita-
tione conquirat. **Sed** licet multi pa-
tres de elemosina humani gene-
ris reconciliatrice. plura conscrip-
serint. oritur tamen in eis de hoc
articulo nonnulla dissensio. **Legit**
enim. **Omni petenti te tribue.** **Scri-**
ptur est etiam **desudet elemosina**

in manu tua donec iuenias iustum
cui eam tradas. **Sed** si omnes in-
stos querimus impatam cōstrin-
gimus largitatem **Verum** hec cā
in sola pia voluntate consistit qā
non est nostrum prius mores di-
scutere et sic indigencie subuenire.
sufficit nobis vt nos dare aliquid
mal' artibus nesciamus. nec opi-
niones hominum optando elati
elemosinam largiamur. sed ope-
mur solo affectu subueniendi qd
nos supra omnia precipit diuini-
tas itueri. **Qui** sic dederit a si iustis
non det. iuste tamen omnibus ero-
gabit. **Sed** maior opera danda ē
vt sanctis viris in aliqua indigē-
cia subuenire debeamus propter
christum dominum nostrum; qui
de pauperibus suis in iudicio pro-
prio dicitur est **Quodcumq; vni**
ex minimis istis fecistis: michi fe-
cistis. **Quis** enim dici potest sub-
limius quib' re gloriosus. quan-
do aut ipse pretermisus in igne di-
rigent. aut remunera ad dextrā
nos colloca

Hugo **Qui** er-
bunt. **Hugo** **go** intel-
ligit super christum egenum per
fidem sue diuinitatis vt dicitur est
aut per cōpassionem ad proximū
Lin die mala liberabit eum domi-
nus. **Hoc** est in die iudicii que est
dies ire dies tribulationis et angu-
stie. dies calamitatis et miserie vt
dicitur sophonie primo.

Jeronimus. In qua iude
os meredu-
los non intelligen-
tes damnabit xps **Nicola**

Talemq; fidelem et misericordem
 ut dictum est liberabit dominus de
 potest ate inimici. **D**ominus cōser
 uet **Cassiod** Peticio ista p
 eū. **Cassiod** phete certa p
 missio est. **C**ōseruet. **D**ixit id est in
 ter mala seculi perire non faciat s;
 ad eternam retributionem illesū
 sancta conuersatione pducatur. **E**t
 uiuificet eum. **V**iui proprie illi dī
 cuntur qui se a christiana fide nō
 diuidunt. Nam de illis qui in erro
 re versantur dictum est. **S**ine mor
 tuos ut sepeliant mortuos suos.
 Ergo uiuificet eum id est faciat il
 lū inter electos i suauuere pōtōe
Nicola **E**t beatū faciat eū
 in terra. **V**iuentiu
 in qua est beatitudo uera. **E**t nō tra
 dat eum in animam. **L**ib est ad uo
 luntatem et desiderium. **L**imicōz
 eius. **V**idelicet demonum.

Jeronim qui credulitati
 nostre semper
 inimici existūt. Et ne beatum istū
 putares in hoc mundo in cōcūstaz
 equiem possidere consequē sub
 iungit. **D**ominus opez ferat illi su
 per lectum doloris eius. **H**oc ē ad
 iutorium prestat illi i infirmitate
 car. **Nicola** **C**uz iacuerit su
 mis. **Nicola** per lectum affli
 ctus dolore capitis vel membri.

Cassiodorus **L**ectus
 em no
 bis datus est ad quietē in quo se
 hominum fessa membra rōueāt
 sic et ille qui matrimonium oqui
 rit. vxorez sibi copulat. filios pro
 creat qui amicitias parat quasi i

quobaz lecto delectationis gratia
 conuiescit. **S**ed et hec frequē r
 seruis suis amara et doloribz ple
 na dominus facit ne spes suam po
 nentes in temporalibus rebus fu
 tura tō non appetant. **A**ddiditq;
Hugo **M**utās modū loquē
 di de tertia psona ad
 scdām. vnde dicit **L**uniuersū str
 tum eius. **L**id ē vniuersam carnis
 requiem. **V**ersasti. **L**id est conuer
 tisti. **L**imicōz **Gregori**
 tate eius. **G**regori
 xiiij. moralium. **A**c si apte diceret.
Omne quod sibi hic parauit ad
 equiem. hoc mutasti ei occulto iū
 dicio ad p̄urbacionē. **Q**uod pio
 quidem consilio agit ut in hoc pe
 grinationis tempore electorum vi
 ta pertu **Cassiodo**. **Q**uati
 betur. **Cassiodo**. nus h
 diuersis calamitatibus afflicti eē
 ne beatitudinis requiem cōsequā
 tur sicut factum est in **J**ob cui hu
 ius seculi bona in infirmitatem cō
 uecta sunt. **S**ed in te felicior existit
 quia se illi prosperitas mundana
 subtraxit. **Q**uo circa talibus rebz
 rogat opem ferre dominuz. ne hu
 mana fragilitas duris laboribus
 pressa supetur. **E**t quia istas core
 ctōnes agnoscere debet homo pro
 pter peccata sua se pati. cōuertat
 se et dicat quod sequitur.

Hugo **A**go dixi domine
 misere mei. **q**z con
 fiteor me miserum propter pecca
 tum quod est morbus animaruz
Lana animam meam. **I**ndulgen
 do michi peccata mea.

Psalms

Jeronimus Quia peccavi tibi lego me accuso pro peccatis meis.

Cassiodorus Hactenus pro plura de beatorum afflictione locutus est nunc consequenter dominus salvator de sua passione dicitur est ut cum famuli dei diversis casibus affliguntur non se ad credant esse derelictos quando christum dominum talia pertulisse cognoscant

Nicolaus Inimici mei dixerunt mala mihi quia iudei dixerunt ei frequenter vituperia sicut patet Johannis viii. Nonne bene dicimus nos quia samaritanus es et domonium habes. Quando morietur et peribit nomen eius. Frequenter enim tractaverunt de christi morte ut sic paret memoria nominis eius. Et si ingrediebatur. Dic mutatur si militer modus loquendi de plurali ad singularem quia scriptura frequenter loquendo de pluribus in plurali transit ad loquendum de illis quasi de uno. eo quod sunt coniecti ad aliquod unum. maxime in scripturis prophetarum. et sic dicitur

Et si ingrediebatur. videlicet quilibet de inimicis meis. ut videtur. In me docentem et conuersantem si posset me reprehensibilem inuenire. Vana loquebatur quia falsa ad meam diffamacionem. cor eius congregavit iniquitatem sibi. quia frequenter in dei posuerunt

M.

invidias christi ut eum caperent in sermone vel in aliquo reprehensibili facto vel de iuda hoc intelligitur qui tractando cogitationibus de morte christi congregavit iniquitatem. **Hugo** Qui congregavit iniquitatem in corde de tradicione domini

Et crediebatur foras ad principes sacerdotum ut prohibitionem in corde conceptam perageret. Et loquebatur in idipsum. Hec est iniquitatem quam conceperat in corde effudit in locutione sicut dicitur Mat. xxvi. Qui abiit ad principes sacerdotum et ait illis. Quid vultis michi dare ut ego vobis eum tradam. Et ne mors christi soli inde imputetur vide quid sequitur.

Nicolaus Aduersum me susurrabant. Inimici mei. scilicet scribe et pharisei. Aduersum me cogitabant mala mihi. scilicet mihi inferendo mortem contemptibilem et dolorosa.

Cassiodorus Verbum iniquum constituerunt aduersum me. Id est de creuerunt atque sententialiter locuti sunt pylato. Si hunc dimittis non es amicus cesaris.

Nicolaus Vel constituerunt verbum iniquum quando ordinaverunt christum mortuum in sepulchro custodiri ne discipuli eum tollerent et dicerent eum surrexisse ut habetur

Psalm⁹

Matth. xxvii. Nunquā qui dormit
id est qui iacet mortuus in sepul-
cro non adiciet ut
refurgat. q̄ si dicat. **Hugo.**
Sic me inefficere festinabant qua-
si post mortē resurgere nō haberē.

Cassiodorus. imo adi-
cē potuit
ut protinus resurgat sicut in euā-
gelio dicit. Potestatem habeo po-
nendi animam meam et potestatem
habeo iterum sumendi eam

Item homo pacis mee ī quo
speraui. **Nicola⁹** Quasi dicat
iū. **Christus.** Nō
est mirum si iudei qui erant inimi-
ci mei talia dicebant cōtra me. qz
etiam discipulus meus michi fa-
miliaris contra me conspirauit cū
eis scilicet iudas scarioth. et hoc ē
q̄ dicitur. **Item** homo pacis
mee. **scilicet** habitans pacifice
in quo speraui. id est in quo oī-
di q̄ confiderem in eo scilicet in hoc
q̄ portabat et custodiebat illa q̄
ex deuotione offerebantur pro ne-
cessitatibus christi et discipulorū
suorum ad dandum pauperibus
ut habetur. **Iohannis. xiiij. et. viij.**
et **qui** edebat panes meos. **dicit**
panes in plati quia iudas cū ali-
is discipulis in cena domini dupli-
cem panem manducauit scilicet
corporalem et sacramentalem; qui
corpus christi cum alijs sumpsit
magnificauit super me supplan-
tationem. **tradendo** me iudeis ad
hoc q̄ essem totalit̄ deiectus a sup-

xl

plantatus per mortem. sed nō ha-
buit intentū suum quia christus
p hoc magis habuit exaltationē
tercia die resurgendo. **Tunc** enim
dixit. Data est michi omnis pote-
stas in celo et ī terra. **Exposita** pas-
sione christi consequenter agitur
de eius resurrectione cum dicitur ī
persona christi hominis ad patrē
Autem domine. **pater** mi-
serere mei. **ut** non dimittas diu
animam meam in inferno et cor-
pus meum in sepulcro. **et** resusci-
ta me. **animam** meam corpori re-
uniendo quod factum fuit tercia
die quando resurrexit in corpe glo-
rioso. **et** retribuam eis. **Illud** fuit
impletum quando populus iudai-
cus fuit occisus et captiuatus per
romanos propter peccatum quod
commiserat in christum sicut pre-
dixerat christus **luce. xix.** **Videns**
iesus ciuitatem sanctam iherusa-
lem fleuit super eam dicens quia
si cognouisses et tu scilicet mala
ventura tibi similiter. **In** hoc co-
gnoui quoniam voluisti me. **id ē**
dilexi. **Cassiodorus.** **ut** voluisti. **audisti.**
glorificare vel ex-
altare me. **quoniam** nō gaudebit inimi-
cus me⁹ super me. **scilicet** popul⁹
iudaicus. **Ad** hoc enim voluerunt
iudei occidere christum ut nomen
eius penitus de terra deleterent. **Sed**
illa que disponebant nullatenus
impleuerūt. videt enim nomē ei⁹ ubi
q̄ celebrimū eēt meo gaude nō
possint quibus t̄z contraria pro

uenerunt. **Ne** autem propter in
nocentiam fu
sepisti.] **Nicolaus.**

Licet christus non meruerit glori
am anime sue quam habuit ab
instanti conceptionis tamen me
ruit gloriam corporis et suam ex
altatione n. a quantum ad hoc di
cit. me autem propter innocenci
am. id est propter meritum ino
centis vite. suscepisti.] corpus glo
riofum michi conferendo et in eo
dem ad te assumendo scdm q dicitur
Matth. ultimo. Et dominus q
dem ihesus post q locutus est eis
assumptus est in celum.

Cassiodo
Vere sancta innocencia. vere sim
plicitas. vere humilitas beata vt
tot mala passus nulla se cōfencō
ne defendere placato animo ibat
ad crucem. tranquilla mente mori
turus. omnia verba que predicta
sunt per prophetas integra verita
te compleuit. dohuit casibus perse
quentium. et in cruce positus pro
inimicis suis demetissimus exora
uit quomiam hoc et a fidelibus fa
ciendum de creuerat. et merito de
dic preceptū qui premisit exēplū.

Hugo Et quia susceptō cor
poris christi in celū
est stabilis ideo sequitur. Let con
firmasti me in conspectu tuo.] scili
cet gloria ipassibilitatis a immor
talitatis. in eternum.] id est in eter
na beatitudine ubi se ret ad dexte
ra; dei. Sequitur vox prophete gra
cias agentis de christi resurrectō
ne. **Benedictus dominus deus isra**

tel. id est christianorum vidētiū
deum per veram fidem. in seculo.]
ab inicio mundi. et in seculum.]
futurum id est in eternum sit bene
dictus. fiat fiat.] Seminatio in nu
it certu. **Nicola** in hebreo
dinem. **Nicola** autē; ha
betur. Amē amen. quod importat
veritatis confirmationem.

Jeronim⁹ Quod Aquila
vere siue fideli
ter transtulit. Et sciendum p̄mu
librum psalterij hic esse finitum.
Scdm vero esse a. xli. psalmo vsq
ad. lxxij. Tercium a. lxxij. vsq ad.
lxxxvij. Quartum ab. lxxxvij. vsq
ad. C. Quintū a. C. vsq ad finē.

Cassiodo Licet enim pro
uitate videlicet. fiat fiat.] quod est
hic et in. lxxi. siue in. lxxxvij. vel.
C. positum putauerunt aliqui ex
positores in quinq libros psalte
rium esse diuidentum. eis tamen
in hoc non est cōsentiedum. quom
iam in actibus apostolorum n̄
legitur esse liber psalmoz. In p̄n
cipio huius psalmi beatus dauid
per elemosinas sanctas moralem
nos docuit disciplinam. secundo
per passionem suam dominus na
turales semitas ibicauit. Tercio
resurrectionis miraculo inspe diua
nos claritate compleuit vt celestis
phie veritas tribus partibus nar
rata constaret. Vnde huius psal
mi suscepto beneficio magna exul
tatione dicendum est. benedict⁹
dñs de⁹ isrl a seculo vsq i seculū fi
at fiat.] Cui in emitate p̄cā ē honor

et gloria in secula seculor. Amē.

Psalmus. xli.

Demadmo

Titulus huius ps̄
talis est. In finem i
tellectus filijs chore

Hic titulus in precedenti psalmo
est expositus sicut ibi dictum est.

Castiodor

Chorē hebra
ice. dicit cal
uarie latine Quapropter filij cho
re merito dicuntur qui tanq̄ glo
riofissimum tropheum celestis re
gis & signaculū crucis suscipe me
ruerunt. Et ideo psalmus hic om
ni conuenit christiano qui amore
domini flamma dominice dilectio
nis accenditur sine qua totum ab
iectū est quicquid in humanis pu
tatur eximium. sed in illis nomini
bus scilicet chore illud meminisse
delem? quod **Jeronimus** ait Om
ne psalterium sagaci mente plu
strans nusq̄ inuenio q̄ filij cho
re aliquid triste cantauerint Sem
per enim in psalmis eorum leta sūt
a iocunda. secularibusq; contum
ptis celestia et eterna desiderat cō
gruentes interpretationi nomis
sui **Filius** ergo chore id ē quilibz
christianus fidelis prima confes
sione psalmi huius omne desideri
um mentis sue ad dominum asse
rit esse trāslatus. s.
Quem rit esse trāslatus. s.
admodū. Trāslatio rōna
habet Hic ceruus desiderat ab fon
tes aquarum ita desiderat anima

mea ad te **Hugo** **Notandū**
deus. q̄ i glosa
dicitur q̄ ceruus semo grauatus
extrahit naribus vel flatu suo ser
pētem a ca **Castiodor**
uernis.

quem cum vorauerit veneno estu
ante per motus ad fontes aquarū
quanta potest velocitate festinat.
Amat enim aqua dulci plurimaq;
sacari **D**uius decora comparacō
nostrum desiderium ardentē insti
gat vt quando venena ātū qui ser
pentis haurimus. ac ceno fornicā
cionis aliorumq; viciorum estua
mur. ad fontē diuine misericordie
ilico festinemus quatinus quod
peccati aduersitate contrahitur.
dulcissimi haustus puritate vni
eatur **R**ecyacet q̄ ad fōtes aqua
rum dixit et nō ad aquas. **F**ons
enim aquarū christus dominus
est vnde omnia fluunt quecūq; re
ficiunt. **F**luēta enim plerūq; sicca
ri possunt. fons autem aquarū sem
p̄ irriguus est **V**nde merito dictū
est ad liquorez sacre originis festi
nandum vbi desiderium nostrum
nunq̄ possit habere ieiunium.

Hugo **S**ituit amia mea
id est summe deside
rauit **Ab** **I**videndum **L**teum fontē
vium **I**a quo omnia tō fluunt.

Jeronimus **L**quando ve
niaz. **I**id est
quando erit illud tempus resolu
cōnis corpis mei qn̄ cū pondere p
nuncianduz ē et vt videatur gūis
esse dilacio **L**et apparebo ante faci
em domini. **L**id est ante conspectū